

CHARLES STEWART PARNELL – IRLANNIN KRUUNAAMATON KUNINGAS
Sankari, petturi vai karismaattinen parlamentaarikko?

Johanna Flinkman

Pro gradu-tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2006

CHARLES STEWART PARNELL - IRLANNIN KRUUNAAMATON KUNINGAS

Sankari, petturi vai karismaattinen parlamentaarikko?

Johanna Flinkman

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2006

84 sivua

Tutkimukseni kohteena on irlantilainen kansanjohtaja ja puoluepoliitikko Charles Stewart Parnell (1846 – 1891) ja hänen johtajuutensa luonne. Parnellia on kuvattu Irlannin kruunaamattomaksi kuninkaaksi ja hänen nimensä kelpaa edelleen irlantilaispubien ovien päälle ympäri maailmaa.

Tarkastelen sitä, millä keinoin C.S. Parnell saavutti aseman, jossa hän näytti johtavan koko Irlantia.

Tarkastelussani C.S. Parnellin johtajuus saa legitimizeettinsä karismaattisuudesta, jolloin johtajuus ei tukeudu legaalisuuteen tai traditioon. Karismaattisuuden lähteenä oli ennen kaikkea se, että C.S. Parnell pystyi sitomaan eri lähtökohdista tulevia toimijoita yhden tavoitteen taakse samalla hän muodosti itsestään tämän tavoitteen symbolin niin, että hänen johtajuutensa oli erottamaton osa tavoitteen menestystä. Äänestäjilleen C.S. Parnell edusti näkemyksellistä johtajuutta, jossa johtajalla on tarjota tavoite ja keinot sen saavuttamiseen.

Työni perustuu C.S. Parnellista kirjoitettujen poliittis-historiallisten teosten luentaan, jossa Parnellia ei aseteta järjestelmän ulkopuolelle vaan häntä tarkastellaan järjestelmän sisällä toimivana poliitikkona. Tarkastelen Parnellia puoluepoliitikkona ja parlamentaarisena toimijana. Tutkimukseni perusajatus on Max Weberin karismakäsitteessä ja weberiläisessä poliitikkokäsitteessä, jossa poliitikko ymmärretään politiikan ammattilaisena. Puolueen johtajaksi pääsevät vain ne poliitikot, joilla on tarpeeksi karismaa, jonka avulla he saavuttavat asemansa johtajana. Parnell pyrki saavuttamaan Irlannin itsehallinnon parlamenttityöskentelyn kautta ja toimimalla poliittisen järjestelmän sisällä.

Tarkasteluni Parnell ei ole vallankumouksellinen kansanjohtaja yhteiskuntajärjestystä rikkovassa mielessä, vaan vakaumuseettinen puoluepoliitikko, jonka asema puoluejohdossa vaarantui karisman katoamisen myötä. Tragedian jälkeen karismaattinen johtajuus muuttui myyttiseksi sankaruudeksi, jota vahvistettiin erityisesti kirjallisuuden avulla. Vasta kuoleman jälkeen C.S. Parnellista tuli Irlannin kruunaamaton kuningas.

Asiasanat: Karisma, johtajuus, Max Weber, Irlanti

Sisällys:

1. RISTIRIITAINEN PARLAMENTAARIKKO	1
1. 1. Lähtökohta	1
2. IRLANTILAINEN	4
2.1. Act of Union	4
2.2. Etuoikeutetun vähemmistön jäsen	5
2.3. Maaliiton johtaja.....	7
2.4. Puoluepoliitikko	10
2. 5. Paavin ja protestanttien ystävä	15
3. KARISMA, KARISMATUTKIMUS JA JOHTAJUUS	18
3.1. Weberiläisen karisman viisi kulminoitumispistettä.....	18
3.2. Karisma johtajuuden legitimointina	22
3.3. Poliittinen johtaja.....	29
3.3.1. Vastuu ja vakaumus.....	32
3.3.2. Kansan valitsema karismaattinen johtaja	37
3.4. Karismaattinen puhe	40
3.4.1. Symboli ja metafora karismaattisen puheen rakentajina	40
4. CHARLES STEWART PARNELL KARISMAATTISENA JOHTAJANA	45
4.1. Parlamentti kasvukenttänä – puhujan syntymä	46
4.2. Parlamentaarikko	48
4.3. Hetkellisyys	49
4.4. Itsehallinnon symboli	56
4.5. Johtaja-poliitikon henkilökohtaiset valinnat.....	62
4.6. Puelueen hylkäämä	65
4. 7. Karisman katoaminen	68
5.IRLANNIN KRUUNAAMATON KUNINGAS	73
6. PÄÄTÄNTÖ.....	79

1. RISTIRIITAINEN PARLAMENTAARIKKO

Charles Stewart Parnell (1846 - 1891) oli irlantilainen parlamentaarikko, joka pyrki vapauttamaan irlantilaiset Ison-Britannian alamaisuudesta parlamentaarisin keinoin. Parnell oli puoluepoliitikko ja parlamentaarinen toimija,, mutta myös kansanjohtaja joka pyrki saavuttamaan valtaa väkivallattomin keinoin, mutta ei kaihtanut väkivaltaisten mielikuvien luomista. Yhtenäinen ja vapaa Irlanti jäi saavuttamattomaksi haaveeksi Parnellille ja yhä sama saavuttamaton haave elää edelleen. Nykyäänin moni irlantilainen tunnistaa Parnellin nimen hyvässä ja pahassa tai tunnistaa Parnellin nimen W.B.Yeatsin runoista tai James Joycen novelleista.

1. 1. Lähtökohta

Kiinnostukseni Irlantiin johdatteli minut myös Parnellin jäljille. Sattumalta valitun poliittisen muotokuvani aihe osoittautui lähemmässä tarkastelussa värikkääksi ja ristiriitaiseksi hahmoksi.

Aineistoni on kaksijakoinen. Parnellin poliittiseen uraan keskittyvä ensimmäinen osion aineisto koostuu Parnellista kirjoitetuista teoksista ja Irlannin – ja Iso-Britannian politiikkaa 1850- luvun jälkipuoliskolla kuvaavista teoksista. Karismaosion aineisto koostuu Max Weberin teksteistä ja niiden kommentaareista ja muista poliittisesta karismasta kirjoitetusta materiaalista. C. S. Parnellista ja Irlannin tapahtumista vuosina 1850- 1900 on kirjoitettu laajasti, mutta käsittely painottuu historiallisten tapahtumien dokumentointiin.

Erityisesti Parnelliin keskittyvä teokset ovat luonteeltaan biografisia suurteoksia, joissa on pyritty tallentamaan Parnellin elämä mahdollisimman tarkasti. Hyviä esimerkkejä tästä ovat Robert Keen teos ´The Laurel and The Ivy – The Story of Charles Stewart Parnell and Irish Nationalism´ tai F.S. L. Lyonsin elämäkerta ´Charles Stewart Parnell´. Elämäkerrat

pyrkivät totuudellisuuteen pikkutarkkoine yksityiskohtineen ja lähes kaikkia kirjoja yhdistää niiden ristiriitainen suhtautuminen Parnellin politiikkaan. Hänen poliittinen taitavuutensa tunnustetaan useissa teoksissa (Kts. Boyce 1982, Lyons 1977.), mutta hänen henkilökohtainen johtajuutensa ei vakuuta kaikkia kirjoittajia. Toisaalta Parnell nähdään irlantilaisuuden petturina, joka tuhosi itsehallintoesityksen sisällön (vrt. Boyce 1982) tai todellisena irlantilaisten puolustajana, joka pyrki tekemään annetussa tilassa parhaansa (vrt. Lyons 1973) Parnellin poliittista henkilökuva värittävät sankaruuden ja petturuuden käsitteet, joiden perustana on kirjoittajan näkemys irlantilaisen nationalismin kehityksestä Parnellin aikana. Parnellin käsitteleminen itsenäisyystaistelijana jättää pienemmälle huomiolle hänen merkityksensä parlamentaariseen järjestelmälle. Parnell on tarkastelussani irlantilainen karismaattinen parlamentaarikko ja tarkastelen häntä näistä kolmesta näkökulmasta.

Parnellin johtajuuden ristiriitaista luonnetta ei teoksissa erityisesti käsitellä, vaan usein tyydytään toteamaan parnellistinen politiikan olleen jollain tavoin negatiivinen tapa hoitaa Irlannin asioita. Irlannin sisä- ja ulkopoliittisen tilanteen ristiriitaisuutta ei kirjoissa kiisteta, ei myöskään vaikeaa asemaa Iso-Britannian alaisuudessa. Kansaa erottavia asioita tuntuu olevan aina yhdistäviä seikkoja enemmän, joten jo pelkkä termi 'Irlannin kruunaamaton kuningas' on harhaanjohtava. Parnell ei koskaan pystynyt yhdistämään koko Irlantia, mutta hän pystyi yhdistämään saman tavoitteen taakse hämmästyttävän suuren joukon ihmisiä. Näennäisesti paradoksaalisen politiikan olemassaoloa – ristiriitaisten tavoitteiden jatkuvaa läsnäoloa ei Parnellia koskevissa teksteissä käsitellä. Poliittikka on yksinkertaisesti tietyn ryhmän jakamien tavoitteiden ja poliittisen totuuden edistämistä. Poliittikan ollessa luonteeltaan yhteistä, jää poliittikon rooliksi ristiriitaisuuksien luominen ja politiikan epäonnistumisen selittäminen toisten poliitikkojen toiminnan kautta. Reunaehdot vaikuttavat siihen, miten vaikuttava politiikka määritellään: se nähdään reiluna pelinä fair play'n hengessä ja äänestäjille transparenttina toimintana kun taas politiikka valtaosuuksilla pelaamisen hengessä on jotain ristiriitaista ja epäilyttävää ja yhdistyy oman edun tavoitteluun ja juonitteluun. Pelaaminen muuttuu likaiseksi huijaamiseksi, jossa äänestäjiä huiputetaan mitä erilaisimmilla tavoilla. Taitavan poliittikon on mahdollista käyttää kansalle tärkeitä teemoja oman poliittisen uransa kannustimina. Teemoihin sitoudutaan koska ne ovat merkittäviä suurelle osalle kansaa ja niiden avulla on mahdollista saavuttaa, jokin vielä kaukaisempi tavoite. Teemat voivat olla poliittikolle itselleen henkilökohtaisesti merkittäviä tai hän voi tehdä niistä itselleen merkittäviä

prosessin kuluessa, joskus molempia. Pelaaminen ei ole politiikkaan itseensä kuuluva tekijä vaan tulee mukaan poliitikkojen kautta. Parnellin tarkasteleminen poliittikkona edellä esitettyjen lähtökohtien valossa ei anna mielestäni kokonaista kuvaa hänen poliittisesta luonteestaan.

Irlannissa, kuten monissa muissakin maissa, sankarit saavat tilaa poliittisessa elämässä. Poliittinen johtaja kuvataan vahvaksi ja määrätietoiseksi henkilöksi, jolla on edessään selvä visio ja ymmärrys tavoitteen saavuttamiseen vaadittavista uhrauksista. Johtajuuden lunastaminen vaatii henkilöltä myös poikkeuksellista luonnetta, jota voidaan kutsua henkilökohtaiseksi vetovoimaksi, vaikuttavaksi läsnäoloksi tai karismaksi. Mielestäni karisma on selityksenä yhtäaikaaisesti täydellisen sopimaton ja sopiva poliittisen uran selitystekijä. Karisman tarkoitusta kiinnostavampaa on pohtia sitä, miksi karismaa käytetään selitystekijänä ja miten karisman tunnistaminen muokkaa poliitikosta muodostunutta kuvaa. Lähtökohtani karismatutkimukseen on kahdensuuntainen; toisaalta tavoitteena on tutkia, miten karismaa on tähän mennessä tutkittu ja mihin tutkimuksia on käytetty ja toisaalta tutkia erityistä poliittikotapausta, jota leimaa henkilökohtaisten ominaisuuksien korostaminen. Keskittyminen henkilöön, hänen kuvaamisensa karismaattiseksi, kansaan vetoavaksi demagogiksi, peittää huomiot henkilön poliittisen uran vaiheista ja poliittisista teoista ja kääntää kaiken kiinnostuksen yksilöön. Karismaattisen johtajan päätavoitteet muuttuvat henkilön jatkoksi ja kokevat saman kohtalon johtajansa kanssa. Johtajan nousu, uho ja tuho eivät ole merkittäviä vain yksilön tai puolueen kannalta vaan ennen kaikkea tavoitteen. Sillä karismaattinen johtaja voi yhtä helposti tuhota kuin pelastaa päämääränsä.

Karismaattisuuden korostaminen samalla inhimillistää ja ylimaallistaa johtajaa. Johtaja on ennen kaikkea ihminen, jolta odotetaan jatkuvia onnistumisia. Samalla hänen tulee kuitenkin olla keskivertokansalaisen yläpuolella, sillä karismaattinen johtaja ei ole kuka tahansa meistä. Hän on tunnistettava, mutta erityinen selittämättömällä tavalla.

Aluksi tarkastelen Parnellia irlantilaisuuden edustajana ja tarkennan sitä kontekstia, jossa Parnell toimi. Tämän jälkeen siirryn tarkastelussani hetkellisesti pois Irlannista ja tarkastelen karismaattisuutta politologiselta kannalta. Kolmanneksi tarkastelen parlamentaarisuutta Parnellin uraa määrittelevänä tekijänä. Koska ymmärrän Parnellin ennen kaikkea poliittisena toimijana, keskityn poliittiseen karismaan. Tukeutuessani Max

Weberin ajatteluun otan esille weberiläisen johtaja-poliitikon. Näillä keinoilla pyrin työni loppuosassa selvittämään tekijöitä sille, että Parnellista voitiin puhua hetkellisesti ´Irlannin kruunaamattomana kuninkaana´. Tulkintani mukaan Parnell pystyi tekemään itsestään itsehallinnon symbolin, pyrkien näin saavuttamaan tilanteen, jossa symbolin menestyminen ohittaisi henkilökohtaisen johtajuuden. Tällöin kansalaiset kannattaessaan itsehallintoa antaisivat täyden tukensa sen symboliselle omistajalle, ja vakauttaisivat johtajan aseman, itsehallinnon menestyksen tähden. Toiminnan tilaksi Parnell valitsi tietoisesti parlamentin, minkä vuoksi tarkastelen häntä erityisesti parlamentaarisenä toimijana.

2. IRLANTILAINEN

Irlannin lainsäädäntö ja hallinto oli yhdistetty Britannian alamaisuuteen vuonna 1800 (Act of Union), jolloin Irlannista tuli osa Iso-Britannian kuningaskuntaa Walesin ja Skotlannin tavoin. Act of Union merkitsi anglikaanisen kirkon valta-aseman vahvistumista. Anglikaaninen kirkko muuttui Irlannin viralliseksi kirkoksi siitä huolimatta, että enemmistö irlantilaisista oli katolisia. Vuosien kuluessa anglikaaninen kirkko joutui luovuttamaan asemansa katoliselle kirkolle, mikä oli suuri pettymys Irlannin protestanttiselle väestönosalle. (Bottigheimer 1982,168–169)

2.1. Act of Union

Irlannin sisä- ja ulkopoliittiset ongelmat vaikuttivat Iso-Britannian poliittiseen elämään. 1860-luvulta eteenpäin pääministeri William Gladstone pyrki tyynnyttämään irlantilaista yhteiskunnallista liikehdintää monien yhteiskunnallisten uudistusten avulla. Uudistuksiin oli ryhdyttävä, sillä Unionin katsottiin olevan syy Irlantia vaivanneeseen köyhyyteen, nälänhätään ja taloudellisiin vaikeuksiin ja mikä merkittävintä, poliitikkojen ei uskottu pystyvän näitä ongelmia ratkaisemaan (Oikarinen 1998,12–13) Irlantilaiset eivät kokeneet saavansa ääntänsä kuuluviin parlamentissa, eikä irlantilaisten poliitikkojen katsottu ajavan kansalaisten etuja. Luottamuksen hiipuminen poliittisten ratkaisujen onnistumiseen yhdistyi yhteisen, Irlannin ulkopuolisen, vihollisen löytymiseen. Suurin irlantilaisten huolenaihe 1850-luvun jälkipuoliskolla oli maanomistuksen epätasainen jakautuminen ja

irlantilaisten vuokraviljelijöiden alistettu asema suhteessa brittiläisiin maanomistajiin. Irlantilaisia houkuttelleet erilaiset liittoutumat, yhdistykset ja liitot pakottivat brittipoliitikot toimintaan. Parlamenttipolitiikan huonoon asemaan vaikutti myös parlamentin ja kansalaisten välinen fyysinen välimatka. Parlamentti oli sekä henkisesti että fyysisesti kaukana ihmisten arjesta. Uudistuspyrkimyksistä huolimatta maiden välinen suhde oli heikko ja usko parlamenttiin ja poliitikkoihin vähäinen. Kansalaiset alkoivat järjestyä itsenäisesti ja muodostaa yhteenliittymiä, joiden tehtävänä oli ajaa tavoitteita voiman ja väkivallan avulla, koska luottamus edustukselliseen vallankäyttöön oli murentunut.

Maakysymyksen taustalla oli Act of Unionin voimaantulon aiheuttamat ongelmat. Unionin osana Irlannin ja Britannian väliltä oli poistettu tullit, eikä irlantilainen teollisuus ja maanviljely pystynyt taistelemaan brittituotteita vastaan vaan työttömyys alkoi kasvaa. Työttömiksi joutuneet irlantilaiset tarvitsivat elannokseen palan maata, mikä pienensi vuokraviljelmien kokoa. Kehityksen seurauksena 1850-luvulta lähtien, maanomistajat alkoivat ottaa vuokramaita takaisin omistukseensa, saadakseen maanviljelyn tuottamaan. Maaliitto (Land League) ja useita muita järjestöjä perustettiin viljelijöiden toimesta puolustamaan vuokraviljelijöiden asemaa. Viljelijöiden ja tilanomistajien riidat kärjistyvät usein väkivaltaisiksi yhteenotoiksi, joihin parlamentti joutui ottamaan kantaa ja säättämään erityislakeja. (Boyce 1982,205–207) Perunarutto ja sitä seuranneet katovuodet näkyivät erityisesti maaseudulla autioitumisena, jonka seurauksena maat jaettiin uudelleen. Kaupungistuminen, kansalaisten lukutaidon kasvu, yhä uudet sanomalehdet ja äänioikeus loivat mahdollisuuksia uudenlaiselle poliittiselle vaikuttamiselle. Ihmiset alkoivat toimia vapaina subjekteina heitä itseään koskeviin asioissa ja käyttää myös äänioikeuttaan. Tietoisuus politiikasta ja yhteiskunnallisista tapahtumista laajeni sanomalehtien painosten kasvun myötä.

2.2. Etuoikeutetun vähemmistön jäsen

Tämän muutoksessa olevan yhteiskunnan Charles Stewart Parnell tulisi kokemaan. Hänen oma tarinansa alkaa vuonna 1846 nälänhädän vaivaamassa Irlannissa, jossa tuhoisa perunarutto tuhosi satoa jo toistamiseen. Kato oli jatkuva vuoteen 1849 ja aiheutti lähes miljoonan irlantilaisen kuoleman. Nälänhätä aiheutti myös valtavan maastamuuton, jossa

satoja tuhansia irlantilaisia muutti erityisesti Yhdysvaltoihin. Tarina alkaa syntymän hetkestä, siitä kohdasta missä tulevaisuus on vielä avoinna, mutta tiettyjä seikkoja on yksilöstä itsestään riippumattomista syistä jo määritetty. Nämä sattumat voivat ohjata ihmisen elämään yllättävissä määrin. Charles Stewart Parnell syntyi 27. kesäkuuta vuonna 1846 Wicklow´ssa; Irlannin kaakkoisosassa Delia Tudor Stewartin ja John Henry Parnellin perheeseen. Perhe kuuluu Irlannin maa-aateliin, jonka muodostavat hyvätuloiset maata omistavat protestantit. Tästä syystä nälänhätä ei vaikuta erityisesti Charlesin lapsuuteen. Charlesin äiti Delia Tudor Stewart on kotoisin Yhdysvalloista, minkä on tulkittu vaikuttaneen vahvasti perheen sisäisen irlantilaisidentiteetin muodostumiseen. Jos yhdysvaltalainen syntyperä merkitsikin tiettyä muukalaisuutta Irlannissa, tarjosi se myös välittömät yhteydet Yhdysvaltoihin, josta oli tuleva merkittävä uusi kotimaa sadoille tuhansille irlantilaisille. Parnellin äidinisä oli aikanaan tullut kuuluisaksi Yhdysvaltain merivoimien kommodorina ja sisällissodan taistelijana.. Parnellin isän isoisä Sir John Parnell oli puolestaan joutunut eroamaan tehtävästään Irlannin valtiokonttorin pääjohtajana vastustaessaan vuoden 1800 Act of Union- esitystä ja Parnellin isoisä oli puolestaan osoittanut yhteiskunnallista toimintahalua kirjoittamalla vuokratilajelijöitä ja katolilaisia tukevia tekstejä. (Murphy 1986). Charlesin perheessä oli siis vahvat vaikuttamisen perinteet, mutta Robert Keen arvion mukaan politiikasta ei kotona puhuttu. (kts. Kee, 1993)

Irlannissa 1850- luvulla vähemmistöön kuuluminen oli suuri etuoikeus, joten Charles Parnellista voidaan puhua etuoikeutetun luokan jäsenenä. Hänen voisi sanoa kuuluneen jopa irlantilaiseen eliittiin, jolle oli ominaista kouluttaa lapsensa Englannissa ja uhrata heidän menestykseensä suuret määrät perheen varoja, huolimatta lapsen kyvyistä. Opiskelut veivät nuoren Parnellin Englantiin, mikä osoittautui epäonnistuneeksi valinnaksi. Parnellin opiskeluinto ei ollut erityisen suurta, eikä hän menestynyt koulussa. F.S. Lyonsin arvion mukaan (1973) Parnell ei ollut nuoruusvuosinaan erityisen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista, muttei toisaalta ole täysin tietämätön irlantilaisuuden ja englantilaisuuden eroista ja irlantilaisten alemmuudentunteesta.

Robert Kee (1993) on arvioissaan jyrkempi. Hänen mukaansa Parnell ei esittänyt mitään kiinnostusta yhteiskunnallista toimintaa kohtaan ennen 27. ikävuottaan, jolloin hänet valittiin parlamentin alahuoneeseen. Parlamentaarisin toiminnan pariin Parnellia ajoi ennemmin kyllästyminen yläluokkaiseen elämään kuin todellinen yhteiskunnallinen

herääminen. Suvun perinne takasi Charlesille valmiin elämän, jossa odotettavissa oli kiireetöntä maanomistajan elämää ja satunnaisia yläluokkaisia tapahtumia, kuten tennis- ja krikettiotteluita. Charles oli jo päässyt matkustamaan sekä yksin että veljensä kanssa Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan kokemaan elämää Irlannin ulkopuolella. Isänsä kuoleman jälkeen Charlesista tuli tilanomistaja ja isältään hän peri paikkansa ja asemansa yhteisössä.

Taustasta on Parnellin poliittisella uralla hyötyä ja haittaa. Robert Kee muistuttaa Parnellille olleen paljon hyötyä kuuluisasta sukunimestään erityisesti poliittisen uransa alussa. Ollessaan ensimmäisen kerran ehdokkaana yleisissä vaaleissa vuonna 1874 Parnell ei jätä äänestäjiä epätietoisuuteen siitä, mitä sukua hän edustaa. ”If I appear before you as an untried man, my name and my family are not unknown in the history of Irish Politics” (Kee 1993,59) Parnellin asema maanomistajana oli tuonut hänelle jo tiettyjä asemaan sidottuja yhteiskunnallisia tehtäviä, kunniallisen maineen ja aseman, joiden turvin oli mahdollista ryhtyä poliittiselle uralle.

2.3. Maaliiton johtaja

Parnellin todellinen poliittinen nousu alkoi vuonna 1880, kun hänet valittiin Maaliiton (Land League) johtajaksi ja samana vuonna myös Irlannin Parlamenttipuolueen puheenjohtajaksi. Nyt Parnellilla oli mahdollisuus tavoittaa suuria ihmisryhmiä, sillä Irlannin sisäpolitiikan tärkeintä kamppailu käytiin maasta ja tuota kamppailua johti maaliitto, joka oli perustettu vuokraviljelijöiden reaktiona tilanteensa huononemiseen maatalouslaman aikana 1870-luvun lopulla. Maaliitto aloitti prosessin, joka lopulta suisti maa-aatelin Irlannin sosiaalisen ja taloudellisen elämän johdosta. (Vrt. Oikarinen 1994)) Maaliitto ajoi ennen kaikkea vuokraviljelijöiden asiaa ja kamppailussa oli kyse vuokraviljelijöiden parantuneen aseman mukanaan tuoman valtaistumisen tukemisesta. Vuokraviljelijöiden asema maanomistajia vastaan oli kuitenkin heikko. Maanomistaja saattoi häätää viljelijän tilaltaan milloin tahansa, joten viljelijä joutui elämään jatkuvassa epävarmuudessa ja vaikka tilojen vuokrataso oli alhainen, siinä ei huomioitu vuoden sadosta riippuvaista viljelijöiden maksukykyä. (Boyce 1982, 211–212)

Jo vuonna 1829 Irlannissa oli noin 100 000 äänioikeutettua, joista noin 80 000 oli katolisia viljelijöitä. (Bottigheimer 1882,172) Heidän tilanteensa oli muuttunut ratkaisevasti suuren

nälänhädän jälkeen: konflikti vuokratilajelijöiden ja maatyöläisten väliltä oli poistunut maatyöläisten katoamisen vuoksi ja konflikti oli muuttunut vuokratilajelijöiden ja maanomistajien väliseksi. Luokkaerojen tasaantuminen mahdollisti tilajelijöiden yhteisten intressien löytymisen ja selkeän vihollisen, mutta samalla myös kaupunkilaiset saattoivat toimia tilajelijöiden vaatimusten tukena. Irlannin yhteiskunnassa kauppiat olivat riippuvaisia varakkaista tilajelijöiden tuloista; ilman heitä ei kauppa kannattanut. Maaseudun ja kaupunkien välillä oli riippuvuussuhde, jonka ansiosta maatalousväestön vaatimukset saivat taakseen tukea myös kaupungeista. (Boyce 1982,201) Tässä uudessa tilanteessa maaliitolla oli mahdollisuus kasvaa poliittisesti voimakkaaksi toimijaksi. Kuten historioitsija Paul Bew sanoo, Parnellin siirtyminen maaliiton johtoon oli poliittisesti viisas teko: maaliitto pystyi liikuttelemaan suurta väestönosaa, sillä oli vahva kannatus maaseudulla eivätkä sen vaatimukset kuulostaneet kohtuuttomilta kaupunkiväestönkään korvissa. Parnell nousi voimakkaan liiton johtoon, jonka muodostamaa voimaa oli mahdollista käyttää myös muiden kuin maahan liittyvien tavoitteiden ajamiseen. (Bew 1982,77–78).

Maaliiton johtajuuden saavuttaminen oli Parnellille poliittisesti tärkeä voitto. Hän oli parlamentissa identifioitunut itsehallinnon ja uuden maapolitiikan kannattajaksi. Maaliiton kautta hänellä oli suora yhteys laajaan kansalaisryhmään, jonka oikeuksia Parnell oli kiivaasti puolustanut. Johtajuuden myötä Parnellista tuli symbolisesti kaikkien vuokratilajelijöiden johtaja ja neuvonantaja. Rantala kuvailee maaliittoa Irlannin epäviralliseksi hallitukseksi (1998,24), mikä kuitenkin antaa liian vahvan kuvan liikkeen vaikuttavuudesta, vaikka maaliitolla olikin vaikutusvaltaa ja laaja kannattajapohja. Parnell toimi johtajanvirassaan sekä konkreettisin että symbolisin keinoin. Parlamenttitoiminnan lisäksi hän organisoi kotimaassaan vuokratilajelijöiden osin väkivaltaisia boikotteja maanomistajia vastaan. Vuosien 1879 ja 1882 välistä aikaa on Irlannissa kutsuttu maasodaksi sen väkivaltaisen kamppailun vuoksi, jota käytiin maanomistajien ja vuokratilajelijöiden välillä.

Liikkeen virallisiin toimintakeinoihin kuuluivat agitaatiot ja veronmaksulakot ja Rantalan mukaan erityisen tehokas toimintakeino oli boikotointi – vastustajan täydellinen eristäminen ympäröivästä yhteiskunnasta. (Rantala 1998,24) Boikotoinnin vaikutukset ylsivät Iso-Britanniaan saakka, jolloin pääministeri Gladstone puuttui tilanteeseen. Lopulta pääministeri syytti Parnellia laittomuuksiin yllyttämisestä ja vastaukseksi Parnell

syytti Gladstonea kaksinaamaisuudesta ja jatkoi:” The Irish Gladstone was prepared to carry fire and sword into your homesteads unless you humbly abase yourselves before him and the landlords of your country (Johnson 1980, 142). Parnell uhmasi avoimesti pääministeriä ja brittiläistä järjestystä. Uhkarohkea puhe vei miehen vankilaan ja kiihdytti irlantilaisten viljelijöiden mielialoja. Rohkeilla toimillaan – itsensä uhraamalla - Parnell kasvatti omaa myyttistä sankaruuttaan ja johtajuuttaan kansan mielissä. Maasodan ratkaisu tehtiin kuitenkin parlamentissa, jossa vuonna 1881 säädettiin uusi laki maanvuokraussuhteista. Se oli voitto vuokratilajille ja henkilökohtainen voitto Parnellille heidän johtajanaan.

Parnellin tullessa Maaliiton johtoon sen poliittista asemaa heikensi liikkeen järjestäytymättömyys, mutta samalla liikkeen jäseniä pidettiin arvaamattomina ja nopeasti reagoivina. Tärkeintä kuitenkin oli, että vuokratilajijoita oli paljon ja maaliiton kannatus oli heidän kaikkien etujensa mukaista. Paul Bew näkee Parnellin käytännön parlamenttipoliitikkona myös roolissaan maaliiton johtajana. Hänen vaikuttimenaan taistelussa tilanomistajia vastaan ei ollut yksinkertaisesti omistajuuden lopettaminen vaan maa-aateliston lakkauttamisen mahdollistama uuden sukupolven syntymen. Tämän uuden sukupolven intresseissä voisi olla itsehallinnon kannattaminen ja parnallistien asian ajaminen. (Bew 1982,79) Maanomistajuus satoi ylä- ja keskiluokkaisia protestanteja ja katolilaisia olemassa olevaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja vähensi hyvin voivan kansanosan halukkuutta tarttua yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Maaliiton toinen haara eli feenialainen veljeskunta ei nähnyt kehitystä samoin, vaan heidän ajattelussaan maanomistajat edustivat uhkaa koko maan itsenäisyyden toteutumiselle; enää ei ollut kyse pelkän pinta-alan vapauttamisesta vaan koko kansan vapaudesta. Bewn mukaa Parnellin tavoitteena ei ollut vallankumouksellinen itsenäistyminen vaan luokkaristiriitojen häivyttäminen ja toive patrioottisesta kansasta. (emt., 79–80) Edes maaliiton sisällä yhtenäisyys ei ollut mahdollista; erilaisten intressien kohtaaminen johti järjestön hajaantumiseen, mutta poliittista voimaa maaliiton jäsenissä edelleen oli, kunhan tavoitteet olivat tarpeeksi pyöreitä kaikille jäsenille nielaistaviksi vaalipäivänä.

Käsitykset Maaliiton yhtenäisyydestä ja voimasta vaihtelevat tutkijoiden välillä suuresti. Boyce näkee Parnellin johtaman kehityksen toisin. Hänen mukaansa Parnellilta kesti kaksi vuotta muuttaa maaliiton toiminnan tärkeimmäksi tavoitteeksi itsehallintoesityksen edistäminen. Parnellin ajattelun mukaan Maaliiton jäsenten etua eniten parantava uudistus

olisi itsehallintoesityksen voitto parlamentissa. Boycen mukaan Parnell hävitti ajattelullaan Maaliiton alkuperäisajatuksen tehdessään puoliradikaalista liikkeestä puoluepoliittisen toiminnan ja oman johtajuutensa välineen. (Boyce 1982,210)

2.4. Puoluepoliitikko

Pelkkä maaliiton johtajuus ei riittänyt Parnellille vaan hän halusi toimia myös parlamenttipolitiikassa. Parnell valitsi ryhmäkseen itsehallintoa kannattavan ryhmittymän, mikä oli erikoinen valinta protestanttiselle maanomistajalle. Maanomistajat olivat perinteisesti ryhmittyneet konservatiivi- tai liberaaliryhmiin, mutta harvemmin itsehallintoryhmään. Itsehallintoliikkeeseen hänet valitaan taustastaan huolimatta, samoin kuin myöhemmin ehdokkaaksi parlamenttivaaleihin (ibid). Parnell nousee puoluepolitiikkaan mukaan ilman näyttöjä poliittisesta aktiivisuudesta, mutta näyttöjen puuttuminen korvautuu tunnettavuudella. Nuori ja arvostettu maanomistaja on tuttu sekä protestanttien että katolisten piireissä ja pidetty kaikkialla.

Parnellin toiseus hiertää kuitenkin aina hänen poliittisen agendansa uskottavuutta. Uran lähtiessä etenemään Parnell pyrkii painamaan perhetaustansa ja henkilökohtaisen elämänsä pois politiikan piiristä. Hänen poliittinen linjansa muotoutui valituista tavoitteista, joita ajamaan hän ei ollut syntynyt vaan jotka hän oli tietoisesti valinnut omiksi tavoitteikseen. Parnell edustaa poliitikkoa, jolla on mahdollisuus valita tavoitteensa, mutta valinnaisuudesta seuraa se, että hänestä puuttuu aito poliittinen tarina. Hän ei ole niitä poliittisia toimijoita, jotka luovat poliittisen tarinansa samuudesta ja odotusten täyttämisestä. Koska Parnell ei ole omassa elämässään kokenut vahvaa poliittista heräämistä, jolloin hän olisi noussut ajamaan itselleen tärkeitä asioita, hän on vapaa valitsemaan itseään eniten kiinnostavan poliittisen linjan. Hän on kuin poliittisten tavoitteiden näyttämö, joka politisoi itsensä täyttymällä kannattajiensa toiveista. Parnellia ja itsehallintoryhmän poliitikkoja ja heidän kannattajiaan yhdisti pyrkimys vapautua emämaan hallinnasta.

Irlannin yhteiskunnallisessa toimimisessa parlamentarismilla ei ollut näkyvää roolia, sillä irlantilaisilla ei ollut omaa parlamenttia Irlannissa vaan irlantilaisedustajat matkustivat Lontooseen päättämään kuningaskunnan yhteiseen parlamenttiin. Etäisyydestä huolimatta

Parnell valitsi parlamentin omaksi toimintatilakseen. Hänestä tuli parlamentin alahuoneen jäsen vuonna 1875 ja hän liittyi Irlantilaiseen Parlamenttipuolueeseen Home Rule -ryhmän edustaja. Unionin osana irlantilaiset saivat lähettää Ison-Britannian parlamentin ylähuoneeseen 28 pääriä ja neljä protestanttista piispaa ja valita alahuoneeseen 100 jäsentä. Kaikki alahuoneen irlantilaisedustajat edustivat Irlannin Parlamenttipuoluetta ryhmästään tai henkilökohtaisista toimistaan riippumatta ja irlantilaisten edustus oli määritelty kuudesosaksi koko 658-jäsenisestä alahuoneesta. Puolueen edustajat hajaantuivat pienempiin ryhmiin, joista osa kannatti konservatiiveja, osa liberaaleja ja osa kuului itsehallintoryhmään. Puolue ei siis äänestänyt yhtenäisenä vaan kannattamiensa ryhmien päätösten mukaisesti. Näin ollen Irlannin parlamenttipuolueen asema oli heikko ja merkitys puolueen hajanaisuudesta johtuen vähäinen. (Lyons 1973, 752)

Lähtiessään parlamenttipoliittiselle uralle Parnell matkusti – kirjaimellisesti - vihollisen puolelle puhumaan ja päättämään brittien säätämien sääntöjen mukaan. Parlamenttiin siirtyminen on Parnellin poliittisella uralla merkittävä askel. Matkustaessaan Irlanninmeren yli Lontooseen Parnellista tuli osa brittiläistä parlamentarismia. Lähtiessään Lontooseen Parnell hylkäsi mahdollisuutensa olla jatkuvasti läsnä Irlannissa, jolloin syntyi väistämätön välimatka hänen ja äänestäjensä välille. Toisaalta parlamentaariseen vallasta kiinnostuneiden poliitikkojen oli lähdettävä, sillä Irlannin maaperällä ei parlamentaariseen toimintaan ollut mahdollisuuksia. Irlannissa kansalaiset eivät identifioituneet puolueisiin vaan liikkeisiin, joista merkittävin katolisen kansanosan keskuudessa oli maaliitto, jossa järjestäytynyt toiminta ei kaihtanut väkivaltaisia toimia. Parnellin poliittista toimintaa voidaan tarkastella melko suoraviivaisesti. Alussa on Parnell henkilökohtaisine tavoitteineen, joka voidaan jakaa yksityiseen ja yleiseen. Tavoitteen saavuttamiseksi Parnell on valmis liittoutumaan, jotta hänen edustamansa puolue saa tarpeeksi kannattajia ja näin sekä yksityinen että yhteinen tavoite tulee täytetyksi. Samalla Parnellista tuli osa järjestäytynyttä valtaa, joka hylkää väkivallan poliittisena aktina, mutta käyttää sitä uhkana järjestäytyneen toimintansa takana. Parnell tulee toimillaan muuttaneeksi irlantilaisten käsityksiä parlamentaarisen toiminnan sisällöstä. Hän tavoittelee valtaa järjestelmän sisällä, mutta ei ole valmis alistumaan parlamentaariseen tyyliin, vaan vaatii uusilla toimillaan muutosta siihen miten irlantilaisten asioita parlamentissa ajetaan ja miltä parlamentarismi äänestäjien ja kansalaisten silmissä näyttää.

Home Rule, josta käytän nimitystä itsehallinto, oli Parnellin pääsylippu parlamentin alahuoneeseen. Irlannin parlamenttipuolueessa oli liberaalien ja konservatiivien kannattajia sekä pieni Home Rule - ryhmä. Itsehallintovaatimus ei ollut Parnellin luomus, vaan ensimmäisenä esittäjä voidaan pitää Daniel O'Conollia jo 1820-luvulla. Tavoitteena oli palauttaa Irlannin parlamentti takaisin Dubliniin ja kasvattaa sen koko takaisin 300 jäseneseen. Kannattajat löytyivät luontevasti katolisesta kansanosasta, heistä jotka oli saatu unionin taakse, mutta jotka eivät saaneet siitä luvattuja hyötyjä (Bottigheimer 1982,170–171). Isaac Butt perusti Home Rule Leaguen vuonna 1870 ja johti Home Rule- ryhmää parlamentin alahuoneessa kuolemaansa saakka vuoteen 1879. Butt uskoi herrasmiesmäisiin parlamentaarisiin toimintatapoihin, mutta kannattajien usko oli koetuksella. Hänen kaudellaan 28 Irlantia koskevaa esitystä hylättiin alahuoneessa, mikä johti parlamentaarisen taktiikan muutokseen (Coogan 1991,22–23). Esa Rantala on tulkinnut itsehallintoesityksen lähteneen liikkeelle ” protestanttien johtamana hankkeena, ja sen piti pelastaa Irlanti ja sen yläluokka edessä hämöttävältä rappiolta” (Rantala 1998,22). William Gladstonen tultua Ison-Britannian pääministeriksi protestantit alkoivat kokea valtansa vähenevän. Kovin isku oli vuoden 1869 laki, joka poisti anglikaaniselta kirkolta valtionkirkon aseman Irlannissa. Protestanteille anglikaaninen kirkko oli ainoa kansallinen instituutio, johon oli parlamentin menetyksen jälkeen mahdollista tukeutua. Protestanteille itsehallinto merkitsi sivistynyttä tapaa pysyä Britannian yhteydessä ja saavuttaa maiden välille ´sydämet ja järjen yhdistävä liitto´, jossa irlantilaisilla olisi mahdollisuus tehdä myös itsenäisiä sisäpoliittisia päätöksiä. (Boyce 1982,192)

Parlamentissa itsehallintoryhmä oli vailla identiteettiä. Varmuutta siitä, mitä itsehallinnolla todellisuudessa tarkoitettiin, ei edustajilla ollut, joten itsehallinnon edustaminen merkitsi vain nimellistä sitoutumista. (Kee 1993,64) Itsehallinnosta puhuminen, sen sisällöllisestä vajavaisuudesta huolimatta, tulkittiin kuitenkin nationalistiseksi teoksi. Parnellin oma kanta itsehallintoon tiivistyy hänen suhtautumisessaan brittiläiseen hallintoon: ” They will do what we can make them do.” (Kee 1993,120) Itsehallinnon sisällön määrittelemättömyys toimi Parnellin eduksi, sillä Irlannissakaan nationalismi ei palaudu yhdeksi aatteeksi vaan kattaa erilaisen joukon nationalismeja. 1800-luvun jälkipuoliskolla Irlantilaiset jakautuivat itsehallintoa kannattaviin Home Rule -nationalisteihin, nationalisteihin, jotka eivät kannattaneet Parnellin politiikkaa ja unionisteihin, joiden tavoitteena oli säilyttää Irlanti imperiumin osana. Joukossa oli myös separatisteja, joiden ainoana tavoitteena oli täydellinen vapaus, mutta heidän määränsä ja voimansa oli melko

heikko. Suhtautuminen vapauteen, itsehallinnon määrään ja irlantilaisuuteen vaihteli suuresti, joten on harhaanjohtavaa puhua yhdestä irlantilaisesta nationalismista tai yhtenäisestä Irlannin kansasta. Näitä intressiryhmiä ei oltu pystytty yhdistämään edes periaatteellisella tasolla vaikka yrityksiä oli ollut lukuisia. (vrt. Boyce 1982) Vähemmistön tavoitteet – tässä tapauksessa itsehallinto - oli kytkettävä enemmistön toiveisiin, jos tavoitteelle haluttiin todellista poliittista painoarvoa. Irlannin poliittiset ja sosiaaliset kehitysaskleet olivat luoneet yhteiskunnan, jossa parnellistisella politiikalla oli mahdollisuus toimia.

Parnellin valitsema itsetietoinen nationalismipolitiikka oli vaativa valinta Irlannin kaltaisessa maassa. Irlantilainen nationalismi muotoutui osaksi eurooppalaista nationalismikehitystä 1870- luvulta alkaen, vaikuttaen sekä sosiaalisten että poliittisten muutosten aikaansaamisessa irlantilaisessa yhteiskunnassa. Esa Rajalan mukaan kyse oli populistisesta nationalismista, sillä nationalismi alkoi muuttua yhä laajempien kansanosien tavoitteeksi. Nationalismia ei kuitenkaan voida pitää Irlantia yhtenäistäneenä aatteena eikä sen avulla voida määritellä irlantilaisen kansakunnan muotoa. (Rajala 1998,22). Poliittisilla ja yhteiskunnallisilla muutoksilla oli vaikutusta nationalismikehityksen vahvistumiseen enemmän kuin nationalismilla niihin. Iso-Britannian alamaaisena roomalais-katolinen Irlanti oli muodostanut itsetietoisien vähemmistön ja Irlanti kansakunnan, jonka menneisyyteen kuului oma erillinen hallinto, perustuslaki ja omat kansalliset symbolit. (kts. Oikarinen 1998) Osa imperiumin irlantilaisista kansalaisista tunsivat olevansa alamaaisia, joiden vapaus oli menetetty unionin voimaan tullessa. Irlannin täydellistä itsenäisyyttä ajavista ryhmistä huomiota herättävin, vaikkei välttämättä vaikuttavin, oli Fenian Brotherhood - niminen ryhmittymä. Iirinkielinen sana `fian´ merkitsee sotilasta ja Fenian Brotherhood – järjestön uskotaankin saaneen nimensä vanhasta irlantilaisesta legendasta sotasankari Fiona MacCuchainista ja hänen sotajoukostaan Fianna´sta (Rantala 1998,21). Feenialainen veljeskunnaksi itseään kutsuneet itsenäisyystaistelijat olivat aloittaneet taistelunsa jo vuosia ennen Parnellin poliittista uraa. Liikkeen voima-aika kesti vuodesta 1858 vuoteen 1867, jonka jälkeen se vetäytyi maan alle ja muuttui ihmisten mielissä salaperäiseksi ja lievästi pelottavaksi ryhmittymäksi (Garvin 1987,31). Fenniaanit oli kohtuullisen hyvin menestyvien miesten luomus ja samalla ilmentymä Yhdysvaltojen emigranttien toiveille entisen kotimaansa tulevaisuudesta, mistä syystä ryhmää on kutsuttu irlantilais-yhdysvaltalaisen diasporan ilmentymäksi. Sen tuki ja turva olivat Yhdysvaltoihin muuttaneet irlantilaiset, joilta

odotettiin taloudellista ja henkistä tukea myös mahdollisen aseellisen itsenäisyystaistelun alkaessa. Vuosi 1867 osoitti toiveet turhiksi, jolloin feenialainen kansannousu kukistui omaan mahdottomuuteensa. Epäonnistunut kansannousu jätti kuitenkin näkyvän jäljen irlantilaiseen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen elämään.

Täyttä itsenäisyyttä vaatineen liikkeen ideologia oli yksinkertainen; Irlannin tulisi taistella itsensä irti kaikesta brittiläisestä vaikutuksesta. Kuningaskunnan ja imperiumin osana Irlanti oli vain yksi Iso-Britannian osista, eikä Irlannilla näin ollen ollut vapautta tai kunniaa. Feenialaisten ja heidän muodostamansa Irish Republic Brotherhood -järjestön perustana oli separatismi ja nationalismi, mutta erityiseksi feenialaiset teki heidän vahva militaristisuutensa. (Garvin 1987,34) Feenialaisten vahvuus oli heidän kyvyssään ylläpitää vaarallista imagoaan, jolloin heidän merkitystään irlantilaiselle yhteiskunnalle jatkuvasti yliarvioitiin. Erityisesti Britanniassa feenialaisuutta pidettiin vaarallisena ja voimakkaana liikkeenä, jonka tavoitteena assosioitua vaaralliseksi ja huomioon otettaviksi tekijöiksi irlantilaisessa yhteiskunnassa. Erityisesti briteille feenialaiset edustivat epäluotettavia ja vaarallisia irlantilaisia. Irlantilaiset itse suhtautuivat feenialaisiin eräänlaisena marginaalisena ääriryhmänä, jonka kannattajat muodostivat tiiviin, mutta vaikutusvallaltaan pienen ryhmän. Parnellin nimen yhdistäminen feenialaisveljeskuntaan vaikutti merkittävästi englantilaiseen mielipiteeseen. Parnell käytti feenialaisia vahvistamaan vaarallista imagoaan Britanniassa. Hänen nationalistiset painotuksensa saivat uutta terävyyttä noudatelllessaan Britanniassa hyvin tunnetun, mutta huonosti ymmärretyin nationalistiryhmän mielipiteitä. Puolustaessaan feenialaisryhmän jäseniä alahuoneessa Parnell keräsi huomiota laajasti myös kotimaassaan. Feenialaisten väkivaltainen nationalismi ei houkuttanut irlantilaisia toimintaan, mutta oli hiljaisesti hyväksyttyä laajalti. Puolustaessaan toimijoita brittien syytöksiltä, Parnell osoitti nationalistista rohkeutta, joka huomioitiin laajasti. Kansallisen suosion saavuttaminen ja vaarallisen imagon luominen toimivat molemmat Parnellin eduksi. Tuodessaan väkivallan uhan alahuoneeseen Parnell vahvisti omaa asemaansa parlamentaarisenä, järjestäytyneenä ja väkivallattomana toimijana, jonka kanta edusti feenialaisiin verrattuna sivistynyttä ja rauhallista nationalismia. Toisaalta liittoutuminen feenialaisten kanssa loi Parnellista kuvaa väkivaltaa kaihtamattomana toimijana, jonka ei kuitenkaan itse tarvinnut ryhtyä väkivaltaisiin tekoihin tuon maineen saavuttamiseksi.

Parnellille yhteistyö feenialaisten kanssa merkitsi myös jatkuvaa dialogia amerikanirlantilaisten tukijoiden kanssa. Samalla myös feenialaiset hyötyivät Parnellin suhteista Yhdysvaltoihin. Itsehallintoryhmän nousun kannalta Yhdysvalloista saatu taloudellinen tuki oli ratkaisevan tärkeä etu, joka kannusti Parnellia säilyttämään toimivan yhteyden Yhdysvaltoihin.

2. 5. Paavin ja protestanttien ystävä

Kamppailussaan itsehallintoesityksen puolesta Parnell oli valmis liittoon katolisen kirkon kanssa, mikä merkitsi roomalaiskatolisten painotusten vahvistumista. Katolisen kirkon kutsuminen mukaan toimintaan oli kuitenkin poliittinen riski ja Parnellille henkilökohtaisesti ristiriitainen päätös. Vuonna 1884 solmittu katolisen kirkon ja Irlannin parlamenttipuolueen välinen liitto antoi kirkollisille vaikutteille vahvemman painoarvon puolueen toiminnassa. Katolinen kirkko oli saavuttanut Irlannissa kiistattomasti myös puoluevaltaa ja Parnellin erisuuntaisista toiveista huolimatta paavi pysyi katolisen kirkon ylimpänä johtajana. Katolinen kirkko puolusti köyhien vuokratilijöiden asemaa protestanttisia maanomistajia vastaan, muttei voinut hyväksyä väkivallan käyttöä keinona tavoitteiden saavuttamisessa. Suurin osa katolisen kirkon jäsenistä joutui elämään vaikeissa oloissa, joissa köyhyys ja nälkä olivat jokapäiväisiä vitsauksia. Kirkon halu ja mahdollisuudet suoraan toimintaan olivat rajalliset, eikä toimintaa edistänyt paavin vastustus. Paavin näkemyksen mukaan tärkeintä oli säilyttää hyvä suhteet kaikkiin vaikutusvaltaisiin toimijoihin ja maihin mukaan lukien protestantit ja Iso-Britannian hallitus. Irlannin katolinen kirkko toimi siis itsenäisesti suosissaan maaliiton ja parnellistien toimintaa ja antaessaan avustuksia ja keräyslupia avustusrahastojen toiminnalle. Parnellin henkilökohtaista tukemista katolinen kirkko pyrki välttämään, sillä Parnell ei vaihtanut uskontokuntaansa, vaan pysyi protestanttina kuolemaansa saakka.

Katolinen kirkko joutui tasapainoilemaan julkisten ja yksityisten tavoitteiden välillä. Liiallinen poliittisuus ei ollut kirkon sanomalle hyväksi, mutta kirkon sisällä halu valtaan ja vaikuttamaan oli vahva. (vrt. Larkin 1979) Katolisen kirkon sisällä mielipiteet jakautuivat vahvasti. eikä yksimielisyyttä papiston ja piispojen välillä aina saavutettu. Toiminta katolisen kirkon kanssa vahvisti Parnellin poliittista asemaa. Katolisella kirkolla

on aina ollut vahva asema Irlannin poliittisessa elämässä (Boyce 1982, 202) ja kirkon usko vahvasti kannattajien uskoa johtajaansa. Papisto on vanhastaan katsonut yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuuluvan kirkon toimenkuvaan: kirkko on toiminut moraalisen koodin antajana, mutta myös aivan käytännön poliittisissa toimissa vaikkapa saarnaamalla sunnuntaisin sopiviksi katsomiensa ehdokkaiden puolesta. (kts. Woods 1980). Kirkon ja politiikan katsottiin toimivan hyvin yhdessä ja Parnell paransi tietoisesti katolisen kirkon asemaa kasvattaakseen omaa hegemonista valtaansa kirkon tavoitellessa yhteiskunnallisesti vahvistuvaa asemaa. Kun pappien päätösvaltaa ehdokasasettelussa lisättiin, ja koulutuskysymyksessä otettiin katolista papistoa miellyttävä kanta, sai Parnell taakseen voimakkaan liittolaisen. Oli luotu ikuisesti pysyvä kirkon ja kansan liitto – (Boyce 1979, 218–219) ”There is not... the smallest trace of the irreligious poison which are eating into the heart of the continental churches” (*ibid.*) Katolinen kirkko oli linjassaan konservatiivinen, sen kanta itsenäisyyteen varovainen ja perussanoma jyrkkä. Sen asema yhteiskunnassa on kiistämättömän vankka, mutta parnellismiksi kutsutussa pieniyhteiskunnassa katolisen kirkon vahvistuvaa asemaa ei katsottu hyvällä.

Suurin syy löytyi läheltä Parnellia – maaliitosta ja osaksi feenialaisesta veljeskunnasta. Niiden intressien mukaista ei ollut vahvistaa konservatiivisen ja väkivallattoman linjan nousua, heidän omat toiveensa maaomistusten saavuttamisesta saattaisivat tällä linjalla olla vaarassa. Parnell oli kääntynyt vanhoillisten voimien puoleen, mikä oli pettymys uudistuksia kaipaaville itsehallinnon edustajille. Linja noudatteli kuitenkin äänestäjien toiveita. Lopulta hyvä katolilainen oli synonyymi hyvälle nationalistille – uskonto ja politiikka olivat sulautuneet täydellisesti toisiinsa. (*ibid.*) Parnellin johdolla nationalismista tuli korostetun katolilainen liike, mikä merkitsi Irlannin vaikutusvaltaisen protestanttisen vähemmistön poissulkemista itsehallintotaistelusta. Näin ollen Parnellin yhtenäistävä politiikka voidaan nähdä myös hajottavana voimana. Uskonnollista yhtenäisyyttä Parnell ei politiikallaan pystynyt saavuttamaan, eikä toisaalta edes sitä tavoitellut.

Protestanttien ja katolilaisten väliset ongelmat Parnell jätti politiikkansa ulkopuolelle. Samalla tavalla hän jätti huomiotta protestantismin sisäiset ristiriidat. Muuttaessaan poliittista linjaansa yhä katolilaismyönteisemmäksi Parnell jätti huomiotta sen, että poliittisen linjan muutos merkitsi protestanttien hylkäämistä ja Ulsterin alueen protestanttien erityistoiveiden huomiotta jättämistä. Parnell vastusti Ulsterin eriytymistä Irlannista, koska se merkitsisi Ulsterin alueen muodostavan yhdeksän kreivikunnan

ulkopuolisten protestanttisten alueiden tilanteen heikkenemistä. Parnellin mukaan nämä Ulsterin alueen ulkopuolelle jäävät alueet olisivat ”infinitely less secure”, jos Ulsterin alue irtaantuisi muusta Irlannista. (Lyons 1973,768) Lyonsin mukaan Parnellin vastaus paljasta hänen olevan selkeästi eteläprotestanttinen ajatuksissaan. Samaa linjaa heijastelee Parnellin antama pidempi vastaus koskien Ulsterin protestanttien tilannetta:

Here again [he said] comes in the difficulty that, instead of protecting the majority of the Protestants of Ireland by constitution a legislature for the north-east corner of Ulster, you would abandon the majority of the Protestants to their fate under a Dublin parliament. Seven-twelfths of the Protestants of Ireland live outside these three counties...and the other five-twelfths...live inside those counties. So that, which ever way you put it you must give up the idea of protecting the Protestants either as a body or as a majority by the establishment of separate legislature either in Ulster or in any portion of Ulster. No Sir, we cannot give up a single Irishman to ensure that this great experiment shall be a successful one... (Lyons 1973, 769)

Parnell jätti siis protestantteja koskevat kysymykset käsittelemättä. Syinä voidaan pitää Parnellin yritystä luoda vahva yhtenäinen kansallistunne, jossa yksikään irlantilainen ei jäisi ulkopuolelle. Toisaalta mahdollista on, ettei Parnell katsonut Pohjois-Irlannin kysymyksen vaativan erityistoimenpiteitä. Selvää kuitenkin on, ettei Parnellin puhe yhtenäisestä Irlannista toteutunut toivotulla tavalla ja syynä epäonnistumiseen voidaan pitää Parnellin kykenemättömyyttä nähdä tilanteen monimuotoisuus. Parnell pyrki saavuttamaan nopeita ratkaisuja myös niissä tilanteissa, joissa edes kysymyksistä ei vielä oltu saatu yhteisymmärrystä. Päämäärän saavuttaminen ohitti tilanteiden perinpohjaisen tutkimisen.

Parnell oli siis lyhyessä ajassa saavuttanut johtajuuden Irlannin merkittävimässä kansanliikkeessä. Hänet oli valittu parlamentin alahuoneeseen, lähes tuntemattomuudesta, ja hän pyrki saavuttamaan luottamuksen myös katolisen kirkon piirissä, aina paaviin saakka. Millä keinoin protestanttinen maanomistaja pystyi tällaisen aseman luomiseen ja oliko Parnell erityisesti kansanjohtaja, vai tulisiko häntä tarkastella enemmän poliitikkona ja puoluejohtajana? Vastauksia etsin karismaattisen johtajuuden käsitteestä, jota laajennan poliittisen johtajuuden suuntaan.

3. KARISMA, KARISMATUTKIMUS JA JOHTAJUUS

Ei ole mitään mittaria tai tapaa täsmällisesti kertoa mitä karisma on. Sen koostumusta ja sisältöä ei ole mahdollista paljastaa monen toiveista huolimatta. Sosiaaliselta kannalta karisma on vain yksi niistä sosiaalisista lahjoista, jonka moni haluaisi itselleen ja vielä useampi haluaisi oppia. Karismaattiseksi ei voi koskaan tulla oppimalla vaan karismaattiseksi synnyttään. Toisaalta synnynnäinen karismaattisuus ei itsessään vielä tarkoita vaikuttavaa karismaa, sillä karisma on vuorovaikutuksellinen suhde, jossa karismaattinen johtaja ja yleisö kohtaavat. Karismasta on yritetty tehdä tieteellistä käsitettä luomalla sen tutkimukseen tarkkoja mittaussarjoja ja erilaisia mittareita. Toisaalta sitä on luonnehdittu arvoitukselliseksi käsitteeksi, jolla ei ole todellista tieteellistä sisältöä.

3.1. Weberiläisen karisman viisi kulminoitumispistettä

Weberiläinen aidon karisman käsite on vaivannut karismatutkijoita usean tutkimuksen verran. Tässä työssä aito karisma esiintyy silloin, kun keskustelu käsittelee Weberin karismakäsitteen sisällöllisiä piirteitä eli viittä erityisesti karismaattista herruutta luonnostelevaa piirrettä. Luettelomaisesti Weber mainitsee karisman tunnusmerkeiksi itsensä nimittämisen, hetkellisyuden, erityisen yhteyden johtajan ja johdettavien välillä, yhteiskuntavastaisuuden ja karisman vallankumouksellisuuden. (Weber 1972,140) Hiukan laajempi weberiläisen karismakäsitteen tunnusmerkkimäärittäminen löytyy Pekoselta (1990), mutta kiinnostavia ovat myös Bendixin (1986) ja Bellin (1986) versiot samasta aiheesta. Tarkastelemani weberiläinen karisma on johtajuuskarismaa - karisma viittaa johtajaan ja yleisöön ja heidän väliseen suhteeseensa.

Varhaiskristillisissä yhteisöissä karisma tunnettiin armon lahjana - jumalallista alkuperää olevana ihmeenä. Weberille armon lahja merkitsi sitä yksilön ominaisuutta, jonka seurauksena kannattajat ovat valmiita varauksettomasti tunnustamaan johtajansa aseman (Mommsen 1974,78). Aito karisma perustuu johtajan ja kannattajien henkilökohtaiselle suhteelle, jossa johtaja nimittää itse itsensä johtajaksi ja joka perustuu vuorovaikutukseen ja henkilökohtaisuuteen. Hänen asemansa perustuu valittuna olemiseen ja lähetystehtävään,

joka hänen tulee välittää kannattajilleen. Seuraajakunnan velvollisuus on tässä tilanteessa seurata johtajaa ja totella hänen käskyjään. Tässä mielessä johtaja valitsee itse itsensä: hän ei anna yleisölleen muuta mahdollisuutta kuin liittyä mukaan, eikä muuta tehtävää kuin tunnustaa hänen asemansa johtajana. Aidon karismaattisen suhteen ylläpito vaatii jatkuvia ihmetekoja, joiden onnistumisesta johtajan asema riippuu: jos hän epäonnistuu vakuuttelussaan, kannattajien usko karismaattiseen johtajaan katoaa ja hän menettää asemansa. (Bendix 1986,19; Bell 1986, 58–59; Pekonen 1990,160) Karismaattinen johtajuus sisältää tehtävän, joka on asetettu johtajalle ja jonka tähden kannattajat ovat velvollisia kunnioittamaan ja seuraamaan johtajaansa.(Vrt. Weber 1978, Vol. 2:1112) Koska aito karismaattinen johtajuus pohjautuu talouden ja rationaalisuuden vastaisuudelle, se on luonteeltaan aina epävakaa (Weber 1973), ja ilmetessään paatoksellista (vrt. Pekonen 1990, Bendix 1986). Johtajan valta on riippuvainen hänen mobilisoimansa ryhmän voimasta, joka syntyy johtajan kyvystä antaa symbolinen ilmaus seuraajakunnan intresseille. (Pekonen 1990,160) Karismaattinen johtajuus viittaa johonkin ´toiseen´ tai ´ylittävään´, ja kamppailuun uuden hallitsemisesta. Johtaja ja hänen seuraajansa luovat seurakunnan tai yhteisön (*Gemeinde*), jonka toiminta perustuu karismaattisen johtajan henkilökohtaiseen kutsumukseen. Hänen tulee nimetä itsensä sekä tehtävään että karisman näkyväksi tekevään muotoon – hänen taitoonsa olla oma sanomansa.

Aidon karisman ideaalityypille tunnusomaista on sen vallankumouksellinen, irrationalinen luonne ja uutta luova sisäinen voima. Karisman on mahdollista antaa subjektiivinen merkityksenanto yhteiskunnallisille tapahtumille, jolloin on mahdollista yhdistää henkilökohtainen yleiseen; tehdä yhteiskunnan tapahtumista monelle henkilökohtaisesti merkittäviä ja rikkoa yhteiskunnan rationaalinen hallinta, byrokratia ja kasvottomuus. Puhdas karisma hylkää ainakin hetkellisesti toiminnastaan taloudellisen tehokkuuden ja rationaalisuuden vaatimukset, jolloin se tulee haastaneeksi jo olemassa olevat hallinnan rakenteet. Karisma on luonteeltaan vanhan ylittävä ja saa voimansa tavanomaisuudesta poikkeavista arvo-ihanteista - rationaalisuuden merkitessä sopeutumista. Kyösti Pekosen mukaan Weber asetti ”karisman laillisen ja traditionaalisen rutiineihin nojautumisen vastakohtaksi” (Pekonen 1996,100) Wolfgang Mommsen (1974) on tullut tulkinnoissaan toisenlaiseen tulokseen korostaessaan karisman esiintymistä myös legaalisuuteen ja traditionaalisuuteen perustuvissa hallinnoissa, jolloin karisma nähdään vastavoimana , mutta ei vastakohtana.

Wolfgang Mommsen on tullut Weberin karismakäsitteen kehitystä koskevissa päätelmissään tuloksiin, jotka tukevat ajatusta karismakäsitteen merkityksen vaihteluista Weberin kirjoituksissa. Karisma ei ole yhteiskunnassa – eikä käsitteenä – yksi ja kaikille yhteinen. Mommsenin mukaan on nähtävissä siirtymä, jossa karisman merkitys kasvaa Weberin sosiologisissa historiankirjoituksissa mennyttä traditionaalista maailmaa ja uskonnollista transsendenssia laajemmalle. Karisman käyttöalue laajenee Weberin omissa teksteissä kuten Mommsen kirjoittaa:” This (Charisma) advanced from being merely a historical category for the purpose of describing certain archaic form of rulership or allegiance to becoming a structural category of historical reality .(Mommsen 1987,45) Karisma on ollut Weberille ensin eräs historiassa esiintynyt hallinnan muoto, , mutta myöhemmin se on vahvistunut hänen kirjoituksissaan yhdeksi hallinnan rakenteelliseksi kategoriaksi. Suurin syy muuttuneeseen käsitykseen on luultavammin Weberin muuttunut käsitys historian kirjoittamisesta, ei niinkään vahvistunut usko karisman ylivoimaisuudesta. Näin ollen karismalle varattu ”esihistoriallinen” paikka legitimoinnin tapana ennen traditiota ja rationaalistumista, muuttuu legitimoinnin tavaksi kaikkina aikoina ja myös yhdessä muiden puhtaiden ideaalityyppien kanssa. Karisma muuntui universaaliksi sosiaalisen yhteistoiminnan muodoksi – ei enää esihistorialliseksi tavaksi oikeuttaa hallinta. (Mommsen 1982, 46) Samalla karisman luonne muuttui enemmän luovan ja rajoja rikkovan toiminnan määrittelyksi. Mommsen tulkitsee karisman merkinneen Weberille erityisesti persoonallisuuden mahdollisuutta tunkeutua läpi empiirisestä historiasta. Persoonallisen muotonsa tähden karisma on luonteeltaan epävakasta ja tarvitsee välineen tullakseen näkyväksi. Mommsenin mukaan karisma muuntaa itsensä maailmankuvaksi; politiikassa karisman välineenä tai karisman välineluonne on ideologisuus. Anti-autoritaarinen karisma on ainoa tapa säilyttää demokraattinen järjestelmä ja johtajuus. Karisma säilyy henkilökohtaisen johtajuuden lähteenä kaikkialla yhteiskunnassa, myös politiikassa ja sen merkitys korostuu rationaalistumiskehityksen myötä. Karisma toimii politiikan pelastajana spesifiä vihollista vastaan. (ibid., 48–51) Käyttämäni weberiläisen karismakonseptin konteksti on *herrschaft*- keskustelusta. (Vrt. Weber 1973,122)

Aidon karisman tunnuspiirteet ovat ideaalityyppisiä työkaluja karisman hahmottamiseen. Yhteiskunnassa havainnoitu karisma on aina muunnos aidosta karismasta. Muutoksen jälkeen aitoudesta puhuminen muuttuu turhaksi, mutta ilman muutosta aito käsite tuhoaa itse itsensä. Muodonmuutos säilyttää vähintään osan karismasta, vaikkakaan ei sen alkuperäisessä muodossa ja merkityksessä. Rationaalinen järjestys, talouden ja

materiaalisuuden voimat tukahduttavat aidon karisman mikä Weberin mukaan oli valitettavaa, mutta väistämätöntä: ”Auf diesem Wege von einem stürmisch-emotionalen wirtschaftfremden Leben zum langsamen Erstickungstode unter der Wucht der materiellen Interessen befindet sich aber jedes Charisma in jeder Stunde seines Daseins und zwar mit jeder weiteren Stunde in steigendem Masse”. (Weber 1973,661). Jokainen olemassa olon jatkuvuus samanlaisena merkitsee karisman tuhoutumista, sillä se on tuomittu muutokseen. Siltä on kielletty samuus ja muuttumattomuus, jotka on korvattu liikkuvuudella ja mahdollisuuksilla. Kosketettuaan yhteiskuntaa aito karisma joutuu muutosprosessiin, jonka jälkeen sen olemus muuntuu rationaaliseen yhteiskuntaan sopivaksi. Neitseellisen puhdas karisma muuntuu toiseksi ja yhteiskunnassa esiintyvä karisma ylittää ja muuntaa aidon karisman tunnuspiirteitä. Ideaali karisma on vertailukohta, jolla erot saadaan näkyviin. Se ei kuitenkaan ole karisman aidoin tai paras muoto vaan ajatuksellinen malli.

Yhteiskunnan kanssa kosketuksissa oleva karismaattisuus voi Weberin mukaan saada useita eri muotoja. Sotapäällikkyyys voi muuntua valtiolliseksi johtamiseksi, profetia kirkkokunnan laumanjohtajuudeksi ja retorinen vakuuttelu puoluetoiminnaksi. Kaikissa tapauksissa karisma ottaa arkipäivän muodon ja hyväksyy yhteiskunnalliset reunaehdot. Institutionaalistunut karismaattisuus ei enää vaadi henkilökohtaista karismaa vaan henkilökohtainen karismaattisuus on saavutettavissa myös muita teitä. Karismaattinen sukulainen, esimies tai asema riittää karismaattisen statuksen hankkimiseen. Weber muistuttaa karisman säilyttävän rationaalistuessaankin erityisen luonteensa myös menetettyään persoonallisen kosketuksensa (Weber 1978 Vol. 2:1135). Karismaattisuus voi siirtyä verisiteiden tai perimyssiteiden kautta karismaattiselta isältä pojalle tai muille perheenjäsenille. Samalla tavoin karismaattisuus voi tarttua karismaattisen johtajan lähipiiriin, jotka ”hengittävät” armon lahjan itseensä ja muuttuvat itsekin osittain karismaattisiksi. Karismaattiseksi koettu asema tekee viranhaltijasta karismaattisen. Karisma muuttuu epäpersoonalliseksi ja siitä tulee virka-aseman legitimointiperuste. (Bensam-Givant 1986,31) Pysyvät rakenteet ja toimintatavat korvaavat uskon karismaattisten persoonien sankaruuteen ja sanomaan, jolloin karisma muuttuu osaksi sosiaalista rakennetta” (Weber 1978, Vol. 2:1139). Institutionaalista karismaa voidaan havaita vain jo olemassa olevissa ja pysyväisluonteisissa organisaatioissa ja järjestelmissä, eikä sillä enää ole aidon karisman vallankumouksellista luonnetta. Byrokratia ja patriarkaalinen järjestelmä pystyvät tyydyttämään yhteiskunnan rationaalisia tarpeita,

mutta ne eivät tarjoa mahdollisuuksia uuden luomiseen tai muutokseen. Yhteiskunnallinen todellisuus on mahdollista ylittää vain karisman avulla. (Weber 1978, Vol. 2: 1111)

Karismaattinen johtajuuden luonne on aidossa karismassa epävarmaa ja institutionaalistuessaan se menettää osan aitoudestaan, sillä sen luonnetta kuvailee hetkellisyyden tragedia. Kaikkeen karismaattiseen johtajuuteen liittyy epävarmuus johtajuuden säilymisestä. Jos karismaattinen johtaja useasti pettää kannattajansa, heidän uskonsa alkaa horjua, mikä johtajalle merkitsee lähtölaskennan alkua. Karismaattinen johtaja on pakotettu jatkuvaan ihmeiden tekemiseen – muuten hän ei saa tilaa toimia tai ei pysty säilyttämään mahdollisuuttaan toimintaan. Kaikissa muodoissaan karisma on mahdollisuus, jostakin olemassa olevan ylittävistä yhteiskuntaan sisäänrakennetusta voimasta, jolle on Weberille aina tarkoitus ja syy olla siellä, missä hän sitä historiallisissa kirjoituksissaan havaitsee. Karismaattinen johtajuus itsessään synnyttää Glassmanin mukaan poliittisia eliittejä. (Glassman 1984, 224-226). Myös Weberin mukaan karismaattisen johtajan lähimmille kannattajille muodostuu omia intressejä karisman institutionaalistuessa. Weber ei nähnyt kehitystä ongelmallisena vaan luonnollisena kehityssuuntana. (Pekonen 1982,67; Vrt. Weber 1968,54)

3.2. Karisma johtajuuden legitimoitina

It is impossible to hear or read this man without the magnetic feeling that we have here no meteor of a moment, but a man who knows where to lead...if it be hero worship to follow such a man as trustfully as a Pillar of Fire; the Irish people are not likely to shrink from the imputation... (United Ireland, 24, December 1882; Lyons 1977,238)

Oman tutkimuskysymykseni kannalta kiinnostavin karismamäärittely on karisma legitimoitina – tapana oikeuttaa toiminta tai henkilö, mutta rajatussa merkityksessään. ”Charisma refers to the legitimacy given to an exceptional person and his or her personal leadership. (Pekonen 1999,84) Pekosen mukaan karisma viittaa erityiselle henkilölle luovutettuun legitimointiin hänen henkilökohtaiselle johtajuudelleen. Lähtökohtaisesti on selvää, että karisma ei rajaudu vain tietylle yhteiskunnalliselle sektorille vaan muodostuu tilanne- ja näkökulmakohtaiseksi käsitteeksi. Karisimatutkimuksessa ei tule rajautua

etsimään karismaattisuutta, jollekin yhteiskuntasektorille ominaisena ilmiönä, vaan tilannesidonaisesti ja myös näkökulmasta riippuen, jolloin se on mahdollista ´luoda´ kaikkialle. (*ibid.*, 85) Tämä ei kuitenkaan merkitse karisman kaikenkattavuutta tai legitimoinnin karismaattista luonnetta kaikissa tilanteissa.

Karisma legitimoitina ymmärretään Max Weberin herruuskäsitteen kautta, jota Timo Kyntäjä tulkitsee sosiologisesta näkökulmasta: ”Weberin mukaan pysyvimmille sosiaalisille suhteille on ominaista, että ihmisten toiminta niissä suuntautuu jonkinlaisen legitiimin järjestyksen mukaisesti. Ihmiset voivat hyväksyä auktoriteetin lukemattomista eri motiiveista käsin, joista tärkeimmät ovat aineelliset palkinnot ja sosiaalinen arvonanto. Näistä motiiveista riippumatta olennaista on usko alistussuhteen, järjestyksen legitiimisyteen” (1983,136). Usko järjestyksen oikeutukseen on se perussuhde, jonka päälle auktoriteetti eri muodoissaan rakentuu. Ilman tätä uskoa auktoriteettisuhde jää välineelliseksi motiivien tyydyttämiseksi. Käskyn antaminen ja sen totteleminen merkitsee valtasuhdetta kahden toimijan välillä, mutta sosiaalista toimintaa ohjaa ihmisten usko legitiimin järjestyksen olemassaoloon.

Legitiimin herruuden pätevyys perustuu sen kansalaisilta saamansa uskopotentiaalin määrään. Valtio muodostuu erilaisten *Herrschaftien* välisistä suhteista ja sen olemassaolon ehtona on legitiimiykskon säilyttäminen. Weber korostaa herruuden merkitystä kaikessa valtiollisessa toiminnassa, mikä vahvistaa johtamisen ja hallinnan merkitystä politiikalle ja valtiolle. ”*Herrschaft soll heissen die Chance für einen Befehl bestimmten Inhalts bei angebbaren Personen Gehorsam zu finden*”. (Weber 1973,122) Herrschaftissa on kyse useampien henkilöiden suhteesta, jossa joku heistä saavuttaa aseman, jossa johtaa muita, mutta *Herrschaftilla* on erityinen ”Chance”-luonteensa, jota voi kuvata pelivaraksi. Siinä on kyse vallasta (*Macht*) totella toista. Weberille myös valta on ”Chance”, mahdollisuus toisin tekemiseen ja politiikka taistelua näistä valtasuhteista. (Weber 1994,311) Mikään valtasuhde ei merkitse absoluuttista herruutta, sillä käskyn antaja ei voi olla missään tilanteessa täysin varma täydellisestä käskyjen noudattamisesta sillä hallituilla on aina valtaresurssinaan toisin toimimisen mahdollisuus. Teoilla – tottelemisella tai tottelematta jättämisellä - saattaa myös olla täysin odottamattomia vaikutuksia, joten tilanteen täydellinen ennakointi ei ole yhdellekään toimijalle täysin mahdollista.

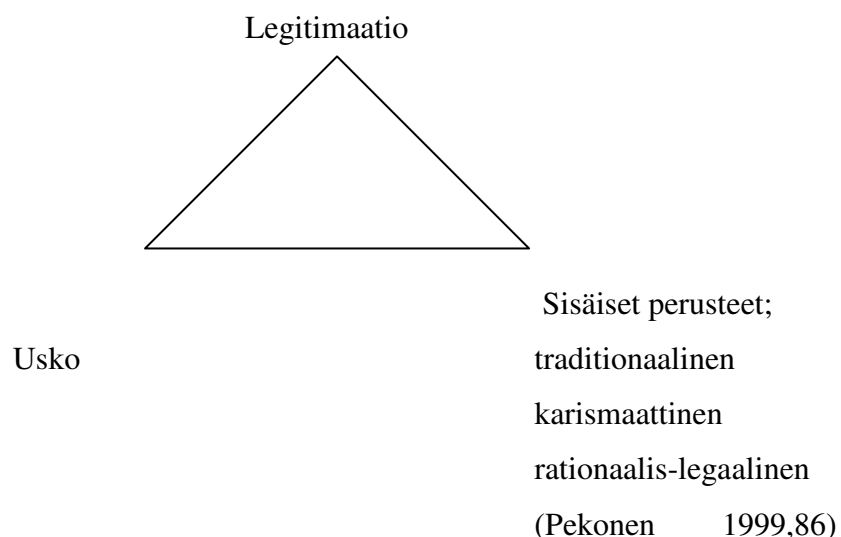
Herrschaftin toteutumisella voi olla todellinen ja keinotekoinen luonne, joka määräytyy johdettujen suhteessa johtajaansa. Todellinen ja aito herruus perustuu johdettavien omaan haluun tulla johdetuksi, epäaito herruus perustuu pakkoon. Tottelevatko kansalaiset johtajaansa aidosti vai pakon edessä ei ole Weberille merkitystä, sillä toisin tekemisen mahdollisuus on läsnä kaikissa tilanteissa. Pakotettuna toimivat kansalaiset eivät käytä mahdollisuuttaan, mikä ei merkitse sen katoamista. Käskyn antaminen ja sen totteleminen merkitsee valtasuhdetta kahden toimijan välille. Poliittisessa toiminnassakin legaalinen herruus valtaa alaa muilta herruuden muodoilta. Usko rationaaliseen ja yksiselitteiseen lainlaadintaan ja reunaehtoihin vaikuttaa syvällisesti koko poliittiseen järjestelmään. Weberin ajatuksissa järjestelmä on muuntumassa herruussuhteensa kuvana byrokraattiseksi hallinnaksi, josta ihmisen kosketus puuttuu.

Legitiimin herruuden kolme puhdasta ideaalityyppiä ovat weberiläinen typologia legitiimin hallinnan lajeista (Mommsen 1974,73). Ideaalityypittelyssä rationaalis-legaalinen, traditionaalinen ja karismaattinen perustelu muodostavat siten myös yleisimmät herruuden muodot ja valtiollisen hallinnan tavat. Perinteiden luomaan auktoriteettiin vetoaminen luo johtajalle traditionaalista legitimizeettiä samalla tavoin kuin lain voimaan vetoaminen merkitsee rationaalis-legaaliseen legitimizeettiin nojaamista. Henkilökohtaisten erityiskykyjen painottaminen viittaa karismaattiseen legitimointiin. (Pekonen 1999,85–86) Hallinnan sisäiset perustelut muuttuvat ajan myötä legitimizeetin perustaksi. Vaikka usko traditioon on perinteisesti ollut vanhin ja laajin legitiimiyden perusta, se joutuu antamaan yhä enemmän tilaa rationaalis-legaalille auktoriteetille ja uskolle lain voimaan (Kts. Weber 1973, 19).

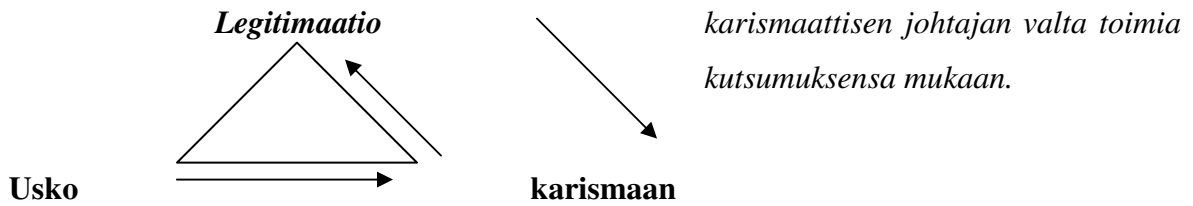
Mutta kaikki johtajan saama arvovalta on lainaa, jonka ihmiset totellessaan hallintoauktoiteettia tai henkilöä tälle antavat (Weber 1978, Vol.1:263). Näin ollen mikään hallintoauktoiteetti ei voi puhtaasti perustua vain lakiin, traditioon tai karismaattiseen persoonallisuuteen, vaan karismaattisen auktoiteetin legitimaatio perustuu kannattajien haluun nähdä henkilön erityisyys. Joissain tilanteissa luottamus annetaan lakiin ja traditioon perustuvien syiden tähden, joissain toisessa tilanteessa auktoiteetin legitiimiys syntyy henkilön karismasta, jolloin karismaattinen persoona toimii legitimaation alkuna. (Pekonen 1999,87) Henkilöön perustuva legitiimiys on Weberin mukaan demokraattista, sillä kannattajilla on oikeus olla ”äänestämättä” häntä ja vetää kannatuksensa pois, jos karismaattisuus ei enää toteudu heidän silmissään. Weberin

toiveena on karismaattisen johtajuuden mahdollistava yhteiskunta, jonka perusta on vakaa byrokraattinen järjestelmä ja oikeusjärjestys (Mommsen 1974,82).

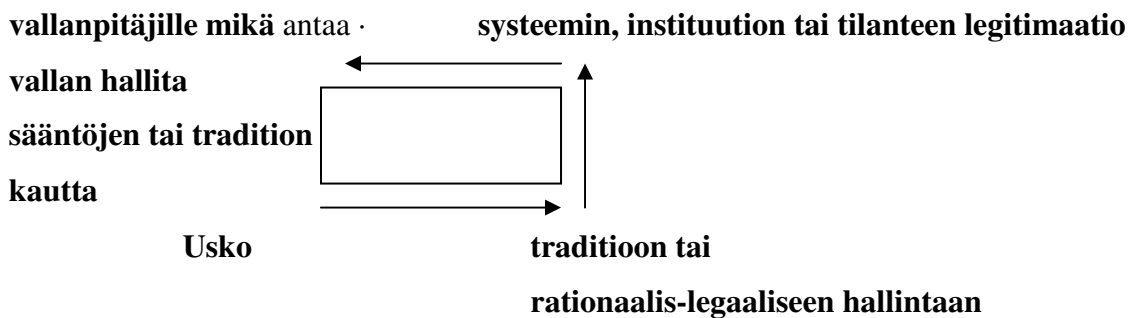
Usko on *Herrschaftin* tai auktoriteetin perusta ja näin ollen legitiimin järjestyksen pätevyys (*Geltung*) voidaan arvioida luottamuksen asteilla. *Herrschaftin* perusteet voivat olla sekä sisäisiä että ulkoisia. Näistä tärkeimmät ovat kolme sisäistä oikeutusta, joiden kautta suostumus ja legitimointi tapahtuu (Pekonen 1999,85). Pekonen kuvaa legitimoinnin, uskon ja sisäiset perusteet kuviona:

Legitimointi perustuu traditionaalisiin, karismaattisiin tai rationaalis-legaalisiin perusteluihin vetoamiseen. Karismaattisissa perusteluissa usko ja luottamus kohdistuvat henkilön erityisiin kykyihin, mutta nämä kyvyt sinällään eivät ole legitimoinnin perusta vaan perustana on **usko** kykyjen olemassaoloon ja vetoaminen näiden perusteiden puolesta. Legitimaation voi saavuttaa ainakin kahdella eri tavalla, jotka on esitetty piirroksina. Ensimmäisessä kuvassa erityisen henkilön (karismaatikon) kyvykkyys toimii legitimaation lähteenä:

Toisessa kaaviossa legitiimiys on saavutettu laillisen sääntöjen tai tradition noudattamisen kautta, jolloin tradition ja/tai laillisten sääntöjen haltijat ovat valtaistettu hallitsemaan

Joissain tapauksissa henkilö merkitsee enemmän kun taas toisissa tapauksissa traditiolla ja laillisuudella on enemmän painoarvoa – vaihtelu on aina tilannesidonnaista. (Pekonen 1999, 87)

Vetoamisessa sisäisiin perusteisiin on kyse retorisesta legitimoinnista, joka Pekosen mukaan saa muotonsa kontekstin ja tilanteen mukaan. (ibid, 86) Weber ei tehnyt selvää eroa karismaattisen johtajuuden ja karismaattisen hallitsemisen välille. Johtajuus perustuu aina tiettyyn määrään karismaa, joten myös traditionaalinen ja rationaalis-legaalinen hallinta vaativat toimiakseen tietyn määrän karismaattisuutta ja juuri karisma linkittää kolme herruuden tyyppiä toisiinsa. Vallankumoukselliset tapahtumat eivät olisi mahdollisia ilman karismaattisen herruuden olemassaoloa, sillä erityisesti karisma mahdollistaa yhteiskunnallisen muutoksen ja luo mahdollisuuden toisin tekemiseen (Mommsen 1974,80).

Karisma on sosiaaliselle konstruktiolle tyypillinen tapa legitimoida auktoriteettia, joten sen tapa toimia ja vaikuttaa poikkeaa rationaalisesta valtuuttamisperusteista. Karisma on kiinnostava toimiessaan uusien merkitysten luojana tilanteessa, jossa vanhat toimintatavat

eivät enää vaikuta. (Pekonen 1999,89) Se on väline uudeksi muotoutuneen tilanteen haltuunottoon muuttuen myöhemmin osaksi vakiintuvaa tilannetta. Karismaan on sisäänrakennettu tilannesidonaisuus; se nousee tilanteesta, jossa konventionaaliset toimintatavat eivät enää pidä paikkaansa ja missä ihmiset eivät tunne kykenevänsä toimimaan yksin vaan tuntevat tarvitsevänsä jonkun, joka ohjaa heidät ulos tilanteesta. Karismaattisessa johtajuudessa itsessään on se, mitä karismaattisen johtajuuden merkityksen korostamisella yritetään peittää eli yhteiskunnallis-poliittisen tilanteen ristiriitaisuus, monimutkaisuus ja vaikeus. Jos lähtökohtana on se, että henkilökohtaisuuteen ja vahvaan johtajaan vedotaan silloin, kun halutaan korostaa yksilön toimintaa koko järjestelmän toiminnan sijasta, tavoitteena on peittää tilanne ja konteksti tai jättää ne tietoisesti taka-alalle. Karismaattiseen johtajuuteen vetoaminen laajentaa tilan; jossa merkityksellisiä ovat yleisö, joihin vedotaan ja sisäiset perustelut, joihin vedotaan eli vetoamisen retorinen luonne.

Karismaa voidaan tutkia sosiaalisena suhteena ja keinona selittää massaosallistumisten mekaniikkaa ja joukkoliikkeitä tai sitä voidaan katsoa puhtaasti kielellisenä toimintana ja psykologisena vaikuttamisena. Politologisesti kiinnostavimpana selityksenä pidän karisman ymmärtämistä johtajuuden tai toiminnan legitimointiperusteena. Karisma legitimointina lähestyy seuraavaa aiheittani eli karismaattista politiikkaa. Ajatuksenani on mennä hieman syvemmälle siihen, mitä karismaattisella politiikalla tarkoitetaan. Poliittisesta karismasta keskusteleminen vaatii Max Weberin läsnäoloa, sillä hänen käsityksensä karismasta ja karismaattisesta poliitikosta ovat vaikuttaneet vahvimmin ko. keskusteluun.

Karismaattisessa johtajuudessa johtaja itsessään on väline, edustaessaan legitimointia, mutta samalla hänen ominaisuutensa ovat välineitä poliittisen tilan haltuunottoon. Karismaattisen johtajan sanoma on luonteeltaan tunteisiin vetoavaa ja sen perustana on vahva emotionaalisuus. Johtajan poliittinen väline syntyy hänen omasta persoonastaan ja erityisesti demagogista taidoista; johtajalla on mahdollisuus vaikuttaa suoraan kansalaisten tunteisiin. Pekosen mielestä irratiionaaliossa tilassa toimivan karismaattisen johtajan käyttämän retoriikan tulee myös olla ratiionaaliosuuden ylittävää. Erityinen tilanne vaatii karismaattiselta puheelta erityisen paljon. Karismaattisessa retoriikassa tärkeää on pystyä esittämään todellisuus uudella tavalla. Karismaattisuus ei heijasta tai tue todellista yhteiskuntaa vaan pyrkii ylittämään olemassa olevat rajat. Karismaattisen retoriikan tulee

pystyä ehdottomasti samaan. Jollei näin tapahdu, karismaattinen johtajuus menettää kannatuksensa ja retoriikka muuttuu turhaksi. (1999,94–98) Pekonen kiinnittää huomiota myös karisman itsensä metaforiseen olemukseen. Karisma on lupaus ja mahdollisuus jostain uudesta. Elävä metafora ylittää jokapäiväiset merkityssisällöt ja antaa tilaa uusille mielleyhtymille. Sen vastakohta on rutiini, joka merkitsee mielikuvituksen kuolemaa.(Ibid., 99) Antiautoritaarista karismaattista politiikkaa tutkittaessa kohteena on tapa, jolla politiikkaa rikkoo rajojaan, pyrkii luomaan uutta ja välttämään rutiinien muodostumista. Se on kiinnostunut karismasta uutta luovana voimana – politisoijana. Työkaluina ajattelulle toimivat symbolin ja elävän metaforan kaltaiset retoriset keinot, jossa tavoitteena on kehoitus uudenlaisen tulkintakulman käyttöönottoon (vrt. Pekonen 1996) Pekosen mukaan kaikki kolme weberiläistä legitiimiyden muotoa on retorisesti tuotettuja: ”Oleellista on huomata, että laillisen, traditionaalisen ja karismaattisen auktoriteetin legitiimiydessä on kyse retorisesti tuotetusta legitiimiydestä vedottaessa milloin lakeihin, perinteisiin tai henkilön poikkeuksellisiin kykyihin toimintaan oikeuttavina periaatteina”. (Pekonen 1996,100) Retorinen painotus on eräs tapa tulkita auktoriteetin legitiimiyden alkuperää ja väiteluonteessaan melko kiistanalainen. Karismassa on aina kyse uskosta johtajan kykyyn johtaa ja tuon uskon hauraudesta. Jotta antiautoritaarinen karisma pystyy toimimaan, sen tulee pystyä järjestämään olemassa oleva poliittinen tila uudelleen – yhteiskunta tulee politisoida ja yhteiskunnallisesti vakiintuneet käsitteet avata keskustelulle.

Ronald M. Glassmanin mukaan karismaattisen johtajuuden ilmentyminen on aina riippuvainen yhteiskunnallisesta tilanteesta ja toimintatilan väljyydestä. Jos karismaattisen johtajan sanoma ja hänen kannattajansa saavat tukea yhteiskunnalliselta tilanteelta, karismaattisuus saa toimintamahdollisuutensa. Toisenlaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa karismaattisuus ei saa tilaa ja jää varjoon. Karismajohtajan aseman säilyminen voi riippua yhteiskuntakehityksen saamasta suunnasta. Jos seuraajakunta jo jakaa johtajansa vision halutusta yhteiskuntajärjestyksestä (tai johtaja pystyy sen heille jakamaan), on karismaattisella johtajalla mahdollisuus toimia ´siltana´ uuden järjestyksen ja kansalaisten välillä, ja näin ollen vakiinnuttaa asemansa myös uudessa tilanteessa. Jos visiot eivät kohtaa, karismaattinen johtaja jää vaille seuraajakuntaansa ja menettää asemansa. Glassman muistuttaa vielä, että karismaattinen johtaja voi johtaa yhteiskuntaa joko moderniin tai konservatiiviseen suuntaan. Uusi suunta voi siis tarkoittaa myös paluuta vanhaan, jo kerran olemassa olleeseen tilanteeseen. Karismaattisen johtajuuden

säilymiseen vaikuttavat tietysti myös karismaattisen johtajan henkilökohtaiset ominaisuudet ja hänen tapansa käyttää valtaresursseja. (Glassman 1986,196–203) Toimiessaan yhteiskunnassa karismaattinen johtajuus sulautuu joko osaksi rationaalista tai traditionaalista hallintaa.

Näkyäkseen tai tullakseen nähdyksi liikkeelle saavana voimana, karisma tarvitsee poikkeuksellisen tilanteen. Poikkeuksellinen tilanne tulkitaan normaalin yhteiskunnallisen tilanteen vastakohdaksi, jossa ennen päteet säännönmukaisuudet ja normit eivät enää toimi. Poikkeuksellisuus merkitsee tilannetta, jossa yksilö ei pysty tulemaan toimeen omin voimin, eikä hänellä ole mahdollisuutta ratkaista ongelmaa vain omien ponnisteluidensa kautta. Karismaattinen johtaminen merkitsee kykyä tehdä asioita. Se on kykyä tehdä asioita, joihin muut yksilöt eivät pysty tai tunne pystyvänsä. Näin ollen seuraajilla on velvollisuus luottaa johtajaansa ja hänen valintoihinsa. Tilanteen poikkeavuudesta huolimatta karismaattinen johtaja tarvitsee toiminnoilleen seuraajakunnan hyväksynnän. Karismaattisuuden pysyvyys ei ole riippuvainen johtajan ominaisuuksista vaan ennen kaikkea hänen kyvystään toimia suhteessa kannattajiinsa (Lyman 1984,203). Weber antaa karisman vallankumoukselliselle luonteelle erityisen merkityssisällön: ”Dieser Glaube revolutioniert von innen heraus die Menschen...” (Weber 1973,658). Kyse on jälleen kerran johtajan ja johdettujen kyvystä saavuttaa yhteinen ideoiden taso.

3.3. Poliittinen johtaja

Poliitikkokäsitteeni perustuu vahvasti Max Weberin käsityksille poliitikkoudesta ja erityisesti professionaalien poliitikon käsitteeseen. Tellervo Pänkäläinen huomauttaa Weberin poliitikkoutta käsittelevien kirjoitusten kiinnittyvän aikaan, jolloin Saksa oli menettänyt maailmanpoliittisen mahtiasemansa ensimmäisen maailmansodan myötä. Maailmanpoliittisesti voimakkaan aseman palauttaminen vaati Weberin mielestä sisäpolitiikan parlamentarisoimista, jotta Bismarckin valtakaudella (1862–1890) luodulle hallintobyrokratialle saataisiin kontrolliin pystyvä vastavoima. (Pänkäläinen 1994,37) Poliitiikan luonteen hallinnoituminen kasvatti Weberin mukaan politiikan virkamiesmäisyyttä, ja vähensi politiikan uskottavuutta kansalaisten silmissä. Weber vaati puolueiden jäseniksi ihmisiä, joilla on sisäistä halua poliittiseen toimintaan, intohimoa ja tahtoa poliittisen mandaatin haltuunottoon. Sillä todellista vastuullista poliitikkoutta ei Weberin mukaan enää saksalaisesta päätöksenteosta löytynyt vaan hallinto toimi

virkamiesten toimesta hyvin ja tehokkaasti byrokratiasääntöjen mukaan.

Parlamentarisoitumisen tuli tapahtua laadullisesti hyvien ja asialleen omistautuneiden johtaja-poliitikkojen rekrytoinnin kautta. Vain mandaatilleen täydellisesti omistautunut henkilö voi olla parlamentaariksi sopiva. Weberille poliittisen johtajan menestys ei ole yksin koulutuksesta riippuvainen, vaan poliitikko tarvitsee myös pätevyyttä, henkilökohtaisia ominaisuuksia ja kykyä tarttua tilanteisiin oikea-aikaisesti sekä vapaata tahtoa ja vastuullisuutta. (Pänkäläinen 1994,42) Poliitikkojen ensisijainen toimintatila on puolue, joka on vapaaehtoinen ja vallanhaluinen yhteenliittymä. Puolue tahtoo itselleen mahdollisimman laajan yhteiskunnallisen toimintatilan mahdollistaakseen laajan valtapotentiaalin. Valtapotentialia käytetään puoluejohdon, puolueen aktiivijäsenten ja mahdollisesti myös aatteen hyväksi ja näin ollen niitä olisikin hyvä arvioida valtapyrkimysten eikä puolueohjelmien perusteella (Vrt. Pänkäläinen 1994,39) Puoluepolitiikka on modernin perustuslaillisen valtion tuote, kun taas demagoginen poliittinen johtajuus edustaa vapautta, joka oli parhaimmillaan antiikin kaupunkivaltioissa (Weber 1994,313). Parlamentaarinen puolue on organisaatio, jossa harvat johtavat aina monia. Parlamentissa poliitikolla on mahdollisuus oppia hallinnon realiteetit ja poliittiset toimintatavat, jotka tekevät hänestä todellisen professionaalisen poliittisen toimijan. (Pänkäläinen 1994,42). Parlamentarismi merkitsee poliittisen responsiivisuuden kasvua kaikilla parlamentarismien tasoilla; mahdollisuus poliitikkojen kontrollointiin merkityksellistää tilapäispoliitikkojen olemassaolon, ja kontrollin olemassaolo lisää poliitikon vastuuta tekemisistään. Ilman kontrollia politiikka alkaa muistuttaa byrokraattista hallintoa, jossa kukaan ei joudu todelliseen vastuuseen päätöksistään. (Vrt. Weber 1994) Puolueessa ja parlamentissa toimiminen kasvattaa todellisia professionaaleja poliitikkoja, mutta pelkkä pätevytyminen ei riitä todellisen johtajuuden haltuunottoon, vaan johtajuus vaatii myös henkilöltä itseltään erityisiä ominaisuuksia.

Uusien poliittisten kykyjen tuli nousta lakimiesten ja lääkäreiden joukosta. Näillä ihmisillä oli luonteessaan riittävästi ominaisuuksia, kuten demagogisia taitoja, ja riittävää yhteiskunnallisuutta poliittiseen toimintaan. Weber uskoi todellisuuden vastaavan tilannetta, jossa puoluepoliittiset paikat oli miehitetty henkilöillä, joille poliittinen mandaatti palveli etuna ja keinona henkilökohtaiselle menestykselle. Nämä henkilöt olivat mukana *aus Politik-* mentaliteetilla, jossa tärkeintä on politiikan tuottama hyöty - ei politiikan, valtion ja kansalaisten saama hyöty. Ne professionaalit poliitikot, joille

poliittinen mandaatti oli koko elämän sisältä, toteuttivat politiikkaa sen todellisessa *für Politik*- muodossaan. Vallanjano voi näin ollen kohdistua politiikan sisällön kannalta edulliseen tai epäedulliseen suuntaan. Rajanvedon määrittelee poliittinen toimija – politiikan professionaali. Vain taloudellinen riippumattomuus yhteiskunnasta mahdollistaa poliitikon henkisen vapauden. Ilman vapautta politiikalle omistautuminen ja vastuullinen päätöksenteko eivät ole mahdollisia, jolloin yhteiskuntaa uhkaa plutokratiaan vajoaminen. (Weber 1994,316–320)

Professionaalit poliitikot Weber jakaa kahteen heidän kokemuksensa ja henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Johtajuus on mahdollista vain karismaattisille henkilöille (Pänkäläinen 1994, 42–43). Puoluehierarkian ylimmällä tasolla ovat johtajat, joiden tehtävänä on toimia puolueen henkisenä ilmentymänä. Puolueen johtajalla on tehtävän vaatimaa henkistä voimaa ja asiantuntemusta. Karismaattinen poliitikko on puolueensa johtaja ja hänessä on persoonallista hohtoa, joka levittäytyy koko puoleen ylle. Hehkun tulee levittyä, sillä puolue ja sen johtaja saavat valtaa vain kannattajien antaman legitimaation kautta. Johtajan suhteiden sekä puolueeseen että kansalaisiin tulee olla kunnossa. (ibid., 43) Poliitikko personoituu johtajan kautta ja vahvistaa vastuunoton pakkoa. Johtaja on tekemisistään vastuullinen sekä puolueelle että äänestäjille (Vrt. Weber 1994). Kuten Kyösti Pekonen toteaa, poliittisen johtaja on ennen kaikkea mielipidejohtaja, joka hallitsee ihmisiä hallitsemalla heidän mieltään ja tunteitaan. Professionaali poliitikon ammatillinen osaaminen ei viittaa faktojen ja asioiden hallitsemiseen vaan poliitikon roolin hallitsemiseen. (1982,68–69) Hänen tehtävänä ei ole hoitaa asioita - byrokratia pystyy siihen paremmin - vaan hallita ihmisiä tietyllä poliittisen toiminnan alueella. Poliittisesta johtajasta tulee puolueensa ilmentymä ja hänen toimensa joko vievät puolueen menestykseen tai oppositioon. Pelkkä tilapäispoliitikkojen vakuuttaminen ei poliittiselle johtajalle riitä. Hänen tulee hallinnoida ennen kaikkea omaa puoluettaan. ”Vahva johtajuus puolueessa alistaa koneiston palvelemaan johtajan päämääriä, jolloin johtaja voi levollisin mielin keskittyä poliittisten johtopaikkojen valtaamiseen. Suhde jatkuu niin kauan kuin johtaja säilyttää otteensa” (Pänkäläinen 1992,49). Jos puoluekoneisto menettää luottamuksensa johtajaan, levottomuus valtaa puolueen ja johtajan lähtölaskenta alkaa. Pekosen käsityksen mukaan karismakäsitteellä Weber koetti pelastaa politiikan sitä uhkaavalta rationalisoitumiselta - ihmeen katoamiselta. Byrokraattisessa järjestelmässähän politiikkaa uhkaa kohtalo, jossa se pelkistyy osaksi ihmisen rutiininomaista hallitsemista ja samaistuu valtioon (Pekonen 1990,163). Karismaattinen politiikka kiistää olemuksessaan

jo olemassa olevan rationaalisen ja rutinoituneen vallan haastaessaan ”uuden vallan” areenalle ja tuodessaan persoonat esiin. Tärkein poliitikko-johtajan tehtävistä on tuoda uusia merkityksiä politiikkaan ja työskennellä kansakunnan hyvinvoinnin turvaamiseksi (Pänkäläinen 1994,45).

3.3.1. Vastuu ja vakaumus

Weberin käyttämät poliitikon kolme tärkeintä ominaisuutta merkitsevät Paloselle tilanne- ja aikasidonnaisia käsitteitä. Intohimo (*Leidenschaft*), vastuullisuus (*Verantwortungsgefühl*) ja silmämääräisyys (*Augenmaß*) muodostavat poliittisen hahmon perusrakenteen ja niillä on aikaan ja tilanteeseen sidottu merkityksensä. Palosen mukaan intohimo viittaa poliitikon haluun toteuttaa tavoitteitaan eli toimia poliittisesti weberiläisessä merkityksessään. Temporaalisesti intohimo viittaa menneisyyteen, jo tehtyihin ratkaisuihin ja poliittiseen tilanteeseen, jonka pohjalta toimimisen halu nousee. Tulevaisuuteen viittaa poliitikon vastuullisuus; toiminnan seurausten huomioonottaminen, johon palaan eettisten maksiimien kohdalla. Poliitiikan ”chance” – ominaisuus johtuu toiminnan riskiluonteesta. Poliitikko on vastuussa toimiensa seurauksista, jotka tulevat esille vasta jälkikäteen. Vastuullisuus merkitsee seurausten kantamista teosta, jota ei voi jättää tekemättä, mutta jonka vaikutuksia ei kukaan tiedä. *Augenmaß* on käsitteenä vaikeasti käännettävissä eikä englannin ”reflective judgement” tuo käsitettä kovinkaan paljon lähemmäs. Ymmärrän *Augenmaß*- käsitteen silmämääräisyydeksi: kyvyksi hahmottaa tilanne ja kokonaisuus mahdollisimman oikein ja toimia arvion mukaan. Silmämääräisyys on nykyhetken käsite, kun taas vastuullisuus siirtää temporaalisuuden tulevaisuuteen – toiminnan tuloksiin. (Palonen 1994,91)

Pänkäläisen mukaan *Augenmaß*- käsite viittaa kykyyn ottaa etäisyyttä asioihin – hahmottaa kokonaisuuksia ja muokata niitä tarpeiden mukaan. (1992,44) Kuten Pänkäläinen toteaa, Weber ei kerro miksi juuri nämä kolme tekijää ovat politiikan professionaalisuudelle niin merkittäviä. Kyse lienee enemminkin tekijöiden suhteesta toisiinsa kuin vain yksittäisistä tekijöistä. (1992,43–44) Kyky hyödyntää tilanteita ja käyttää ominaisuuksia oikein hyväkseen tekee poliitikosta hyvän poliitikon ja politiikasta mahdollisuuden taidetta – elävän pelitilanteen.

Yksi hienoimmista karisman antamista mahdollisuuksista onkin sen muutosvoima järjestelmän sisällä. Jos henkilö tunnustetaan karismaattiseksi ja hänelle annetaan tiettyjä henkilökohtaisia vapauksia toimia, hänellä on mahdollisuus muuttaa poliittista järjestelmää sisältä päin. , mutta tässäkin tilanteessa poliitikko voi sortua weberiläisiin kuolemansynteihin, joilla poliitikko tuhoaa oman poliittisen uransa itse, sisältä päin. *Unsachlichkeit* ja *Eitelkeit* - asiattomuus ja turhamaisuus - ovat vastakohtia poliitikon toivotuille ominaisuuksille. Jos poliitikolta puuttuu kykyä ottaa etäisyyttä asioihin, hän ei pysty toimimaan tilanteen mukaan ja hän menettää asemansa. Samoin käy turhamaisille poliitikoille, jotka eivät pysty ottamaan etäisyyttä itseensä. Vallanhimo vailla vastuuta on vahingoksi kaikille poliittisen kentän toimijoille. (Vrt. Pänkäläinen 1992)

Politiikalle merkityksellistä ei ole vain tila vaan poliittisen toiminnan sisäiset perustelut ja näiden perusteluiden muokkaama tapa toimia. Weber pohtii, minkä vakaumuksen politiikka itsessään, tuloksistaan irrotettuna täyttää. Mitkä ovat politiikan sisäiset perustelut, joiden ilmentäjänä poliitikko toimii. (Weber 1994,355; 1926,52) Poliitikko on tässä poliittisen toiminnan välikappale. ”You shall resist evil with force, for if you do not, you are responsible for the spread of evil” (Weber 1994,258) Ollakseen eettistä, toiminnan tulee olla sitä aina ja kaikissa tilanteissa. Eettisyys ei ole jotakin, mikä voidaan valita toiminnan perustaksi tietyissä tilanteissa, mutta jättää toisissa tilanteissa syrjään. Näin tehdessään toimija mitätöi myös eettiseksi ajatellut toimenpiteensä muuttaessaan etiikan vain irrotettavissa olevaksi toiminnan määreeksi, jonka tärkeys perustellaan tilannekohtaisesti. (mt.357–359) Toisaalta poliitikon sisäinen innoitus toimilleen on riippuvainen toiminnan takana olevasta etiikasta. (Pänkäläinen 1992,45)

Eettinen toiminta voi perustua kahdelle hyvin erilaiselle maksimille, jolloin puhutaan joko vastuueetiikasta (*verantwortungsethisch*) tai vakaumuseetiikasta (*gesinnungsethisch*). Vakaumuseetiikka ei merkitse vastuuttomuutta tai vastuueettisyys vakaumuksen puuttumista; mutta toiminta saa erilaisen sisällön riippuen siitä, kumman maksimin mukaan toimitaan. Ensimmäisessä tärkeää on se, millaisia seurauksia toimilla on; jälkimmäisessä toiminnan syy on seurauksia tärkeämpää. Vastuueettisen maksimin mukaan henkilö on aina vastuussa tekojensa seurauksista, mutta vakaumuseettisen maksimin kautta toiminnan seurauksista vastuun kantaa maailma, yhteiskunta tai kanssaihmiset. Vakaumuseettisesti toimiva henkilö on toimistaan vastuussa vain vakaumukselleen - vastuueettinen henkilö sen sijaan on vastuussa toimiansa seurauksista

kaikille ihmisille. (Weber 1994,359–360) Todellisuus ei kuitenkaan ole kuvitunkaltaisen mustavalkoista vaan usein joudutaan kysymään pyhittääkö tarkoitus keinot ja mitä tapahtuu kun hyviksi ajatellut teot aiheuttavat eettisesti kielteisen lopputuloksen. Tarkoituksen, toiminnan ja tulosten muodostama rakennelma saattaa aiheuttaa odottamattomia tilanteita tai sivuvaikutuksia, joihin on vaikea eettisten maksimien perusteella reagoida. Vastuu- ja vakaumuseettistä toimintaa on mahdotonta Weberin mukaan yhdistää ja samalla tavoin on mahdotonta sanoa, mikä lopputulos pyhittää minkä keinon. Saadakseen aikaan vallan kumoutumisen voiman avulla, henkilö tarvitsee avukseen ihmisistä muodostuneen apparaatin, jonka avulla ainoastaan tavoite on mahdollista saavuttaa. Hänen tulee luvata ihmisille maallisia ja/tai taivaallisia palkintoja, sillä muutoin apparaatti ei toimi. Weberin mukaan maalliset palkinnot jakaantuvat sisäisiin ja ulkoisiin palkintoihin ja sisäisinä palkintoina voivat toimia kosto ja viha, oikeassa olemisen tunne tai vastustajan lyöminen. Ulkoisia palkintoja ovat seikkailu, voitto tai valta. Johtajan onnistuminen on täysin riippuvainen hänen luomansa apparaatin toiminnasta, jolloin hän on riippuvainen apparaatin motiiveista – ei omistaan. Toiminnan lopputulos ei niinkään riipu johtajan motiiveista vaan apparaatin yhteisöllisestä motiivista.

Hänen johtajuutensa on riippuvainen apparaatin jäsenten uskosta häneen itseensä – uskon loppuessa myös johtajan asema katoaa. Weber näkee uskon johtajaan keinona legitimoida apparaatin yleensä vähemmän jalot vallanjanon tai koston kaltaiset tavoitteet. Lumouksen haihtuessa johtaja joutuu luopumaan paikastaan ja kumoutunut valta korvautuu uudella järjestelmällä ja uudella rutiinilla. (Weber 1994,367–368) Vain ihminen, jolla on kykyä saavuttaa sekä vastuu- että vakaumuseetiikan maksimit, on kykeneväinen saavuttamaan politiikan kutsumuksena eli saattamaan itsensä tilanteisiin, joissa voi vain sanoa: ”tässä seison enkä muuta voi.” (ibid.)

The two ethics, he argued, differed exactly in the manner in which they evaluated know-how and feasibility. Whereas the believer in an ethic of responsibility considers the instrumental value and hence the chances for success as well as the consequences, the believer in an ethic of conviction is concerned with commitment for its own sake, independent of any calculation of success (Schluchter 1979,85).

Vakaumuseettinen ajattelu ei laskelmoi menestystä, mikä voidaan ajatella hyvänä asiana, mutta samalla todetaan se, ettei vakaumuseettinen ajattelu ole kiinnostunut vakaumuksen edellyttämästä toiminnasta missään muodossaan. Kiinnostavaa ei ole miten päämäärä saavutetaan vaan se, että se saavutetaan. Vastuueettinen ajattelu on realistista laskelmoidessaan toiminnan arvoa, menestystä ja seurauksia; toiminta ei keskity vain päämäärän saavuttamiseen vaan arvioitavana on koko prosessi. Schluchter kirjoittaa (1979,86) vakaumuseetiikalle olevan luonteenomaista sen riippumattomuus toteutettavuudesta: Se uhmaa traditionaalisia mahdollisuuksien konventioita vaatiessaan liikettä vakaumuksen takia vailla toteuttamispäämääriä. Vapaus löytyy yhteiskunnasta - ei sen ulkopuolelta. Jos hyvä vakaumus aiheuttaa huonon lopputuloksen, ei syy ole vakaumuksessa tai henkilössä sen takana, vaan yhteiskunnan kykenemättömyydessä vastata vakaumuksen vaatimukseen (Breiner 1996,171). Puhtaan logiikan mukaan vakaumuseettisen maksimin ei tulisi vaikuttaa poliittiseen toimintaan lainkaan, sillä se ei arvioi poliittisen toiminnan hyvyyttä saavutetun tuloksen vaan aikomuksen kautta. Tällöin vakaumuseettinen maksimi unohtaa sen, että poliittinen toiminta sisältää aina moraalisen riskin ja käyttää eettisesti arveluttavia, jopa vaarallisia keinoja halutun lopputuloksen saavuttamiseen (ibid., 172). Breiner tiivistää weberiläisen poliittisen toiminnan perusajatuksen ja luonteen:

Political action is inseparable from "power" in the instrumental sense of trying get some agent to carry out one's designs. Means must be calculated according to their success in imposing one's will over the resistance of others; the distribution of power in the state must be shifted in one's favour."

Valtaosuuksien jakautumisessa on kyse poliitikon kyvystä representoida muiden tahtoa, saada heidän valtaosuutensa omaan käyttöönsä. Kamppailussa pärjätäkseen poliitikon keinovalikoiman tulee olla tilanteeseen sopiva ja laaja. Tästä syystä etiikka ei voi kosketella vain vakaumuksen oikeellisuutta vaan myös toiminnan seuraamuksista tulee ottaa vastuuta. Keinojen arvottaminen 'hyviksi tai huonoiksi' on tarpeetonta, sillä keinojen eettisyys ei kerro mitään toiminnan lopputuloksesta. Kuten Weber kirjoittaa: "He who lets himself in for politics, that is, for power and force as means, contracts with diabolical powers and for his action it is not true that good can follow only from good and evil only from evil, but that often the opposite is true" (ibid.,174).

Vastuuetiikkaa voisi kutsua myös valtaetiikaksi (*Machtetik*), käsittelee se vastuuta poliittisen vallankäytön seuraamuksista:” We may justify our political commitments according to intrinsic goods we hope to realize, but the prescription for any political action taken in their name is always justified by consequences (Breiner 1994, 172-173). Poliitikon tulee ottaa huomioon ristiriita politiikan aikomusten ja lopputulosten välillä – ohittamaton paradoksi. Poliitiikan keinot ovat vallan väkivaltaa tai väkivallan valtaa ja poliittinen toimija joutuukin näin ollen kohtaamaan pirullisen vallan, jossa hyvää ei saavuteta vain hyvällä ja pahaa pahalla vaan monissa tapauksissa tapahtuu juuri päinvastainen (ibid., 174). Poliitiikan olemus vaikuttaa siihen, ettei poliittinen toiminta voi perustua pelkkiin hyviin aikomuksiin ja niistä seuraaviin hyviin tekoihin ja lopputuloksiin.

Valta ei sovi keinoksi niille, joilla ei ole kykyä nähdä ja eritellä tätä paradoksia; kykyä nähdä vallan petomainen luonne ja toimia sen mukaan. Vastuuetiikassa on kyse henkilökohtaisen vastuun kantamisesta kaikissa tilanteissa. Breiner siteeraa jälleen Weberiä:” We do not reward political actors for their principled stances alone, but also for facing up to the hard choices that need to be made in translating such stance into practise by using political means”(ibid.,175). Poliitikon kunnia on hänen henkilökohtaisesti kantamansa vastuu päätöksistä ja niiden seuraamuksista. Tiettyä ironiaa lienee siinä, että poliittisen toimijan tulee olla tietoinen toimiensa seuraamuksista ja pystyä laskelmoimaan paras mahdollinen toimintatapa, mutta samalla ottaa vastuu näiden toimien seuraamuksista. Ilman moraalista arvottamistakin toimet on mahdollista arvottaa kunniaa tuottaviksi ja kunnianttomiksi. Poliittisen toimijan tulee arvioida valtapotentiaalin määrä suhteessa toiminnan tuloksiin ja epätoivottavien sattuminen mahdollisuuteen. Sen jälkeen on tehtävä päätös: ”... she or he must decide without relying on any ethical or prudential guidance whether the goal being pursued is worth the consequences of using the particular economy of power and violence necessary to achieve it”(Breiner 175-176).

Vastuu- ja velvollisuusetiikka eivät ole täysin erillisiä vaan ennemminkin toisiaan täydentäviä, vain ne yhdessä luovat ihmisen, jolle poliittinen toiminta kutsumuksena on mahdollista. Weber kirjoittaa:” Insofern sind Gesinnungsethik und Verantwortungsethik nicht absolute Gegensätze, sondern Ergänzungen, die zusammen erst den echten Menschen ausmachen, der den ´Beruf zur Politik´ haben kann. (Weber 1926, 66) ”Tässä seison – enkä muuta voi”, kuvastaa Weberille sitä sisäistä vastuunkantoa, jolloin yksilö on sydämessään sisäistänyt toimiensa seuraamusten ja vastuuetiikan merkityksen. (1994,192)

Poliittisen kutsumuksen saavuttaminen vaatii yksilöltä sisäistettyä arvopohjaa ja ymmärrystä siitä, että vakaumus voi muuttua kompromissiksi tai omaksi vastakohtakseen poliittisen toiminnan seurauksena. Vakaumus ei yksin riitä, jos poliittiselta toimijalta puuttuu ymmärrys vakaumuksen hauraudesta vallan ja herruuden kentällä. Breinerillä on myös toisenlainen tulkinta asiasta: ”The political actor who is responsible for the consequences of political action accepts the necessity of not pursuing ideals that seek to realize a self-determining freedom beyond the logic of power struggle and domination in the state in order not to discredit such ideals for the future.” (ibid., 193) Vastuullinen toiminta voi merkitä myös poliittisten tavoitteiden hylkäämistä tulevaisuuden tähden. Toimintatilan hahmottaminen voi vaatia ideaalien jättämistä, jotta niiden tavoittelu olisi mahdollista tulevaisuudessa. Vastuu- ja vakaumuseetos kohtaavat silloin kun poliittinen toimija luopuu teoista niiden mahdollisesti vahingollisten seuraamusten vuoksi. Poliitikon eetos on se taustaoletus, jolle toiminta rakennetaan, eikä se suoraan palaudu toimintaan tai tekoihin.

Eetos vaati poliittisia uhrauksia poliitikolta itseltään, mutta ennen kaikkea muilta toimijoilta. Tämän pyynnön hintana on vastuu, joka ylittää henkilökohtaisten uhrauksien hinnan (Pänkäläinen 1992,46). ”Vastuu on sekä itsevastuuta että yhteisvastuuta, joiden päämääränä on luoda jatkuvuutta legitimoitulle politiikalle (ibid.74). Poliitikko on vastuussa omista toimistaan, tavoitteistaan, mutta myös muilta pyytämästään avusta.

3.3.2. Kansan valitsema karismaattinen johtaja

Karismaattisen poliitikon erityistyyppinä voidaan mainita kansan valitsema karismaattinen johtaja – plebiskiitti. Hänessä yhdistyy hyvä poliittikkous ja kansalaisten vahvistuva asema valitsevina toimijoina. Määritelmän mukaan plebiskiitti merkitsee poliittisen vallan keskittämistä kansalaisten luottamalle johtajalle perustuslaillisen järjestelmän ja poliittisen perustuslaillisen tilanteen ollessa voimassa. (Pekonen 1990,162) Kyse ei ole karismaattisesta toiminnasta vallankumouksellisessa mielessä, jossa tärkeintä on muuttaa valtasuhteita, vaan plebiskiittissä poliitikko toimii järjestelmän sisällä – tietyin vapauksin. Weberin mielestä johtajalla tulee olla vahva asema, mikä mahdollistaa johtajan riippumattomuuden muista poliittisista elimistä. Kansan valitseman karismaattisen johtajuuden saama muoto voi vaihdella karismaattisesta presidentistä tai puoluejohtajasta

despoottiseen johtajuuteen. Kansanäänestyksellä päätetty johtajuus (*Plebiszitäre Demokratie*) voidaan tulkita rationaalisen ylittävänä kamppailuna byrokratisoituvassa poliittisessa järjestelmässä (Vrt. Mommsen 1974) tai korostetusti poliittisen kamppailun ja katsojien aseman korostamisena. (Pekonen 1990)

Kansan valitseman karismaattisen johtajuuden hyvyys ei synny poliittisesta järjestelmästä, jossa johtaja toimii, vaan hänen tavastaan toimia (Vrt. Mommsen 1974). Asetelma on korostetun yksilökeskeinen, joten sen on usein katsottu viittaavan ns. vahvan johtajan kaipuuseen. Toisaalta henkilökohtainen johtajuus korostaa johtajan persoonaa ja antaa tilaa demagogiselle debatille; puheen vaikuttavuudelle yli rakenteiden vaikutuksen. Omassa tulkinnassaan Luciano Cavalli määrittelee aidon plebiskiitin hallinnaksi, joka ei perustu parlamentaarisen järjestelmän tuhoamiseen, vaan aitoon dialogiin johtajan ja kansan välillä sekä kansanäänestykseen. Samalla Cavalli kieltää plebiskiitin ei-demokraattiset muodot ja sulkee pois diktatuurin tai despotian kaltaiset poliittisen johtajuuden käsitteet Weberin käsitteen ympäriltä (Cavalli 1987,330). Ihanteellisessa ajattelussa kansanäänestykseen perustuva demokratia nostaa esiin persoonallisuuksia, joilla on mahdollisuus saavuttaa paljon valtapotentiaalia. Toisaalta kansanäänestykseen perustuva johtajuus korostaa poliittisen kamppailun merkitystä johtajaa valittaessa. Kansalaiset äänestävät vakuuttavinta ehdokasta, joka saavuttaa massojen luottamuksen demagogisilla taidoillaan. Hänen avullaan politiikka voi ylittää arkipäivän ja luoda katseensa kohti tulevaa. Karismaattinen poliittinen johtajuus johtaa politiikkaa ”yli huomisen.” Jos johtajan sanoma ei kannaa, hänen tulisi erota tehtävistään ja antaa tilaa uudelle johtajalle.

Vahvan johtajan ideassa on siemen myös epädemokraattiseen hallitsemiseen. Antaahan se johtajalle periaatteessa rajattomat mahdollisuudet toimia oikein katsomallaan tavalla ja hänen toimiensa oikeutus perustuu hänen karismaattisiin ominaisuuksiinsa. Luciano Cavallin tekemää eroa oikeutetun ja laittoman plebiskiitin johtajuuden välillä on vaikea todentaa weberiläisestä ajattelusta, sillä arvottaminen poistaisi kansalaisilta toisin tekemisen mahdollisuuden. (Vrt. Cavalli 1982) Kriittisesti voi suhtautua karisman kaksoisrooliin: toisaalta se erottelee johtajat johdetuista persoonallisten ominaisuuksien avulla, mutta toisaalta sama karisma toimii myös politiikan oikeuttajana. (vrt. Pekonen 1982). *Plebizzitäre Demokratie* on Weberin unelma, jossa karismaattinen johtaja vastaa kansan tahtoon ja elää poliittisen elämänsä kansan tahdonmuodostuksen mukaan perustuslaillisen järjestelmän sisällä. Karismaattisen johtajuuden soveltaminen yhteen

demokraattisen järjestelmän kanssa ei ole vailla ongelmia, erityisesti, jos lähtökohtana on kansalaisten rajattu asema poliittisessa elämässä. Kuulijoiden vakuuttaminen ei välttämättä ole synonyymi kansan tahdolle vaan enemminkin demagogialle. Karismaattisen johtajan itsenäisyys merkitsee riippumattomuutta kaikista muista toimijoista. Saavutettuaan mandaattinsa kansalta sen palkintona on vapaus toimia ilman suoria pidäkkeitä, mutta ei täysin vapaasti, vaan järjestelmän sisällä, *für Politik* -mentaliteetilla Weber keskustelee mielellään karisman mahdollistavasta puolesta ja on jättänyt ongelmien kuvailun kommentaattoreilleen.

Plebiskiittisessä demokratiassa henkilö on aina ajamiaan tavoitteita merkittävämpi. Asetelma ei tietysti estä johtajaa profiloitumasta tiettyihin tavoitteisiin uransa aikana, mutta merkittävää on, että johtajaksi äänestetään henkilö, joka ensisijaisesti vakuuttaa kansalaiset paremmuudestaan, ja vasta toissijaisesti, mahdollisesti ei ollenkaan, ajamiensa asioiden tärkeydestä. Kansalaisten on valittava joko johtajattoman demokratian tai johtajademokratian välillä. Johtajademokratia merkitsee karismaattisten poliittisten persoonallisuuksien toimintaa demokratiankehysten sisällä, johtajattoman demokratian merkityksessä demokraattisen rutiinin hallintaa. (Mommsen 1974,90) Rutiinin hallintaa kahdessa mielessä: toisaalta rutiini hallitsee demokraattista tilaa, toisaalta tilaa hallitsevat ne, jotka taitavat rutiinin käytön. Luciano Cavalli korostaa kansanäänestykseen perustuvan demokratian olleen Weberille vaihtoehto johtajattomalle demokratialle (*führerlose Demokratie*) (ibid., 330) Vain monien antama kannatus antaa mahdollisuuden todellisen johtajuuden (*fürernatur*) tulla näkyviin. Kansanäänestykseen perustuvalla demokratialla on Cavallin mukaan kaksi reunaehto, joiden toteutuessa plebiskiittinen demokratia saa muotonsa. Ensimmäinen seikka on vallan keskittyminen poliittiselle päättävälle taholle (Yhdysvalloissa presidentti, Isossa-Britanniassa pääministeri), toinen on tämän päättävän tahon valitseminen kansanäänestyksellä (ibid. 331–332). Luciano Cavalli jättää huomiotta sen seikan, toisin kuin Wolfgang Mommsen, että tultuaan valituksi johtajalla on mahdollisuus toimia omien intressiensä mukaan. Weberiläisessä ajattelussa johtaja ei ole 'kansan palveluksessa', vaan vastuullinen toimistaan kansalle. (vrt. Mommsen 1974) Johtajan ei tule etukäteisesti miettiä ovatko hänen toimensa kansan mielipiteen mukaisia tai seurata toimissaan kansan tahtoa, vaan toimia oman tahtonsa mukaisesti ja antaa kansan päättää vaaleissa onko valittu suunta ollut oikea.

3.4. Karismaattinen puhe

Karismaattinen retoriikka ei voi perustua pelkästään termien merkitysten laajentamiseen puhujan näkökulmasta, vaan termien tulee olla yhteisesti jaettavissa puhujan ja yleisön välillä. Karismaattinen retoriikka ei voi perustua pelkkään käsitteiden manipuloitiin, sillä pelkkä toimien legitimointi ei riitä vaan puhujan on legitimoitava myös itsensä. Kyse on siitä ”miten antiautoritaarinen karisma ilmaisee karismaattisuutensa, sen, että johtajakandidaatin tai karismaattisen poliittisen liikkeen esittämä vetoisuus ja vetoisuuden myötä esittäjä itsekin ovat kiehtovassa mielessä vallankumouksellinen ja irrationaalinen poliittinen voima” (Pekonen 1996,101). Työkaluina ovat vakuuttaminen, dialogi ja taivuttelu. Jotta henkilö vaikuttaisi karismaattiselta, hänen täytyy pystyä hylkäämään menneisyys ja sääntöjen noudattaminen ja esittää todellisuus totutusta poikkeavalla tavalla. Todellisuuden poikkeuksellinen esittäminen on viesti niille, joille totuttu todellisuus on ongelma; uudelleen esittäminen vahvistaa heidän uskoaan henkilön kyvystä johtaa ja saada asema auktorisoituna poliittisena johtajana. Huomionarvoista karismaattisessa kommunikoinnissa on sen monensuuntainen kommunikatiivisuus. Viestin on oltava yhtä aikaa rajoja rikkova, mutta samalla mahdollisimman monen ymmärrettävissä. Viestin tulee koskettaa laajaa osaa ihmisistä, mutta samalla se säilyttää läpitulkinvaraisen luonteensa.

3.4.1. Symboli ja metafora karismaattisen puheen rakentajina

Symboli eroaa merkistä siinä, että se ei vain kannata tietoa ja informaatiota kuten merkki vaan edellyttää tulkitsijan ja kokijan omaa osuutta kokemuksina ja voimakkaina tunteina. Symboli toimii yhteiskunnan ja yksilön kohtaustilana, jossa sosiaalinen maailma kohtaa yksilön erityisellä merkitykselliseksi koetulla tavalla (Pekonen 1996, 102). Karismaattisen retoriikan erityisluonteena voidaan pitää sen tarvetta laajaan tulkintatilaan. Se ei toimi tilassa, jossa ´nimet ovat aina samoja´ vaan tarvitsee välineitä tulkinnallisen hämmennyksen luomiseen – johon tehtävään elävä metafora sopii hyvin. Symbolin määrittelyksi sopii Kyösti Pekosen tulkinta symbolista erityisesti politiikan näkökulmasta. Symboli-termin etymologia viittaa yhteyteen ja siteeseen kahden asian välillä, siten että

yksi asia edustaa toista ja tarkentaen, niin että se on merkitykselliseksi koettu, ei aistihavainnoille suoraan antautuva idea. (1991,27) Pekosen lähtökohtana on symbolisen tapa edustaa todellisuutta tulkiten ja selittää arvottaen. Kyse on merkitysten luomisesta niin, että re-presentoitu ja presentoitu yhdistyvät. (Pekonen 1991,35) Jotta todellisuuden kuvaaminen onnistuisi ja symboli olisi todellisen, sen tulisi olla ymmärrettävä elävässä elämässä, mutta niin, ettei symbolinen todellisuuden representointi jää pelkäksi todellisuuden heijastamiseksi vaan toimii merkityksellisen todellisuuden luoja. Symbolinen suhde vaatii aina vuorovaikutuksen eli siinä ei ole kyse auktoriteettisuhteesta (ibid.). ”Poliittisen symboliikan tutkimuksessa ollaan siis kiinnostuneita merkitysten luomisen ja muuttamisen problematiikasta.” (Pekonen 1991,38) Jotta symboli voisi toimia merkityksellistäjänä, sillä on oltava yleisiä, julkisia ja viestittäviä merkityksiä, jotka ovat lähtöisin yhteisön kulttuurista ja perinteestä. Symbolin konkreettinen merkitys on riippuvainen käyttöyhteyden kontekstista ja saa merkityksensä osallisuudesta konkreettiseen tilanteeseen. (ibid., 39) Paul Ricoeurille metafora ei ole vain sanojen merkitysten paikoiltaan siirtämistä vaan kahden termin välisen jännitteen tulos metaforisessa lausumassa. (2000,89) Metafora tuotetaan ensin lausuman tasolla ja vasta toissijaisesti sanojen tasolla. Tästä seuraa että kiinnostava konflikti sijaitsee lausuman osien tulkinnan välillä eikä lausuman termien välillä. Tulkintojen välinen konflikti kannattelee metaforaa kuten lausumassa ”murheen viitta”. Jos lausumaa pyritään tulkitsemaan kirjaimellisesti, on tuloksena absurdus; murhe ei ole viitta, mikäli viitta on kankaasta tehty vaatekappale. Näin ollen metafora ei ole olemassa itsessään vaan ainoastaan tulkinnassa ja sen kautta. (2000,89) Tulkinnallaan Ricoeur haastaa ajatuksen metaforasta tietämisen tapana, jossa tunnetusta edetään tuntemattomaan heijastamalla siihen jo tunnetun ominaisuuksia. (Pekonen 1991,49) Pekosen tulkinnan mukaan metaforan kirjaimellinen tulkinta on mahdottomuus, mutta juuri tämä antaa sen merkitykselle lisäarvon, jolla todellisuuden poikkeuksellinen esittäminen mahdollistuu. (Pekonen 1996 103–104) Ricoeurin mukaan termillä tulee olla myös kirjaimellinen tulkintansa, jotta merkityksen laajentumisen mielekkyys tulisi esiin kirjaimellista mielettömyyttä vastaan. ”Murheen viitta” -lausumassa kaksi toisilleen kategorisesti vierasta termiä ja niiden synnyttämät yhteensopimattomat tulkinnat muodostaa kokonaisuuden, joka Ricoeurin mukaan kuvailee hyvin metaforan olemusta. Se muodostuu kahden toisilleen sopimattoman ajatuksen synnyttämän shokin vähentämisestä, jossa samankaltaisuudella on olennainen tehtävä. Metafora osoittaa sukulaisuutta siellä, missä tavallinen kieli ei havaitse mitään samuutta. ” Se tuo yhteensopimattomia asioita yhteen, ja tämän näennäisen

väärinymmärtämisen keinoin muodostaa termien välille uuden, tähän asti huomaamattoman merkityssuhteen, jonka aiemmat luokittelun järjestelmät olivat jättäneet huomiotta tai kieltäneet” (Ricoeur 2000,90–91). Tällaiset elävät metaforat toimivat keksimisen metaforina, uuden ja hetkellisen ilmentäjinä. Elävä metafora toimii välineenä jännitteen avaamiseen olemassa olevan ja mahdollisen välille. (Pekonen 1996, 107) Pekonen jatkaa: ” Whether metaphor functions the way speaker wishes it to function depends on whether the statement can make active within the listener’s mind different areas, schemes, and patterns of knowledge, and whether the listener is ”ready” to follow the path of meaning and significations the speaker wants to show (Pekonen 1999,98). Metaforan toimivuus puhujan kannalta on riippuvainen yleisön vastaanottavuudesta, viestin kyvystä aktivoitua ja tulla aktivoituksi ja siitä, onko kuulija valmis ottamaan vastaan puhujan kielellisiä konventioita. Metaforan käsitteestä ja aristotelisesta päätöksestä on löydettävissä yhtymäkohtia. Molemmissa tärkeää on luoda yhteys puhujan ja kuulijan/yleisön välille, jonkin jaetun merkityksen, tiedon tai kokemuksen avulla. (ibid.) Metafora ei anna valmiita vastauksia vaan mahdollisuuden auditoriolle vaihtoehtoihin tulkintoihin. Karisman ja metaforan toiminnassa on paljon samoja tekijöitä; ne molemmat toimivat sekä kielellisellä että ei-kielellisellä tasolla, ollen kiinnostavia ja mielikuvia herättäviä olemukseltaan (Pekonen 1999,98)

Pekonen lainaa Umberto Econ määritelmää, jonka mukaan: ”Metaforassa tuntematonta, uutta, epäselvää ja kaukaista arvioidaan tutusta käsin. Toisin sanoen metaforassa yritetään löytää todellisia yhtäläisyyksiä erilaisten asioiden välille. Symbolissa ei ole välttämätöntä palauttaa tuntematonta tuttuun.” (Pekonen 1991,50) Tämän lisäksi toisin kuin symbolia, metaforaa ei ole mahdollista tulkita kirjaimellisesti. Paul Ricoeur tulkitsee symbolin ja metaforan välisen suhteen kahdensuuntaisena: Metafora ylittää symbolin siinä, että se kirkastaa symbolin sulautumisesta johtuvaa lauseen merkitystä. Metafora on kuitenkin vain kielellinen keino ja jää vaille symbolissa olevaa ´merkityksen lisäarvoa´ - ei-semanttista, yhteiskunnallista diskurssia. (ibid., 52)

Myyttiin vetoaminen ja symbolien rakentaminen toimivat manipuloinnin välineinä. Fred M. Hayward ja Ahmed R. Dumbayh ovat tutkineet nuorten itsenäisten valtioiden yhteiskuntakehitystä ja hallinnon legitimointiongelmia. Artikkelissaan ´Political Legitimation, Political Symbols and National Leadership in West Africa (1983), kirjoittajat

ovat löytäneet seitsemän erilaista tapaa manipuloida myyttejä ja symboleja johtajuuden legitimoinnin tueksi. Myyttien ja symbolien käytön kirjoittajat näkevät johtajien keinona kasvattaa kansansuosiotaan, vahvistaa johtajuutensa legitimitettä ja kansalaisuutta. (ma., 651) Myyttejä ja symboleja tarvitaan tilanteissa, joissa johtajien asema on heikentynyt sitä mukaan, kun kannattajien usko johtajiinsa on vähentynyt. Hayward ja Dumbayn eivät pohdi symboli- ja myyttikäsitteiden merkityseroja tai käsitteiden merkityseroja, jolloin heiltä jää huomiotta näiden kahden kielellisen konvention erilaisuus.

Myytti on kaikissa tilanteissa stabiili ja viittaa menneeseen ja symboli rakentaa todellisuutta merkitysten jakamisen kautta, mutta ei jähmety vain yhteen merkitykseen. Tavallisin keino on viitata myytillä jaettuun menneisyyteen ja perinteisiin. Johtaja legitimoii paikkaansa menneisyyden eikä tulevaisuuden avulla. Johtajuuden ja karismaattisuuden mielikuvan kasvattamiseen kansalaisten mielissä voimistuu symbolien ja myyttien jakamisen kautta. Johtajalla on mahdollisuus muuttua ´elämää suuremmaksi´ sankarihahmoksi ja luoda itselleen karismaattinen imago, eli mielikuva itsestään kansan sankarina ja ainoana johtajana tiettyjen johtajuuteen liitettyjen tekijöiden vahvistamisen kautta. Samalla tavalla valta, auktoriteetti ja asema vahvistuvat symbolisten merkkien jakamisen kautta. Symbolien muuttuminen legitimoinnin lähteeksi toimii johtajan eduksi tilanteessa, jossa hänen omien toimiansa vakuuttavuus joutuu kyseenalaiseksi. Johtajuuden legitimointiin käytetty keino muuttuu legitimoinniksi itsessään ja siirtyy uudelle tasolle, mikä ei enää suoraan ole riippuvainen johtajan toiminnasta ja näin ollen vapauttaa johtajan toimimaan haluamallaan tavalla symbolien ja myyttien suojassa. Sama mekanismi toistuu tilanteessa, jossa valta-asemia vastaan pyritään saavuttamaan, jolloin jaettu symboli antaa tilaa toimia henkilökohtaisten ambitioiden mukaan ja myytti itsessään legitimoii toiminnan tuloksista välittämättä. Kansan tuki johtajalleen on itsessään myyttinen: ajatus kansan tahdosta ja kansan tahdon ruumiillistumisesta johtajassaan on vahva toiminnallinen merkki, jolla toimia oikeutetaan. Kansan tahdolla voidaan oikeuttaa mitä erilaisimpia yhteiskunnallisia toimia, mutta se toimii myös suojakeinona vastustajia vastaan. Missä määrin nämä poliittiset vastustajat tai viholliset luodaan symbolien avulla, on tilannekohtaista, mutta yhteisöllisyyden rakentaminen symbolisin keinoin, mahdollistaa ´vihollisen´ määrittämisen ja ´me-muut´-erottumisen. (Hayward-Dumbuya 1983,645–671)

Symbolien manipulointi merkitsee niiden sisällön sementoimista tiettyyn merkitykseen, jolloin ne menettävät politisoituneen luonteensa ja toimivat hallintomuodon, henkilön tai yhteisön välineinä todellisuuden kuvaamiseen. Järkevää on myös miettiä, mitä symbolin manipulointi todellisuudessa merkitsee. Symbolin väärinkäyttö edellyttää kykyä käyttää symbolia oikein eli tietyssä rajatussa merkityksessä. Jos symbolin olemukseksi ajatellaan monimerkityksellisyys, ei väärinkäytön mahdollisuus ole relevantti; kyse on vain erilaisesta tavasta käyttää symbolia. Symbolin väärinkäytöstä on mahdollista puhua silloin, kun yhteisesti jaettua symbolia käytetään tietyn tarkoituksen saavuttamiseksi, välineenä halutun asiantilan saavuttamiseen. Symbolin väärinkäyttö ei viittaa käsitteen merkityssisällön vääristymiseen vaan tilanteeseen, jossa symboleihin turvaudutaan.

Antiautoritaarinen karisma voidaan tulkita ”pyrkimyksiksi luoda jotakin uutta poikkeuksellisessa tilanteessa” (Pekonen 1996,98). Tavoitteena on poiketa olemassa olevasta poliittisen toiminnan suunnasta uudessa tilanteessa, jossa vanha johtajuus on menettänyt kansalaisten luottamuksen. Muutoksen aikaansaamassa avoimessa tilanteessa karismaattinen johtaja pyrkii monopolisoimaan ratkaisut itselleen. Erityisesti antiautoritaariselle – uutta luovalle - karismalle sekä johtaja/puhuja että yleisö ovat yhtä merkittävässä asemassa. Pekosen mukaan antiautoritaarisessa karismassa onkin ensisijaisesti kyse yleisön elämästä ja sen elämäkokemuksen suhteesta karismaattiseen johtajaan tai liikkeeseen. Yleisö tunnistaa ja tunnustaa johtajansa omasta tilanteestaan käsin. (Pekonen 1996,100) Auktoriteetin syntyminen vaatii sen, että johtaja tunnustetaan poikkeukselliseksi ja tämä vakuuttelukyvyn voima täytyy synnyttää itse. Pekonen jatkaa: ”koska karismaattisessa politiikassa on kyse uuden luomisesta, tuota uutta luonnehtii väistämättä käytetyn tiedon viimekätinen perustelemattomuus, ristiriitaisuus, subjektiivisuus ja arvosidonaisuus.” (mt., 101) Puheen sisällöllinen haasteellisuus kasvattaa puhujan riskiä epäonnistua ja toisaalta, onnistunut karismaattinen vaikutus on onnistuminen kahdella tasolla: yleisö on saatu karismaattisen johtajan puolelle ja samalla uusi viesti on välittynyt kuuntelijoille. Mielenkiinto ei niinkään ole siinä mitä sanotaan vaan miten sanotaan; miten poliittinen puhe toimii johtajuutta vahvistavasti.

Uutta luova karismaattinen retoriikka on hetken retoriikkaa, joka toimii vain uudistuvassa tilanteessa. Poliittisen liikkeen jatkuvassa muutostilassa karismaattinen retoriikka toimii, mutta tilanteen vakiintuessa retoriikan täytyy muuttua kontekstin muutoksen myötä joko traditionaaliseen tai rationaaliseen suuntaan. Pekosen mukaan karismaattisen politiikan

suhde valtaan on erilainen kuin rutiineille rakentuvan politiikan, sillä se ei olemuksensa perusteella tunnusta jo olemassa olevaa valtaa vaan tavoittelee ´uutta´ valtaa ja uusia valtaosuuksia. (Pekonen 1996,101) Karismaattinen politiikka on kiinnostunut ennen kaikkea mahdollisuudesta uuteen valtaan – uuteen yhteiskunnan rakentamiseen ja uusien toimintaperusteiden kehittämiseen. Karisman uutta luovassa voimassa ei toisaalta ole mitään tarkoituksellisen vallankumouksellista, toisintoimimisen ollessa karisman ainoa mahdollisuus tulla näkyville, sillä pysähtyneessä poliittisessa tilassa karisma ei elä eikä hengitä. Lyotardin kuvailemassa totalitaarisessa järjestelmässä vallitsevassa myyttisessä diskurssissa politisoiminen ei ole mahdollista, sillä uuden tilan avaaminen murtaisi koko yhteisön perustan.(Lyotard 1984). Tällaisessa tilanteessa karismaattinen politiikka olisi aidosti vallankumouksellinen voima; sillä sen olemus on niin musertava – salliessaan ristiriitaisuuden ja vaatiessaan uusia tulkintoja, että se pystyy hajottamaan yhteiskuntajärjestelmän kokonaan. Totalitaarisessa tilanteessa karismalla ei ole tilaa toimia, mutta murroksessa karisma saa mahdollisuutensa. Uuden tilan haltuunotto vaatii kieleltä uusia konventioita, jotta uudet merkitykset olisivat mahdollisia. Jos olemassa oleva järjestelmä on aukoton, ei karismasta ole sen murtajaksi, mutta, jos järjestelmä syystä tai toisesta säröilee, karisma saa tilaisuutensa. Uudistava ja uutta luova karisma ei voi turvautua vanhoihin menetelmiin ja yhteisesti jaettuun puheeseen, vaan se joutuu etsimään uusia tapoja toimia ja se saa käyttää kieltä, jonka merkitykset eivät ole sidottuja.

4. CHARLES STEWART PARNELL KARISMAATTISENA JOHTAJANA

Parnell pyrki politiikallaan muuttamaan Irlannin asemaa Iso-Britannian ja koko maailman silmissä ja rikkomaan traditionaalisen järjestyksen. Irlannilla oli oma paikkansa, joka sen oli otettava voimalla, mutta ei väkivaltaisesti. Parnellin johtajuutta ei voi myöskään pitää legaalisenä, sillä hänen tavoitteenaan ei ollut johtaa olemassa olevien lakien mukaan vaan luoda uusia lakeja – muuttaa olemassa olevaa tilannetta. Johtajuuden perustana voidaan siis pitää Parnellin erityisyyttä, ja tämän erityisyyden poliittisen luonteen vuoksi hänen johtajuutensa alkoi kehittyä myös selvää karismaa.

4.1. Parlamentti kasvukenttänä – puhujan syntymä

Tullessaan parlamenttiin vuonna 1875 Parnellin oma käsitys itsehallinnosta oli tyypillinen anglo-irlantilainen esitys, jossa itsehallinto merkitsi omaa parlamenttia Irlannin maaperällä ja rajoitettua päätäntävaltaa Irlannin sisäpoliittisiin asioihin imperiumin sisällä. (Vrt. Lyons 1973) Parnellin retoriikka oli alusta alkaen nationalistista lähes feenialaisessa hengessä, mutta hänen puhetaitoja heikko verrattuna puheiden sisällölliseen voimaan. Kampanjoissaan parlamenttipaikastaan Parnell ei vakuuttanut kuulijoitaan: ” Parnell’s speech was a total disaster. He was visibly nervous, his voice did not carry through the hall and he seemed incapable of striving two sentences together.” (Lyons 1977,45). Hänen pelättiin päätyvän ´haamuksi´ eli edustajaksi, jonka tiedettiin parlamentissa olevan, mutta jota kukaan ei ollut nähnyt tai kuullut. (Vrt. Lyons 1973). Uuteen edustajaan ei puolueen sisällä suhtauduttu kovin toiveikkaasti hänen saapuessa parlamentin alahuoneeseen. Parnell ei parlamenttiin tullessaan ollut valmis julkiseen poliittiseen toimintaan vaan vasta vuodet parlamentissa ja yhteiskunnallinen aktiivisuus valmensivat häntä ottamaan vastaan tulevan puolueen johtajuuden. Parnell opiskeli johtajuutta parlamentissa, vaikka olikin jo vallanjanonsa ja rohkeutensa ansiosta saavuttanut näkyvyyttä yhteiskunnallisessa tilassa. Parnellin tapauksessa parlamentin voidaan katsoa toimineen Weberin tarkoittamana poliittisten johtajien rekrytoitumisväylänä. (Pänkäläinen 1992,36; Weber 1988.354) Vain parlamentissa poliitikko joutuu kamppailemaan oman mandaattinsa puolesta ja puolustamaan puolueensa asemaa. Kamppailussa onnistuminen antaa mahdolliselle johtajalle aikaa kasvaa tulevaan tehtäväänsä. (Pänkäläinen 1992, 37) Työskentely parlamentissa erottaa johtajapolitiikon pelkästä demagogista, mutta Weberin mukaan poliittisen mandaatin säilyttäminen ei ilman demagogisia taitoja onnistu. Mandaatin säilyttäminen vaatii myös taitoa kompromisseihin ja kykyä pitää sanansa. Vasta näiden taitojen olemassaolo mahdollistaa poliittisen mandaatin säilyttämisen ja poliittiseen johtajuuteen kasvun. (ibid.)

Weber korostaa puhelahjojen merkitystä, koska politiikkaa johdetaan yhä enenevästi julkisuudessa puhutun ja kirjoitetun sanan keinoin, jolloin taivuttelu, dialogi ja vakuuttaminen ovat todellisia poliittisiä keinoja päästä haluttuun tavoitteeseen (Pekonen 1996,101). Poliitiikka on mahdollista tulkita kielellisenä toimintana, jossa vakuuttaminen ja vaikuttaminen korostuvat: ” Denn die heutige Politik wird nun einmal in hervorrangendem

Maße in der Öffentlichkeit mit den Mitteln des gesprochenen oder geschriebenen Wortes geführt” (Ibid; Weber GPS; 534).

Heti parlamenttiuransa alussa Parnell profiloitui ennen kaikkea irlantilaiseksi parlamentaarikoksi, joten ei ole yllättävää, että jo viidentenä päivänä parlamentissa hän piti puheen, missä vaati Irlannin kohottamista kansakuntien joukkoon. Tunnetuksi on noussut lause ”Why should Ireland be treated as a geographical fragment of England... Ireland is not a geographical fragment. She is a nation.” (Murphy 1986, 5-6) Nuoren alahuone-edustajan puhe jäi vaille huomiota ja vasta vuotta myöhemmin Parnellin nationalistiretoriikka alkoi herättää kiinnostusta lehdistössä. ”She is a nation” -puhe ei siis esittämishetkellään herättänyt suurta kohua vaan kesti vuoden, ennen kuin Parnellin retoriikka alkoi vaikuttaa. Myöhemmin ”She is a nation” -lausetta on siteerattu runsaasti ja puheen merkitystä on korostettu koko Irlantia muuttaneena julistuksena.

Mielenkiintoa herättäneessä puheessaan Parnell puolusti irlantilaisia kuolemantuomion saaneita feenialaisryhmän jäseniä, viitaten siihen rikosta lieventävään seikkaan, että heidän murhaamansa poliisi oli Iso-Britannian kansalainen. (Murphy 1987,6). Puhe sai paljon palstatilaa irlantilaisissa sanomalehdissä ja irlantilaiset alkoivat kiinnostua tuntemattomasta alahuone-edustajasta C.S. Parnellista, joka ei pelännyt käyttäytyä epäkorrektisti alahuoneessa ja aiheuttaa hämmennystä parlamenttiedustajien keskuudessa. Parnellin puheet, jotka monesti olivat pitkiä ja vaikeaselkoisia, tiivistyivät sanomalehtien käsittelyssä kansantajuiseen muotoon. Erityisesti irlantilaismielinen Freeman’s Journal julkaisi Parnellin puheita ja häntä tukevia artikkeleita.

Parnell oli sopiva karismaattiseksi johtajaksi myös ulkoisten seikkojen vuoksi. Parnellin ryhtyessä parlamenttiuralle enemmistö kansalaisista eli katoliset viljelijät olivat vailla johtohahmoa. Irlannissa ei ollut johtajaa, joka olisi pystynyt kokoamaan kansaa yhteen ja vakuuttamaan heitä kyvystään johtaa maa kohti parempaa tulevaisuutta. Tilaa ja tarvetta oli romanttiselle sankarille, joka herätti kansalaisten kiinnostuksen myös ulkoisella olemuksellaan. Parnell pystyi kääntämään katseita henkilökohtaisella lumovoimallaan:

His face was one of the handsomest in the House of Commons. The nose was long, large, straight, well-chiselled; the mouth was small and well-carved, but mobile with pride, passion and scorn; the voice was clear, sure and

penetrating; and, when he was excited, could be thrilling, so that sometimes you could imagine that it had a power to control and even terrorize, the House of Commons. (Lyons 1977,51)

Puoluetoverin ihannoiva suhtautuminen kuvaa sitä hohdetta, jonka Parnell pystyi ympärilleen luomaan ja jonka olemassaolo edisti sekä puolueen että Parnellin henkilökohtaisia tavoitteita. Parnell loi ja hänestä luotiin kuvaa ´suurena johtajana`, johon oli mahdollista liittää myös ulkoiseen olemukseen liittyviä karismaattisuuden merkkejä. Lukijoiden odotetaan suhtautuvan luotuun Parnell -kuvaan sekä ihailevasti että osittain samaistuen, jolloin vahva ja alahuonetta kontrolloiva Parnell voidaan nähdä symboloivan jokaista häntä kannattavaa irlantilaisista. Kuten D.C. Boyce toteaa; Parnellin kaltaisen hahmon syntyminen ei ollut erikoista; erikoista oli se, ettei hänen kaltaisiaan anglo-irlantilaisia nationalistejä ollut enemmän. (Boyce 1982, 208) Kannattajilla oli tarve ja halu nähdä Parnell täydellisenä edustajanaan, mutta ennen kaikkea henkilönä, jolla on valtaa kontrolloida ja jopa terrorisoida alahuonetta, brittiläisen vallan aluetta.

4.2. Parlamentaarikko

Hohdetta lisäsi se, että Parnell oli valittu tehtävänsä useammalla kuin yhdellä tavalla. Vailla merkitystä ei ole se seikka, että erityisesti liberaali johtaja ja myöhemmin pääministeri William Gladstone katsotaan valinneen Parnellin mieheksi, joka kykenisi ”johdattamaan Irlannin rauhaan ja vaurauteen imperiumissa”.(ibid., 209) Valittuna oleminen ei merkinnyt koko kansan yhtenäistävän irlantilaisuuden syntymistä. Vaikka Parnellin yhteistyöpolitiikka pystyi yhdistämään irlantilaisia ja brittiläisiä toimijoita ennen näkemättömällä tavalla, se ei yhdistänyt koko maata. Parnell ja Gladstone olivat kohdanneet toisensa neuvotteluissa maasodan (1879–1882) aikana, jolloin heidän kahdenkeskiset keskustelunsa avasivat mahdollisuuden neuvotteluteitse saavutettavaan ratkaisuun. D.C. Boycen mukaan Gladstone oli vakuuttunut Parnellin kyvystä johtaa Irlanti rauhaan ja vaurauteen Ison-Britannian alaisuudessa. (1982,211) Hän oli englantilaisten ´valittu mies´ ratkaisemaan Irlannista aiheutuneet jatkuvat ongelmat. Gladstone silmissä Parnell oli parlamentaarikko ja institutionalisti, joka pyrki ratkaisemaan Irlannin ongelmat parlamentaarisilla keinoilla. Parnell oli siis rauhanomainen, turvallinen ja perinteinen ratkaisija. , mutta kaikki parlamenttiedustajat eivät jakaneet Gladstone

näkemyistä Parnellista ja hänen puolueestaan. Kuten unionisti ja alahuoneedustaja Arnold-Forster kirjoittaa Yhdysvalloissa julkaistussa artikkelissaan vuonna 1889: ” The Parnellite organization...has been built up and established upon a foundation of cruel felonies, having prepared the way for its present power by commission of more than twenty thousand brutal and premeditated crimes.” (1889,83) Kirjoituksessaan Arnold-Forster syyttää suoraan erityisesti Maaliittoa ja useita muita pienempiä kansallisia liikkeitä rikoksista ja epäsuorasti Parnellia näiden rikosten ja rikollisten toimijoiden suosimisesta. Monen brittiedustajan mielestä Parnellin toiminta maaliiton johdossa merkitsi osallisuutta rikollisiin toimiin ja tätä luottamuspulaa vastaan Parnell joutui alahuoneessa taistelemaan. Yhteys maaliittoon takasi Parnellille laajan kannatuspohjan, mutta se vaikeutti yhteistyötä parlamentissa ja vahvisti brittiedustajien vihamielistä suhtautumista Parnellia ja itsehallintoesitystä kohtaan.

Irlannissa Parnellin ja hänen ryhmänsä värikäs toiminta herätti huomiota ja nosti kansalaisten ja lehdistön kiinnostusta parlamenttipolitiikkaan. Teoillaan hän pystyi lunastamaan kannattajien kunnioituksen ja uskon johtajuuteensa, mikä osaltaan kantoi hänen johtajuuttaan kymmenen vuoden ajan. Uudet käänneet tarjosivat jatkuvasti uusia ihmeitä irlantilaisten kannattajien riemuksi, mikä merkitsi kannattajien uskon säilymistä johtajansa kykyihin (vrt. Weber 1966, 49–50). Vain muutamassa vuodessa Parnell muutti sisäisesti hajanaisen Irlantilaisen parlamenttipuolueen todelliseksi puoluepolitiikan välineeksi. Ryhmä, joka ennen oli keskittynyt toimimaan mahdollisimman huomaamattomasti ja tyylikkäästi muuttui kovaääniseksi puoluepoliittiseksi toimijaksi. Isaac Buttin johtama itsehallintoliike oli ollut konservatiivinen ja protestanttisuudessaan elitistinen. Se ei pystynyt koskettamaan laajaa kansanosaa samalla tavoin kuin Parnellin luoma uusi itsehallintosanoma. (Boyce 1982,204–206; Rajala 1998,23–224) Todelliset voitot jäivät kuitenkin pieniksi. Itsehallintoedustajien esitykset jäivät jatkuvasti äänestyksissä tappiolle, joten parlamenttipolitiikka ei vaikuttanut kovin toimivalta tavalta edistää itsehallinnon tulevaisuutta. (Kee 1993,117)

4.3. Hetkellisyys

Parnell oli parlamentaristi, joka suhtautui parlamentaarikkoihin pessimistisesti. Hänen mukaansa parlamentissa toimimisella oli edustajiin passivoiva ja lamaannuttava vaikutus,

minkä seurauksena edustajat lähtivät Lontooseen, unohtivat Irlannin ja alkoivat toimia brittisääntöjen mukaisesti.

Jo marraskuussa 1880 nationalistinen Nation-sanomalehti julkaisi hänen puheensa, jossa konflikti tavoitteen ja puolueen välillä on selvä::

I am not (he said) one of those who believe in the permanence of an Irish party in the House of Commons. I feel convinced that sooner or later the influence which every English government has at its command...will sap the best party of you can return to the House of Commons...But I think it is possible to maintain the independence of our party by great exertions and by great sacrifices the part of the constituencies...while we are making a short, sharp, and, I think, decisive struggle for the restoration of our legislative independence.(Lyons 1973, 754)

Tavoitteen kannalta parasta olisi lyhyt, terävä ja päättäväinen kamppailu itsehallinnon puolesta. Parnell oli vakuuttunut siitä, että parlamentaarinen toiminta oli ainoa vaihtoehto poliittisen tavoitteen saavuttamiseen, mutta puolueen olemassaolon legitimoiti tavoite, joka oli sen avulla mahdollista saavuttaa. Jo 30 vuotta aiemmin, vuonna 1853, alahuone-edustaja Fredrik Lucas oli vaatinut irlantilaisia alahuone-edustajia heräämään siihen, että irlantilaisten parlamentaarikkojen tulisi puolueena saada tavoitteensa julki ja työskennellä niiden saavuttamiseksi (Lyons 1973,725). Parnellin mukaan parlamenttipuoluetta tuli suojella sekä sen omilta edustajilta että ulkoa päin tulevilta uhilta.

Puolue, jolta puuttuu johtaja, on tehoton ja liian moniääninen toimiakseen aidosti. Ennen kaikkea puolueelta, jolta puuttuu johtaja, puuttuu myös tavoitteiden ruumiillistuma ja tätä kautta vastuu ja uusien merkitysten luominen. Parnellin mukaan parlamenttiedustajat, joille Lontoon makea elämä oli poliittista mandaattia tärkeämpi, olivat puoleen suurin uhka. Heidän toimintansa hän näki syövyttävän puoluetta sisältäpäin, jonka seurauksena puolueesta olisi jäljellä vain kuori vailla ydintä ja parlamentaarikot, jota pystyisivät vain edustamaan, mutta eivät politikoimaan. Parnellin asennetta on kiinnostava verrata Weberin ajatuksiin, sillä tuleehan Parnellin vaatineeksi juuri samaa *für Politik* -asennetta, jota Weber vaati saksalaisilta parlamentaarikoilta. (1994,318) Syy ajatusten yhdenmukaisuuteen on löydettävissä parlamentin heikosta asemasta. Parnellin tullessa

parlamentin alahuoneeseen irlantilaisten harjoittama parlamenttipolitiikka oli päätösten hyväksymistä, josta puuttui todellinen politiikan tekeminen. Poliitikkojen heikko asema ja ennen kaikkea aseman hiljainen hyväksyminen mursivat myös irlantilaisten äänestäjien luottamusta parlamenttiedustajiinsa. Parlamenttipolitiikan heikko yhteiskunnallinen vaikuttavuus loi kuvaa parlamentaarikoista yksilöinä, jotka valitsivat oman etunsa ennen maansa ja edustamansa kansan etua. (Vrt. Lyons 1973) Parnellin mielestä parlamentaarikon oli oltava valmis uhraamaan itsensä tavoitteen puolesta, joten mukavasta kaupunkielämästä unelmoivien konsensushakuisien edustajien oli väistyttävä uusien poliitikkojen tieltä. Parnellin tullessa alahuoneeseen hän joutui kohtaamaan puolueen, jota kukaan ei kuunnellut ja jolla ei ollut todellista poliittista valtaa. Kansanomaisten keinojen käyttö toimi ärsykkeenä brittiläiselle poliitikanteon tavalle ja samalla herätti kiinnostuksen irlantilaisessa yleisössä. Puoleen tuli tehdä itsensä näkyväksi sekä alahuoneessa että kotimaassa yleisön katseen kiinnittämiseksi. Parnellin puoluepolitiikka ei ollut pelkkää tavoitteen ajamista, sillä hän oli tietoinen myös siitä, että puolueen tuli säilyttää asemansa parlamentissa poliittisen merkityksensä säilyttämiseksi.(ibid)

F.S. Lyons puhuu Parnellista ´uutena poliitikkona´, jollaista brittiläisessä parlamenttipolitiikassa ei oltu ennen nähty. Boikotoinnin ja maratonpuheiden kaltaiset parlamentaariset toimet, joilla pyrittiin ennen kaikkea häiritsemään parlamentin toimintaa, eivät olleet ennen kuuluneet irlantilaisedustajien keinoihin. Toimia tärkeämpi uudistus oli kuitenkin Parnellin mukanaan tuoma asenne poliitikkona toimimiseen. Parlamentaarikkona toimiminen ei merkinnyt vain arvonimeä tai asemaa, vaan persoonan antamista politiikan käyttöön. Tullessaan parlamenttiin Parnell oli päättänyt muuttaa irlantilaisten edustaman parlamentaarisuuden suunnan:

There is an unwritten law, hitherto acquiesced in by the Irish members, that no Irish may interfere in English and imperial concerns - at any rate, if they do, their interference must be in homeopathic doses, well covered up with sugar. I have transgressed this law. I have taken a part in those English matters when I have thought it right to do so, and have not troubled myself with the sugar. (Lyons 1977,66)

Parnellin tavoitteena oli näyttää irlantilaisille, että heillä oli oikeus ja mahdollisuus puuttua kaikkiin parlamentissa käsiteltäviin imperiumin asioihin. Valtaistaessaan ryhmänsä

jäseniä toimimaan kaikissa tilanteissa Parnell vahvisti edustajatoveriensa poliittista itsetuntoa. Sillä ei vain äänestävät kansalaiset vaan myös edustajat itse oli saatava uskomaan parlamenttipolitiikan toimivuuteen. (ibid.)

Puolueen olemassaolon kannalta merkittävä asia oli sen henkinen itsenäisyys. Lyonsin mukaan Parnell pelkäsi puolueen menettävän identiteettinsä kaukana Irlannista. Parlamentti vieraalla maalla merkitsi ennen kaikkea henkisen välimatkan kasvua edustajien ja äänestäjien välille. Parlamentin alaisuudessa irlantilaispoliitikot muuttuivat osaksi järjestelmää, jolloin todellinen uusien merkitysten luominen estyi. Parnellin luento aiheesta 'parlamentaarinen käytös', vuodelta 1880, kuvaa hyvin hänen suhtautumistaan parlamenttityöskentelyyn ja puolueen asemaan.

There were contaminating influences in the House of Commons which required to be guarded against. Had the Irish members done their duty they would have proved that there was a power in them superior to these influences, but they had been allowed to do as they pleased. It pleased them to return to Ireland to attain to their own private affairs, it pleased more to make themselves slaves to English members, while others adopted the tone of the House of Commons and the constituencies had better not have returned such men to the House. (Lyons 1973, 754)

Parnellin mukaan irlantilaiset parlamenttiedustajat käyttivät saamaansa mandaattia väärin tarkoituksiin. Oman edun asettaminen poliittisen mandaatin edelle oli pettymys sekä henkilön että puolueen kannalta. Koko poliittisen uransa ajan Parnell taisteli poliittisen liittoutumattomuuden ja tavoitteen saavuttamisen välillä.

Tavoitteen saavuttamiseksi Parnell oli valmis liittoutumaan ja toimimaan yli puoluerajojen. Puolueen aseman vahvistuessa Parnell kuitenkin joutui kohtaamaan tilanteen, missä hänen henkilökohtainen johtajuutensa merkitsi tappion mahdollisuutta tavoitteelle. Vaikka hän oli pystynyt voittamaan irlantilaisten äänestäjien luottamuksen, tuo luottamus ei riittänyt parlamentissa, jossa liittolaisia oli saatava myös liberaali- tai konservatiivipuolueen edustajien riveistä. Parnellin liitto pääministeri Gladstonen kanssa merkitsi sitä, että liberaalipuolueen äänestysvoima tulisi irlantilaispuolueen avuksi.

Isaac Butt, joka toimi Parnellin edeltäjänä Irlannin parlamenttipuolueen johdossa, oli korostanut herrasmiesmaista käytöstä parlamentissa. Tästä johtuen irlantilaisedustajia oli mahdotonta erottaa englantilaisista, mikä teki heidän olemassaolonsa parlamentissa lähes turhaksi, sillä yhtä hyvin Irlannin asioista olisivat voineet päättää englantilaiset keskenään. (Lyons 1973,753). Parnell ei tyytynyt toimimaan herrasmiehen tavoin vaan toi parlamenttiin mukanaan maaliitosta tuttuja toimintatapoja, jolloin päätöksenteon häirintä ja toiminnan boikotit siirtyivät osittain alahuoneeseen parlamentaariseksi toimintatavoiksi. Jarrutuksen kaltaisilla toimilla Parnell kumppaneineen sai paljon näkyvyyttä, mikä pakotti myös muut parlamenttiedustajat huomioimaan näkyvät ja äänekkäät irlantilaiset. (Paasivirta 1987,102). Parnell teki jarrutuspolitiikasta poliittisen filosofiansa ja liikkui toimissaan – ainakin englantilaisten mielestä – laillisuuden ja laittomuuden rajalla (Bottigheimer 1982,203). Irlantilaispuolue muuttui aggressiiviseksi häiriköksi parlamentaarisen järjestelmän sisällä. Puoluepoliittisen toiminnan seurauksena irlantilaisten poliittisesta toiminnasta tuli vahvasti organisoitua ja poliittisesti vaikuttavaa. Jotta Irlannin asia tulisi kuulluksi, tuli päätöksiä ajaa poliittisesti vakiintuneella areenalla siksi, että reaali-politiikassa irlantilainen ”vallankumous” ei voinut olla käyttämättä vallitsevan järjestelmän instituutioita ja toimintatapoja (Chubb 1992,5). Sillä kuten Bottigheimer kirjoittaa, joutuessaan valitsemaan parlamenttityöskentelyn tai ulkoparlamentaarisen toiminnan välillä, Parnell valitsi parlamentin eli taistelun järjestelmän sisältä mieluummin kuin sen ulkopuolelta ”fighting for reform from inside, rather than from without.” (Bottigheimer 1982,203)

Liberaalien voitto vuoden 1886 vaaleissa mahdollisti ensimmäisen itsehallintoesityksen viemisen alahuoneeseen äänestettäväksi. Esityksen mukaan Irlanti saisi oman kansallisen parlamentin ja oikeuden maan sisäisten asioiden hoitamiseen, armeijaa, poliisia, tulleja ja valmisteveroa lukuun ottamatta. Ulkosuhteiden hoidosta vastaisi brittiläinen parlamentti, jonka parlamentista irlantilaiset vetäytyisivät (Kee 1993,512) Parnellin mukaan kyseessä oli lopullinen ratkaisu, jonka irlantilaiset olivat valmiita hyväksymään. (Ibid., 513) Parnell takasi koko Irlannin puolesta, että irlantilaisten vaatimukset laajemmasta itsenäisyydestä päättyisivät itsehallinnon hyväksymiseen. Todennäköisesti Parnellin vakuutus ei perustunut kansan mielipiteelle vaan edusti vain itsehallintopuolueen päämäärää. Esitys ei kaataisi imperiumia, mutta antaisi edes osan niistä tavoitteista, joita osa irlantilaisista oli jo niin kauan tavoitellut. Pääministeri Gladstonen mukaan esitys päättäisi seitsemänsataa vuotta kestäneen kiistan, mutta niin, että Irlanti säilyisi edelleen imperiumin osana ja

jatkaa: ”Knitting together, by bonds firmer and higher in their character than those which heretofore we have mainly used, the hearts and affections of this people and the noble fabric of the British Empire” (ibid., 515) Esityksen puolesta äänesti 311 edustajaa 341 äänestäessä sitä vastaan. Parnellin ja Gladstonen uhkayritys jäi vain 30 äänen päähän. Äänestys hajotti liberaalipuolueen sisäistä rauhaa, sillä peräti 90 liberaaliedustajaa äänesti esitystä vastaan. Äänten hajoaminen oli vakava varoitus Gladstonen politiikalle, jonka katsottiin suosivan liiaksi irlantilaisten tavoitteita. (Bottigheimer 1982,203–204, kts. Kee 1993, 512–524))

Tappio vuoden 1886 äänestyksessä ei merkinnyt itsehallintoesityksen tuhoutumista. Kesäkuussa 1886 konservatiivit voittivat yleisvaalit, joten liberaalit itsehallinnon kannattajat ja Irlannin parlamenttipuolue jäivät odottamaan mahdollisuutta uuden esityksen tekemiseen. Tavoite eli edustajien mielissä, mutta konkreettista tulosta äänestyksistä ei ollut. Itsehallintoesityksestä äänestettiin useita kertoja sekä ylä- että alahuoneessa, mutta esitys hyväksyttiin Englannin parlamentissa vasta vuonna 1912, ja sen lopullinen toteuttaminen siirtyi vielä ensimmäisen maailmansodan syttyessä. (Paasivirta 1987,102)

Kiinnostava ristiriita syntyy juuri parlamentaarisen toimintatavan ja kumouksellisen esiintymisen yhdistämisestä ja toimintatilan valinnassa. Parnell on valmis haastamaan parlamentin totutut toimintatavat ja uhmaamaan luotua toimintajärjestystä sisältäpäin. Hän oli valmis karismaattiseen vallankumoukseen, mutta ei järjestelmää rikkovassa, vaan rakenteita vahvistavassa mielessä, jolloin hän tuli käyttäneeksi henkilökohtaista vetovoimaansa poliittisen puolueen aseman vahvistamiseen. Tuntuu ristiriitaiselta tulkita Parnell sekä irlantilaisten että brittien toivepoliitikoksi, mutta juuri tässä ristiriitaisuudessa piilee Parnellin politiikan voima. Hän onnistui olemaan vastaus sekä parlamentin että kannattajiensa toiveisiin ja pelkoihin. (ibid) Tästä syystä on ymmärrettävää, että Parnellin suurin sisäpoliittinen haaste oli eriaisteisten nationalismien hallinta kotimaassa, jonka sisäpolitiikkaa värjivät erilaiset nationalistiset linjat, joiden välinen yhteistyö vaikutti mahdottomalta. Nationalismiin kiinteästi liittyvä kolmas poliittinen kysymys oli Irlannin tulevaisuus Ison-Britannian imperiumin osana. (Lyons 1973, 763) Parnellin poliittisena ideana oli sitoa erilaiset intressiryhmät yhden poliittisen tavoitteen taakse ja toimia sitojana tälle epävakaalle yhdistelmälle. Samalla itsehallintokäsite sitoo yhteen myös tärkeimmät Parnellin poliittiset tavoitteet.

Vastuu- ja vakaumuseettiset teemat nousevat Parnellin poliittisella uralla usein esiin. Tulkintani mukaan Parnellia voidaan pitää enemmän vastuu- kuin vakaumuseettisenä toimijana. Tulkintani perustuu ennen kaikkea poliittisen tilan valintaan. Parlamentti ei ollut ainoa paikka ja parlamentaarisuus ainoa tapa poliittisten tavoitteiden ajamiseen Irlannissa, jossa erilaiset liikkeet ja yhdistykset keräsivät kansalaisia toimimaan tavoitteidensa puolesta. Kansa oli aktiivista ja halukas toimintaan, mutta Parnell ei ollut valmis suoraan toimintaan vallankumouksellisessa mielessä. Parnell ei ollut pelkkä karismaattinen johtaja vaan ennen kaikkea karismaattinen johtaja-poliitikko, jonka aseina olivat vaaleissa annetut äänet. Parlamentin valinta voidaan tulkita vastuueettiseksi toimeksi. Itsehallintoa ei tullut ajaa keinolla millä hyvänsä vaan järjestäytyneen yhteiskunnan sisällä ja järjestelmän tapojen mukaisesti. Toisaalta parlamentissa Parnell oli valmis ajamaan itsehallintoesitystä eteenpäin kaikilla mahdollisilla poliittisilla keinoilla. Eräiden tutkijoiden mukaan tavoitteen ensisijaisuus puolueeseen nähden oli se tekijä, joka tuhosi parnellismin ja Irlannin parlamenttipuolueen eli Parnellin vallanhalu ja samaistuminen itsehallintoon tuhosivat todellisen irlantilaisen parlamenttipolitiikan. (kts. Boyce 1982,223) Tavoitteen saavuttaminen vaati vahvaa puoluetta, joten puolueen rakentuminen oli tavoitteen kannalta merkityksellistä. Parnell ei pyrkinyt vahvistamaan Irlantilaista parlamenttipuoluetta puolueen itsensä vuoksi, vaan tavoitteen saavuttamista varten. Kun itsehallinto olisi saavutettu, tilanne tulisi muuttumaan täydellisesti, ja puoluepoliittista tilannetta tulisi arvioimaan uudestaan.

Parnell oli nimittänyt itsensä sekä maaliiton että parlamenttipuoleen johtoon ja kansalaiset odottivat hänen olevan irlantilaisten Mooses, joka johdattaisi kansansa luvattuun maahan. (Rajala 1998,23). Kansanjohtaja Parnell valitsi poliittiseksi tilakseen parlamentin - vakiintuneen tilan tavoitteidensa ajamiseen, ja työkalukseen puolueen – parlamenttijärjestelmän kiinteimmän osan. Vaikka Parnell ei ollut ensimmäinen irlantilainen, joka tavoitteli itsehallintoa parlamentaarisin keinoin, oli hän ensimmäisiä, joka pystyi käsittelemään puoluetta välineenä tavoitteen saavuttamiselle. Englantilaiset oli mahdollista lyödä heidän omilla aseillaan. (Rajala 1998,23). Äänestyksen kautta saavutettu voitto kasvattaisi irlantilaisten uskoa parlamentaariseen edustamiseen ja perustuslailliseen toimintaan, mutta se ei irrottaisi Irlantia imperiumista. Parnell pystyi hetkeksi organisoimaan yhteiskunnallisen tilan ja ajan uudelleen (vrt. Pekonen 1990,160) Vaikuttamisen tila oli parlamentissa, johon vaalit loivat aikakehyksen ja edustajien ja kansalaisten välille jäi riittävästi tilaa. Vaikka parlamentaarisuus vahvistui, ei

järjestötoiminta vähentynyt vaan kansalaiset jatkoivat etujensa ajamista myös vähemmän edustuksellisilla tavoilla.

4.4. Itsehallinnon symboli

Parnell ymmärsi, että saadakseen kannatusta itsehallintotavoitteelleen puolueen tuli liittää tavoite osaksi kannattajiensa jokapäiväistä elämää. Vasta kun itsehallintoesitys yhdistettiin kansan enemmistöä koskeviin kysymyksiin eli maanomistukseen ja katolisen kirkon asemaan se alkoi saada kansan keskuudessa menestystä. Uudessa poliittisessa ajattelussa itsehallinnosta tuli taikasana kaikkiin irlantilaisiin ongelmiin. Se oli vastaus jokaisen kannattajan pyyntöön, oli sitten kyse työpaikoista, maanomistuksesta, uskonnosta, kielestä tai kulttuurista. (Boyce 1982,212) Katolisen kansan keskuudessa itsehallinto muuttui paratiisiksi, ja sen idea vaikeuksien yli kantavaksi utopiaksi. Pekosen mukaan karismaattisella puhujalla tulee olla kykyä antaa symbolinen ilmaus maallikoille ja heidän erityisille intresseilleen (Pekonen 1990,160). Parnell oli retoriikan tasolla valmis laajentamaan itsehallintokäsitteen merkitystä, muttei katsonut merkityssisällön laajennusten sitovan omaa itsehallintopolitiikkaansa. Lyons on poiminut erään irlantilaisen kronikoijan teoksesta keskustelun, jonka Parnell ja hänen läheinen puoluetoverinsa Michael Davittin sanotaan käyneen Home Rule -kamppailun aikana vuonna 1886.

Parnell: ‘... I think that if we had a parliament in Ireland it would be wiser to drop the land question.

Davitt: ‘Drop the land question. how on earth could you drop the land question after all we have done during the last seven years?’

Parnell: ‘Oh, I don’t mean that there shall be no land legislation... But there should be no revolutionary chances. No attack upon the land system as a whole’

Davitt: ‘Mr. Parnell! How on earth could you resist attacking the land system, as a whole, after your speeches? If you were Irish Secretary in an Irish parliament, how could you defend yourself in the face of these speeches What would you do?’

Parnell: ‘The first thing I should do would be to lock you up’

(Lyons 1977, 357; R. Barry O'Brien: *The Life of Charles Stewart Parnell*, ii, 158-9)

Katkelmassa näkyy tulkintojen alisteisuus tavoitteelle. Itsehallintoesityksen sitominen maanomistajuuskysymyksiin oli toimivaa politiikkaa, jos sillä pystyttiin tukemaan sekä itsehallinnon että maanomistuksen muutosten kehitystä, mutta vain siihen saakka, kunnes itsehallintoesitys olisi saatu parlamentin äänestyksissä voimaan. Katkelman nostaminen esiin Parnell -tutkimuksessa kertoo myös siitä, kuinka vaikeaa on hyväksyä politiikka pelinä valtaosuuksista. Parnell kuvataan pelurina, joka on valmis pyörtämään puheensa ja muuttamaan kaiken ennalta sovitun, oman etunsa tähden.

Harkitun retoriikkansa avulla Parnell pystyi kuitenkin saamaan tukijoikseen hyvin erilaisia ryhmittymiä. Kansalaisille, joille parnellistien sanoma oli totta, kansallistunteesta oli tehtävä realismia, mutta niin, etteivät militantit liikkeen osat (erityisesti Yhdysvalloissa) ryhtyisi suoraan toimintaan, vaan säilyttäisivät toimintavallan poliittisilla kentillä. Historiallisia tapahtumia käytettiin tähän tarkoitukseen kahdella tavalla. Ensinnäkin akuutit poliittiset päätökset ja toimenpiteet legitimoitiin historialliseen toistoon vedoten, toiseksi historialliset tapahtumat toimivat kansallistunteen ja -ylpeyden nostattamiseen. James Loughin tiivistää parnellistien sanoman: "The policy which Home Rule propaganda sought to legitimise was one that urged the people to rely on their parliamentary leaders to obtain benefits from the parliament." (1987,24) Irlantilaiset piti ensin saada luottamaan itseensä ja sen jälkeen luovuttamaan luottamuksensa parlamenttiedustajilleen ja Parnellin johtajuudelle. Maaliikkeen ja poliittisen liikkeen yhdistäminen takasi laajan kannatuspohjan ja mahdollisuuden toimia sekä karismaattisena kansanjohtajana että poliitikkona.

Yhtenäinen Irlannin kansa oli kuitenkin nationalistien tavoitteena ja heidän retoriikkansa pääajatus. Parnellin mukaan kansakunnassa on kyse historiallisten yhteyksien yhteen sitomista ihmisistä: "people bound together by historical associations" (Loughin 1987,6) Viisaasti sanottu maassa, missä ihmisiä ei välttämättä yhdistä muu kuin yhteisesti koetut historialliset tapahtumat. Yleisemmin ajatellen historian painoarvon kasvattaminen nationalistisessa puheessa palvelee useaa tarkoitusta. Historia on jaettavissa muiden kanssa ja se sallii legendojen ja myyttien käytön lähes kiistämättöminä tosiseikkoina. Kansallisen alistuksen tunteet kumpuavat historiallisen kehityksen tuloksista. Samasta lähteestä on

mahdollista löytää myös kansakunnan menestyksen jaksot ja mahdolliset itsenäisyyden hetket, jolloin kansa on ollut vapaa ja irrallaan muiden valtioiden vaatimuksista. Tämä romantisoitu näkemys kansakunnan olemassaolosta muistutti kelttiläisistä vallankumoustaistelijoista ja niistä miehistä ja naisista läpi historian, jotka olivat uhranneet henkensä ja kunniansa oman maansa puolesta. (Loughin 1987,13)

Harpun ja apilanlehden kaltaiset ikuiset kansalliset symbolit nostettiin esiin yhtenäisen Irlannin symboleina. Kansalliset symbolit vetosivat erityisesti Yhdysvaltoihin muuttaneisiin irlantilaissiirtolaisiin, jotka vaalivat muistoja kotimaastaan erityisellä huolella. Heille kohdistettu itsehallintosanomaa oli ehdottomampaa ja vähemmän peiteltyä kuin viestit, joita Britannian parlamentin edustajille välitettiin. Historiaa pyrittiin kirjoittamaan ja oppimaan yhä enemmän, mutta vailla yhtenäistä historiaa esimerkiksi sekä katoliset että protestanttiset koulut opettivat omaa versiotaan irlantilaisesta historiasta. Irlannin yhteiskunnallisessa tilassa on aina ollut pakko useamman totuuden olemassaololle, eikä nationalismiliike pystynyt muuttamaan tilannetta täydellisesti oman tahtonsa mukaiseksi yhtenäisyyspolitiikaksi.

Parnellistisessa retoriikassa itsehallintokamppailu oli jatkumoa Irlannin kansan ikuiselle taistelulle vapauden puolesta. (Loughin 1987,16) Taistelu oli samaa kuin vuonna 1782 ja sen legitimoitiperusta ikuinen. Itsehallinnon koittaessa Irlanti palaisi vapauteen, jollaista se oli edellisen kerran nauttinut ennen vuotta 1169 ja jonka se oli sen jälkeen kadottanut. Vuotta 1169 edeltäneisiin tapahtumiin viittaaminen merkitsi katolilaisen ja kelttiläisen maailman yhdistämistä ja arvottamista muiden maassa asuvien ryhmien edelle. Puheena on aika ennen englantilaisten rantautumista Irlannin maaperälle ja kyseessä myyttinen vapauden ja itsenäisyyden aika. Irlannin menestykseen riitti viittaaminen katoliseen ja kelttiläiseen perinteeseen; protestanttisen ja unionistisen ulsterilaisuuden jäädessä täysin syrjään. Parnellistien irlantilainen nationalismi oli vain tietyn kansanosan kansallistunnetta eikä pyrkinytkään kattamaan kaikkia maassa asuvia irlantilaisia.

Retoriikassa Irlanti oli pieni alue suuren valtakunnan puristuksessa, jossa asui valittu kansa, jonka kohtalona tulisi olemaan taistelu ja voitto. (Loughin 1987,20) Itsehallintotaistelua legitimoitiin samoilla keinoilla kuin itsenäisyyttä. Sen perustelut olivat samat ja samoin merkitys kansalaisille. Keinoissaan se ei kuitenkaan ollut valmis menemään niin pitkälle kuin itsenäisyysvaatimus. Se jäi odottamaan reunalle, josko tarvittava tönäisy olisi suistanut sen itsenäisyyden kuiluun. Kyseessä on siis tietty

passiivinen ote lopulliseen ratkaisuun. Irlantilaisen nationalismin erityispiirre on sen kansaa jakava ja ristiriitoja syventävä luonne. Itsenäisyys saa merkityksensä joka kerta uudelleen, se ei ole sama edes saman ryhmän sisällä oleville ihmisille vaan henkilökohtainen kysymys. Kertoessaan suhtautumisestaan Irlannin itsenäisyyteen puhuja tulee kertoneeksi itsestään ja historiastaan ehkä enemmän kuin haluaisikaan. Ihminen on historian vanki, jos yhteiskunnallinen vastaus määrittää hänen identiteettiään. Sitäkin kiinnostavampia ovat tilanteet, jossa henkilö tietoisesti toimii ” historiaansa” vastaan käytöksellään ja teoillaan – moni heistä ei ole syntynyt johtajaksi vaan on tullut johtajaksi – saanut kutsun kansalta.

Itsehallintoliikkeen nationalistisuuden asteesta voidaan esittää monenlaisia arvioita. Nationalistisuuden yksinkertaistaminen vain itsenäisyyden vaatimukseen tulee esiin monissa yhteyksissä. Home Rule -liike ei vaatinut itsenäisyyttä vaan itsehallintoa ja Parnellille niiden välillä oli suuri ero. Parnellin nationalismi oli paradoksaalista, jonkinlainen välimuoto itsenäisyyden ja unionin väliltä. Hänen vaatimustaan itsehallinnosta ei voida tulkita suoranaiseksi itsenäisyysjulistukseksi. Tammikuussa 1885 Parnell sanoo:

We cannot ask for less than restitution of Grattan’s parliament... We cannot under the British constitution ask for more than the restitution of Grattan parliament, but no man has the right to fix the boundary to the march of a nation. No man has a right to say no to his country, “thus far shall thou go and no further”, and we have never attempted to fix the ne plus ultra to the progress of Ireland’s nationhood, and we never shall. (English, 1991,92)

Viittauksellaan Grattanin parlamenttiin Parnell ei aktiivisesti vaadi muuta kuin itsenäisen lainsäädäntövallan palauttamista. Ne plus ultra -katkelma on eräs siteeratuimmista Parnellin puheista, joka kontekstistaan irrotettuna vaikuttaakin todelliselta itsenäisyystaistelijan puheelta. Parnell ei pyri vastaamaan siitä, miten Irlannin kysymys lopulta ratkaistaan. Vaatimus Grattanin parlamentin palauttamisesta ei ole todellinen poliittinen vaatimus, vaan se toimii symbolina ajalle, jolloin irlantilaisilla oli omaa päätäntävaltaa Irlannin maaperällä. Irlannin menestyksen tiellä ovat ihmiset, jotka eivät pysty erottamaan omaa kamppailuaan Irlannin kamppailusta ja irrottautumaan tappion hetkellä taistelusta maansa eduksi. Vastuu ja vakaumus yhdistyvät, kun Parnell korostaa

toimijoiden vastuuta tekojensa seurauksista:...” we shall not do anything to hinder or prevent better men who may come before us, from gaining better things than those for which we now contend.” Parnellin yleisönä ovat Corkin kreivikunnan asukkaat – tilapäispoliitikot, joiden tehtävänä on tarkkailla poliitikkojen toimia ja äänestää heidän mandaattinsa puolesta tai vastaan.

Parnell kuvaa puheessaan johtamansa Irlannin Parlamenttipuolueen päämäärä:

“When we have undermined English misgovernment we have paved the way for Ireland to take her place among the nations of the earth. And let us not forget that this is the ultimate goal at which all we Irishmen aim” (MacDonagh 1983, 59). Englantilaisen hallinnon horjuttaminen Irlantia koskevissa asioissa oli Parnellin poliittisen uran kantava teema. Tässä taistelussa itsehallinto oli itsenäisyyttä parempi symboli antaessaan laajemman tulkintatilan ja ollessaan yhtä aikaa perustuslaillinen ja radikaali. Itsehallinto oli vapauden konkreettinen muoto. Kansan mielissä itsehallinto oli lähes itsenäisyyteen verrattava tavoite , mutta poliittisessa tilassa itsehallinnon sisältö oli muutettavissa poliittisen tilanteen mukaan. Itsenäisyys ei tulisi koskaan olemaan kaikkien irlantilaisten tavoite, toisin kuin itsehallinto, jota myös protestanttiset maanomistajat, ja molempien uskontokuntien ylä- ja keskiluokan jäsenet voisivat kannattaa. Jos valtaosa irlantilaisista olisi mahdollista saada itsehallintokäsitteen tukijoiksi, sama voisi tapahtua myös parlamentissa. Britit tuli vain saada uskomaan, että itsehallinto olisi lopullinen ratkaisu, johon irlantilaiset tyytyisivät. ” The Queen would be our queen. She would be the link that attach Ireland to Great Britain” (Lyons 1973,764) Parnell ei kuitenkaan koskaan pysynyt täysin vakuuttamaan parlamentin jäseniä vilpittömyydestään, vaan suhdetta sekä britteihin että irlantilaisiin varjosti jatkuva epäluulo. Epäilyksen varjo seurasi Parnellia sekä kotimaassaan että ulkomailla. Irlantilaisten kriitikoidensa mielestä hän oli politiikassaan liian brittiläinen ja perustuslaillinen, mutta samanaikaisesti brittien silmissä liian radikaali ja vaarallinen. Irlantilaisten vakuuttaminen ei riittänyt symbolisen olemassaolon lunastamiseen vaan tavoitteen onnistuminen olisi vaatinut ennen kaikkea brittiläisen parlamenttijärjestelmän tuen. Parnell ei pystynyt luottamusta lunastamaan eikä omannut tarpeeksi valtasuhteita voittaakseen asemansa.

Parnell oli uhka yhtenäisyyttä kannattaneille poliitikoille, hän oli uhka myös yhdistäessään kansalaisten hajanaisia mielipiteitä yhdeksi voimakkaaksi ääneksi. Antaessaan kasvot irlantilaisten tavoitteille Parnell muodosti konkreettisen uhan imperiumin tulevaisuudelle. Karisma vaatii seuraajakunnan noustakseen ja kasvaakseen, se vaatii uskollisia kannattajia,

mutta sen läheisyydessä on myös aina vastavoima, josta karismaattinen johtaja saa osan voimastaan. Parnell vakuutti symbolisella olemassaolollaan irlantilaiset, mikä brittipoliitikoille merkitsi uhkaa ja vaaraa. Parnellin karismaattinen johtajuus oli mahdollista laimentaa parlamentaarisiin keinoin. Jatkuvat tappiot äänestyksissä koettelivat kannattajien uskoa johtajaansa kohtaan. Seuraajakunnan ulkopuolisille, Parnellin asema oli uhka.

Tappioiden hetkellä Parnellilla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta tai halua perääntyä parlamentista, sillä parlamentaarisuudella oli vahva merkitys Parnellin henkilökohtaiselle karismalle, joka oli muodoltaan johtaja-poliitikon eikä vallankumouksellisen kansanjohtajan karismaa. Antaessaan johtajuuden legitimitietin Parnellille kansalaiset antavat legitimitietin sekä johtajalle että tavalle johtaa. Johtaja saa siis johtamisen legitimitietin (Pänkäläinen 1992,39) Näin ollen kansalaisten ei tule kyseenalaistaa johtajuuden saamaa muotoa vaan antaa johtajalle työrauha toteuttaa omaa toimintatapaansa. Retoriikassaan hän viestii selkeää johtajuutta, asemaa jossa johdetaan eikä tulla johdetuksi. Antaessaan legitimitietin Parnellin johtajuudelle, kansalaiset antavat legitimitietin myös parnellistiselle politiikalle. Ja Parnell on tietoinen tästä riippuvuussuhteesta, jonka hän kääntää omaksi edukseen. Kannattajien – äänestäjien – tehtävänä on valita parhaat johtajat ja luovuttaa näin johtajille valta päätösten tekemiseen.

Johtajan asema puolueensa ylimpänä äänenä ei ole ikuinen, vaan riippuvainen äänestäjien päätöksistä. Hänen asemansa saattaa saavuttaa näennäisesti absoluuttisen tason (vrt. Boyce 1982) , mutta ei koskaan täydellistä vakautta. Mitä suurempi on karismaattisen legitimaation osuus johtajuudesta, sitä epävarmempaa se luonteeltaan on. Tässä tilanteessa suhde kannattajiin tulee olla kunnossa. Johtajan tulee ilmentää luottamuksellista suhdetta kannattajiinsa, osoittamalla heille arvostustaan ja luottamusta, mutta samalla muistuttaa asemastaan heidän yläpuolellaan, jotta hänet nähdään johtajana eikä johdettavana. Johtajan tulee ilmentää puheessaan kansan tahtoa, mutta muistuttaa myös kyvystään tietää tuo tahto, jopa jo ennen kansalaisia. Hän ei ole pelkkä toiveiden heijastuma vaan aktiivinen lähettäjä, josta kannattajat saavat kaipaamansa vahvistusta toiveilleen.

4.5. Johtaja-poliitikon henkilökohtaiset valinnat

1880-luvun lopulla Parnellin asemaa johtajana murensi hänen heikkenevä terveytensä, Irlannissa jatkuvat maakiistat ja tapaus, joka tunnettiin nimellä Pigottin väärennökset. Parnell sairasteli jatkuvasti ja vetäytyi yhä pidemmiksi ajoiksi pois parlamentista. Hän ei suostunut vähentämään tehtäviään tai jakamaan valtaansa, vaan piti sinnikkäästi kiinni asemastaan. Johtajan jatkuva poissaolo avasi tilaa uusien liittoutumien syntymiselle puoleen sisällä. Jatkuva valtakamppailu olisi vaatinut johtajan läsnäoloa. Tilanne Irlannissa ei ollut maalakiuudistusten myötä rauhoittunut vaan jatkuva kiistely maanomistuksesta jatkui sovitteluyrityksistä huolimatta. Parnellin kannalta merkittävin tapaus oli kuitenkin *The Times* sanomalehden parjauskamppanja Parnellia vastaan. Maaliskuussa 1887 vaikutusvaltainen *The Times* julkaisi sarjan artikkeleita, joiden otsikkona oli ”parnellismi ja rikokset”. Artikkelit keskittyivät kuvailemaan erityisesti maaliiton tekemiä rikoksia. 18. huhtikuuta *The Times* julkaisi viestin, jonka väitti olevan Parnellin kirjoittama:

I am not surprised at your friend's anger but he and you should know that to denounce the murders was the only course open to us, to do that promptly was plainly our best policy. But you can tell him and all others concerned that though I regret the accident of Lord F. Cavendish's death I cannot refuse to admit that Burke got no more than his deserves...(Kee 1993,526)

Moni poliitikko Iso-Britanniassa otti ilolla viestin vastaan. Kirje oli vastaus monien brittiparlamentaarikkojen epäilyksiin, joissa Parnell oli vähintäänkin vaarallinen ja epäluotettava.(Lyons 1773,757) Kohua seuranneen tutkinnan aikana kirjeiden väärentäjäksi paljastui lehtimies Richard Pigott ja *The Times* joutui julkisesti myöntämään kirjoitustensa virheellisyyden. Väärennösten paljastuminen oli jälleen voitto Parnellille, jonka poliittinen asema vahvistui kohun jälkeen. (Kee 1993,528) Parnellin kannalta tärkeämpää kuin se, ettei hän ollut osallisena ainakin yhteen poliittiseen murhaan oli se, että hän oli pystynyt paljastamaan brittilehdistön vihamielisyyden itseään kohtaan. Jäädessään kiinni valheen julkaisemisesta *The Times* paljasti, miten pitkälle lehti oli valmis menemään vahvistaakseen brittien epäilyksiä Parnellia kohtaan.

Pigottin väärennösten mukanaan tuoma myönteinen tilanne muutti nopeasti. Parnellin kohdalla poliittinen tilanne otti uuden suunnan marraskuussa 1889, jolloin Parnellin puoluetoveri William O'Shea haki eroa vaimostaan Katharine O'Sheasta. Avioerohakemuksen syynä oli Katharine O'Shean ja Charles Stewart Parnellin välinen jo useita vuosia kestänyt suhde. Suhde oli vuosien ajan ollut julkinen salaisuus ja järjestely, johon kaikki osapuolet olivat sitoutuneet. Puolueen sisäisten valtasuhteiden muuttuessa William O'Shea päätti tehdä salaisuudesta aidosti julkisen ja vei avioerohakemuksensa oikeuteen. Parnell ja Katharine O'Shea olivat aikeissa avioitua heti avioeropäätöksen tullessa lainvoimaiseksi, eivätkä he puolustautuneet oikeuden tai William O'Shean syytöksiä vastaan. *The Times* julkaisi tiedon avioerohakemuksesta ja O'Shean Parnelliin kohdistuneet syytökset. Tiedot Parnell torjui *The Timesin* yrityksenä korjata asemaansa väärennösskandaalin jäljiltä ja vastustajien uutena yrityksenä pilata hänen hyvä maineensa. Parnell oli huolissaan syytteiden ajoituksesta eikä niiden sisällöstä. Toisaalta Parnell tiesi syytteiden olevan aitoja, sillä hän oli syyllistynyt aviorikokseen eikä ollut välittänyt sitä edes peitellä. Kansalaisia ei kuitenkaan vaivannut syytteiden ajoitus vaan niiden aitous. Irlantilaiset parnellismin kannattajat halusivat uskoa johtajansa täydellisyyteen, jolloin myös esitetyt syytteet olisivat osoittautuneet valheiksi. Kuten parnellistimielinen *Freeman's Journal* sanomalehti kirjoittaa 30. marraskuuta 1889: ”*With regard to Mr. Parnell, Ireland trusts implicitly what he says*”. (Kee 1993,538) Kansalaiset tulisivat pettymään toiveissaan. Vahvan kansalaismielipiteen mukaan Parnell ei voinut olla syyllinen aviorikokseen vaan syytteet osoittautuisivat valheeksi. Parnellin oma ajatusmaailma erosi ratkaisevasti kansalaisten ajatuksista:

”I have given , and will give, Ireland what is in me to give, That I have vowed to her, but my private life shall never belong to any country, but to one woman...I am a man, and I have told these children what they want, and they clamour for it. If they will let me, I will get it for them. But if they turn from me, my Queen, it matters not at all in the end. What the ultimate government of Ireland will be is settled, and it will be so, and what my share in the work has been and is to be, also.” (Kee 1993, 549)

Parnell ei ollut valmis uhraamaan yksityiselämänsä yleiselle mielipiteelle, sillä hänellä oli oma kuningattarensa, jota palvella.

Oikeudessa Katie O'Shea todettiin syylliseksi aviorikokseen, johon Parnell todettiin osasyyliseksi. Tuomio merkitsi pariskunnalle mahdollisuutta avioliittoon. (Murphy 1986,11) Avioero-oikeudenkäynti oli aikansa suurimpia mediatapahtumia sekä Irlannissa että Britanniassa. Lehdet seurasivat herkeämättä tapahtumia ja raportoivat tarkasti kaikki oikeudenkäynnin käännteet. Parnell ei olisi voinut olla enemmän väärässä väittäessään yksityiselämänsä kuuluvan vain hänelle. Avioeron tullessa voimaan yleisön sympatiat olivat kapteeni O'Shean puolella ja julkinen mielipide kääntyi Parnellille vastaiseksi myös Irlannissa. Tilanne oli julkisessa tilassa karannut Parnellin hallinnasta, mutta myös hänen omalla toiminnallaan oli vaikutuksensa tilanteen riistäytymiseen. Parnell tarkasteli tilannetta vain omasta näkökulmastaan ja unohti kannattajiensa mielipiteen. Vaikka Parnell ei omasta mielestään ollut tehnyt mitään väärää suhteessaan Katharine O'Sheaan, eivät kansalaiset olleet samaa mieltä, vaan odottivat vähintään anteeksipyyntöä mieheltä, joka oli näin karkeasti rikkonut heidän uskoaan vastaan. Anteeksipyyntöllä Parnell osoittaisi ymmärtäneensä loukanneensa kannattajiensa uskoa itseensä., mutta Parnell ei pahoitellut tekoaan eikä pyytänyt julkisessa tilassa anteeksi yksityiselämänsä ratkaisuja.

Julkinen tila oli muuttunut Parnellia kohtaan vihamieliseksi, vaikka kannattajat säilyivät pitkään Parnellia kohtaan lojaaleina. Parnell odotti oikeaa hetkeä palata julkisuuteen tuomion jälkeen ja meni lähes viikko ennen kuin hän kirjoitti oman vastineensa parnellistimieliseen Freeman's Journaliin 25. marraskuuta 1890. Parnell osoitti kirjeensä Irlannin kansalle eikä mainitse avioerosta sanallakaan. Sen sijaan hän kääntää katseensa takaisin politiikkaan ja puolueen ja Ison-Britannian pääministeri Gladstonen välisiin salaisiin sopimuksiin ja suunnitelmiin. Kuten Larkin kirjoittaa, Parnell käänsi taitavasti avioero-oikeuden ja moraalien huomion keskipisteestä sivuun ja kohdisti kaiken mielenkiintonsa edustajanhuoneen toimintaan ja politiikan suuntaan (Larkin 1979,221–222). Kirjeen sanoma on yksinkertainen: muuttuneesta tilanteesta huolimatta Parnell on ainoa irlantilaisten etuja aidosti edustava poliitikko, eikä poliittinen peluri, jolle sopimukset ja edut ovat päämäärää tärkeämpiä. Parnell syytti puoluetovereitaan likaisesta poliittisesta pelistä siirtäen irlantilaisten ajatukset pois moraalisesta ja avioliiton pyhydestä takaisin alahuoneeseen, jossa kauppatavarana oli irlantilaisten tulevaisuus. Puolueen johtaja ei ollut valmis selittelemään tekemisiään – ei ainakaan äänestäjilleen, joiden tehtävänä oli seurata sivusta toimintaa ja tehdä päätöksensä heille annettujen tietojen perusteella. Syyttäessään kollegoitaan poliittisesta pelistä Parnell itse pelasi mitä parhainta

puolustusstrategiaa. Samalla tuli selväksi, ettei Parnell ollut missään tilanteessa valmis luopumaan puolueensa johtajuudesta.

4.6. Puolueen hylkäämä

Parnell asema puolueen johtajana korostui kriisin keskellä, sillä puolueen menestys oli täysin riippuvainen johtajansa menestyksestä. Avioeroskandaalin jälkimainingeissa vuonna 1890 yhä useampi puolueen jäsenistä vaati Parnellin erottamista, sillä hänen heikkenevä terveytensä ja laskeva kansansuosio toimivat puoluetta vastaan. Puolue jakaantui sisäisesti Parnellin kannattajiin ja vastustajiin. Pienessä puolueessa jakaantuminen merkitsi poliittisen toiminnan halvaantumista. Parnellista oli tulossa todellinen ongelma puolueelleen. Vastustuksesta huolimatta Parnell valittiin edelleen johtajaksi, jolloin moni toivoi, että valintansa jälkeen hän itse ymmärtäisi väistyä sivuun. Parnellin päätös ei kiinnostanut vain puoluetta ja äänestäjiä vaan tilanne oli arkaluontoinen erityisesti katoliselle kirkolle, kuten arkkipiispa Croken sähkösanoma Irlannin piispa Justin McCartylle kertoo:

All sorry for Parnell; but still in God's name, let him retire quietly and with good grace from the leadership.

If he does so the Irish Party will be kept together, our honourable alliance with Gladstonian Liberals maintained, success at general election assured, Home Rule certain.

But if he does not retire, alliance will be dissolved, election lost, Irish Party seriously damaged, if not wholly broken up, Home Rule crushed, and the public coercion perpetuated, evicted tenants hopelessly crushed, and the public conscience outraged. (Larkin 1979,222)

Parnellin tilanne oli kaukana yksityisestä kriisistä. Johtajan henkilökohtaisen kriisin katsottiin vaikuttavan kaikkiin irlantilaisille merkittäviin kysymyksiin: puolueen yhtenäisyyteen, yhteistyöhön liberaalien kanssa, itsehallinnon toteutumiseen, vuokratilajelijöiden asemaan ja kansan yhtenäisyyteen. Poliittisen uransa aikana Parnell oli selvinnyt vankilatuomiosta, herjaussyytöksistä ja jopa murhaepäilyistä, mutta avioero-oikeudenkäyntiä hänen poliittinen uransa ei enää kestänyt. (Vrt. Boyce 1982,221) Parnell oli johtajana liukunut liian kauas kansalaisista ja puolueen toiveista. Hänen omapäinen ja

sitoutumaton politikointinsa, tapansa johtaa puoluetta ja hallita julkista tilaa oli herättänyt puolueen sisäiset vastavoimat liikkeelle. Antiparnellistit vaativat paluuta poliittisille juurille takaisin vanhojen periaatteiden luo ja uutta alkua - uuden johtajan avulla. Irlannin Parlamenttipuolue oli nationalistinen puolue, mitä Parnellin politiikka oli vain retoriikkansa suhteen. Pitkältä ajalta latautuneet kiistat nousivat vihdoin pintaan muodostaen samalla uuden poliittisen suunnan, joka ei enää ollut johtajalleen lojaali. Johtajan yksin jättäminen kertoo puoleen epäluottamuslauseesta Parnellille henkilökohtaisesti, mutta samalla se oli vaatimus puolueen linjan radikaalista muuttamisesta. Kriisin seurauksena johtaja kadotti profetointikykyensä omassa seurakunnassaan itselleen tuhoisin seurauksin. Parnellin viivytystaistelun tuho tuli hänen oman puolueensa sisältä.

Kun Irlantilaisen puolueen ja Irlannin yhteiskuntaelämän kaksi voimahahmoa John Dillon ja Willian O'Brien, jotka olivat tukeneen Parnellia aiemmin, ilmoittivat toivovansa Parnellin eroa puolueen johtajuudesta, menetti istuva johtaja kaksi tärkeintä tukijaansa. Dillon ja O'Brien ottivat haltuunsa parnellmielisen sanomalehden *Freeman's Journaliin* ja muuttivat lehden poliittisen linjan täydellisesti. (Larkin 1979,263) Linjamuutoksen seurauksena Parnell menetti ainoan äänenkannattajansa ja tilansa sanomalehdissä. Tämän jälkeen julkinen sana ei enää Irlannissakaan puolustanut hänen toimiaan vaan päinvastoin hyökkäsi hänen toimiaan vastaan. Puolueen tulevaisuuden kannalta Parnellin erottaminen oli pakkotoimenpide, jolla pyrittiin välttämään koko puolueen täydellinen tuhoutuminen (Machin 1987,200), sillä Parnell oli jo poliittisesti kuollut ja hautajaiset vain ajan kysymys. (Larkin 1979, 276). Tarpeeksi vahva oppositio puolueen sisällä pystyy iskemään johtajaansa aivan samoin kuin puolue pystyy iskemään vastustajaansa. Lienee tullut Parnellille itselleenkin yllätyksenä, että hänen masinoimansa puolue pystyi toimimaan ja tekemään itsenäisiä päätöksiä myös ilman häntä.

4.6. Tukijoidensa hylkäämä

Vaikka Parnellin sanoma ei heti menettänyt merkitystään kansan keskuudessa, oli hurmio Parnellin henkilön ympäriltä lopullisesti kadonnut. Kansalaiset olivat pettyneet sankariinsa ja menettäneet uskonsa hänen kykyihinsä. Lumouksen keskittyminen vain Parnellin persoonan ympärille paljasti myös itsehallintoliikkeen heikkouden: "Parnell's fall brought

out all too clearly the vulnerability of a movement which owed its coherence, its meaning and its life to a single man.” (MacDonagh 1975,64) Seuraajakunnan tai poliittisen tilan ja pahimmassa tapauksessa molempien katoaminen voi kaataa henkilöityneen johtajuuden yhdessä päivässä. Valta on sidoksissa luottamukseen ja voimaan. Johtajan on jatkuvasti tehtävä ”ihmeitä” tai kannattajat menettävät uskonsa, jolloin johtajan asema katoaa (Pekonen 1990,160). Parnellin tapauksessa hän ei enää pystynyt lunastamaan ihmeidentekijän paikkaansa puolueensa ja kannattajiensa silmissä. Äänestäjät eivät niinkään aktiivisesti kääntyneet häntä vastaan vaan toimivat kuten Parnell oli toiminut kannattajiaan kohtaan eli välinpitämättömästi. Moni uskoi edelleen itsehallintoon, muttei enää Parnellin johtajuuteen, joten yleinen mielipide Irlannissa kääntyi lopulta kokonaan Parnellille vastaiseksi. Itsehallintoesityksen menestymisen katsottiin olevan Parnellin säilymistä tärkeämpää, jolloin johtajaa vaihtamalla poliittinen tilanne pysyisi suosiollisena itsehallintoesityksen läpiviennille. Pääministerin Gladstonen asettuessa avoimesti Parnellia vastaan, ei Parnellin henkilökohtainen vaikutusvalta riittänyt aseman säilyttämiseen (MacDonagh 1975,65). Parnell ei pystynyt irrottamaan itseään politiikasta eikä suostunut mihinkään myönnytyksiin. Puolueen ja katolisen kirkon sisällä oltiin valmiita erityisjärjestelyihin, joissa Parnell olisi siirretty sivuun , mutta jotka olisivat mahdollistaneet myöhemmän paluun politiikkaan. Parnell ei kuitenkaan luottanut puoluetovereidensa ehdotuksiin vaan pysyi sitkeästi paikallaan (vrt. Larkin 1979, 223).

Katolinen kirkko veti tilanteesta omat johtopäätöksensä. Aluksi tilanne kirkon sisällä oli epäselvä ja moraalisen tuomion antamista lykättiin, sillä kaikki papiston jäsenet eivät olleet valmiita tuomitsemaan puolueen virallista ja maan epävirallista johtajaa suoralta kädeltä. Piispat joutuivat punnitsemaan Parnellin sopivuuden ja hänen karismaattisen tilansa mahdollisuudet. Tuomio oli johtajan kannalta selvä:” I can but look forward with dismay to our interests, religious as well as civil, being placed under the guidance of a convicted adulterer”(Machin 1987,200).

Yksityiselämän moraalittomuuden katsottiin heijastuvan kaikkialle yksilön toimintaan. Moraalittomaksi tuomittu johtaja on epäsoviva johtamaan moraalista ja uskonnollista kansaa sekä parlamentissa että maaliitossa. Taistelu poliittisen tilan ja ihmeidentekokyvyn palauttamiseksi katkesi kuitenkin lopulta lokakuun kuudes vuonna 1891 Parnellin äkilliseen kuolemaan. Parnellin suistuttua vallasta vuonna 1890 itsehallintoliike ja Irlannin Parlamenttipuolue hajosivat kahteen osaan: maltillisiin parnellilaisen parlamenttipolitiikan kannattajiin ja suurempia toimia vaativiin antiparnellisteihin.

Mielestäni Parnellia voidaan tarkastella todellisena poliittisena johtajana, joka täyttää myös johtaja-poliitikolle asetetut korkeat vaatimukset. Parnell nousi politiikan professionaalista johtajaksi, koska hän pystyi tekemään itsestään itsehallinnon eli vapauden symbolin, jonka tuhoaminen merkitsisi itsenäisyystavoitteen tuhoutumista. On tunnettua, että poliittisen johtajan tulee luoda kannattajiensa mieliin tulevaisuudenuskoa ja varmuus siitä, että tuo toivottu tulevaisuus on mahdollista saavuttaa vain johtajan avulla ja kannattajien uskollisuudella johtajaansa kohtaan. Hänen tulee kyetä vakuuttamaan kannattajansa kyvystään johtaa heidät haluttuun tulevaisuuteen. (Spencer 1973,346) Parnell ei ollut vain mahdollisuus halutun tulevaisuuden saavuttamiseen vaan itsehallinnon ruumiillistuma.

Parnell pystyi tähän, sillä hän oli luonut itsestään irlantilaisen vapauden symbolin. Hän ei legitimoinut karismallaan yksin johtajuuttaan vaan myös tavoitteen. Tämän symbolisen olemassaolon perustana oli Parnellin muokkaama itsehallintokäsite ja sen innovatiivinen käyttö erilaisia intressiryhmiä yhdistävänä käsitteenä. Itsehallinnon samaistaminen Parnellin persoonaan merkitsi johtajuuden luonnollista keskittymistä ja henkilökohtaistumista. Koska Parnell merkitsi kansalaisille samaa kuin itsehallinto ja vapaus, hänen auktoriteettiansa oli hyvin henkilökohtaista. Hän ei enää ollut vain se, joka johdatti kansalaiset haluttuun tulevaisuuteen vaan tämän tulevaisuuden symbolinen presentaatio. Parnellia seuraamalla kansalaiset olivat lähempänä vapautta ja itsehallintoa ja hyljätessään hänet, kansalaiset eivät hylkäisi vain henkilöä vaan vapauden ja mahdollisuuden tavoittaa itsehallinto. Parnellin saama auktoriteetti oli siis luonteeltaan karismaattista, mutta on muistettava, ettei Parnell kuitenkaan pyrkinyt pelkkään karismaattiseen kansanjohtajuuteen vaan ennen kaikkea säilyttämään asemansa puolueensa johtajana, jolloin häntä tulee tarkastella ennen kaikkea johtaja-poliitikkona.

4. 7. Karisman katoaminen

”Yet such was the spell Parnell had by now contrived to exercise over the Irish people, so overwhelming was the popular need to believe that the man to whom they had given their belief was all that such a man should be... (Kee 1993,537) Karismaattinen auktoriteetti ei kestä uskon katoamista. Jos kannattajat eivät enää usko johtajansa kykyyn tehdä ihmeitä, ei johtajalla ole mahdollisuutta toimia. Samalla Parnellin asema itsehallinnon symbolisena

presentaationa muuttui ongelmaksi ja koko poliittinen ura muuttui lopulta traagiseksi taisteluksi valtaosuuksien säilyttämisestä. Hän menetti kykynsä profetoida ja johtaa joukkoja haluttuun tulevaisuuteen.

Lyons (1977) arvioi kannatuksen romahtamisen tulleen Parnellille yllätyksenä, sillä Lyons ei katso Parnellin ymmärtäneen avioero-oikeudenkäynnin merkitystä puolueensa jäsenille ja irlantilaisille laajemmin. Parnell oli kyvytön näkemään omien toimiensa seurauksia ja kyvytön ottamaan etäisyyttä itseensä. Hän syyllistyi Weberin mainitsemiin poliitikon kuolemansynteihin, ollessaan kyvytön ottamaan etäisyyttä sekä itseensä että asioihin. (Pänkäläinen 1992, 45) Tappion hetkellä Parnell ei pystynyt näkemään, miten hänen muuttunut asemansa tulisi vaikuttamaan itsehallintoesitykseen ja puolueeseen. Parnell oli joutunut tilanteeseen, missä henkilökohtaisesta oli tullut poliittista vastoin hänen omaa tahtoaan. Häneen sisäänkirjoitettu toiseutensa, joka oli antanut ennen tilaa toimia, muuttui nyt kuiluksi Parnellin ja kannattajien välille. Tämä ristiriitaisen persoonan monisärmäisyys oli tullut puoluetovereille jo vuosien aikana tutuksi. Samalla tavoin katoliset vuokratilajelijät olivat hyväksyneet protestantin maanomistajan järjestönsä johtoon. Parnellin johtajuudessa oli kaikissa tilanteissa mukana ristiriita, joka erotti hänet ryhmästä. Parnellin hahmossa oli toiseutta, jonka irlantilaiset olivat hyväksyneet lähes hyveenä, mutta mikä häiritsi osaa puolueen jäsenistä.

That all this discontent did not boil over before the split was due to three main causes. The first was the continuing loyalty of the majority of his colleagues itself partly a tribute to the still pervasive effects of his charisma, but still more a product of the belief that he held, as he once said, a parliament for Ireland in the hollow of his hand. (Lyons 1973,773)

Menetettyään ryhmänsä ja tärkeimpien tukijoidensa luottamuksen Parnell ei ottanut etäisyyttä enää asioihinkaan. Hänestä oli nopeasti tullut taakka tavoitteen saavuttamiselle:

We shall continue this fight; we fight not for faction but for freedom... I honour them for their courage and I will not leave them until they get a better leader, I regret that you should have to submit to this persecution. I know that you look to Ireland's future as a nation if we can gain it. We may not be able

to gain it, but if not it will be left for those who come after to win; but we will do our best. (Lyons 1977,600)

Parnellin puhe saattoi vakuuttaa vielä kansalaiset, muttei puoluetovereita. Puhe on vakaumuseettinen tapa sanoa, että taistelu on henkilöä merkittävämpi, mutta täydellisen vastuueettinen puhe se ei ole. Vastuullinen poliittinen toiminta merkitsee sitä, ettei johtajan tulisi pysyä asemassaan tilanteessa, jossa häntä ei yksimielisesti tueta. Jos johtaja menettää asemansa, hänellä ei ole enää mahdollisuutta poliittisten ideoiden toteuttamiseen. Kun Parnellin asema itsehallinnon symbolina ja ainoana johtajana oli murtunut, vahvalta vaikuttanut rakennelma sortui helposti ja se tuhoutui samaan kuin mistä se oli rakentunutkin: erilaisten intressien yhteensovittamisen mahdottomuudesta. Parnellin edun mukaista oli toimia yhdistävänä linkkinä erilaisten toimijoiden välillä, mutta todellisen yhtenäisen tukirintaman poissaolo kostautui tilanteessa, jossa johtaja olisi kaivannut suojaaja ja ´koneistonsa´ turvaa. Tukijoiden vetäytyessä pois - yksi kerrallaan – alkoi lumous Parnellin ympärillä haihtua.: ” Parnell has hopelessly fallen. The bishops and priests and all good men are determinedly against him, and his future leadership, under any conditions, is absolutely impossible so far as they are concerned.” (Lyons 1977, 553) Puoluetoverin tuomio on tyly, mutta vielä kovempi on kirkon kanta: Cashelin arkkipiispan viesti Dublinin arkkipiispalle kertoo tilanteen:” He is dead and buried as far as leadership in Ireland is concerned”. (ibid.) Pettyneet Parnellin kannattajat halusivat itsehallinnolle uudet kasvot, sillä Parnell ei enää ollut sovelias symboloimaan irlantilaisuutta. Parnell oli menettänyt symbolisen olemassaolonsa ja hän oli menettänyt karismansa.

Parnellista oli tullut weberiläisen hyvän johtaja-poliitikon antiteesi, sillä menettäessään puoluekoneistonsa luottamuksen, hän ei voinut keskittyä johtamaan puoluetta vaan joutui taisteluun oman ryhmänsä sisällä. Se sama ryhmä, jolta vuoden 1885 vaalien jälkeen oli vaadittu ehdotonta kuuliaisuutta ja äänestyskuria alkoi toimia tehokkaasti omaa johtajaansa vastaan. Vahvalta näyttänyt johtajuus olikin muuttunut sisältä ontoksi. Parnellin johtajuus muuntui kriisin hetkellä silkaksi vallantavoitteluksi, jossa tärkeintä oli saavuttaa menetetyt asemat keinolla millä hyvänsä. (Vrt. Pänkäläinen 1992,45) Kansan valitseman karismaattisen johtajan ihanne toteutuu Parnellin urassa siinä suhteessa, että kansalaisilla on mahdollisuus vaaleissa päättää haluavatko he johtajansa jatkavan asemassaan. Parnellin kohdalla tulos on yksiselitteinen, kun hän tai hänen ehdokkaansa ei voita yksikään vaaleja avioero-oikeudenkäynnin jälkeen, ellei mukaan lasketa äänestyksiä siitä pitäisikö Parnell

erottaa vai ei; näissä hän saa aina kyllä-äänien enemmistön. Lyonsin arvion mukaan Parnellin poliittinen ura ei niinkään tuhoutunut avioeroskandaalia seuranneeseen puolueen hajoamiseen ja Parnellin johtajuuden kyseenalaistamiseen puoleen sisällä, vaan ennen kaikkea siihen, ettei Parnell enää ollut irlantilaisille heidän odottamansa tulevaisuus: ”...for the people had been taught by Parnell himself to look elsewhere for salvation.” (1973,774) Parnellin poliittinen linja oli muuttunut yhä itsenäisemmäksi ja riippumattommaksi kansalaisten tai puoluetovereiden käsityksistä. Tässä suhteessa hän toimi kuten Weber toivoi karismaattisen johtajan toimivan; itsenäisesti omaa tahtoa noudattaen järjestelmän sisällä. Hegemonisen, jopa despoottisen johtoaseman vahvuus on kuitenkin näennäistä, jos se perustuu vain uskoon johtajuuden olemassaolosta. Tältä osin Parnell johtajana muodostaa vastakohtan niille kansan valitsemille karismaattisille johtajille, jotka ovat mobilisoineet hallinnon omien tarkoitustensa välineeksi ja toimineet vastoin kansan ja omaa tahtoa. Parnellin tarinassa karisma toimii juuri kuten sen tulisi Weberin mukaan toimia – vastuullisena johtajuutena, jossa virheistä, omista tai muiden tekemistä, karismaattinen johtaja maksaa täyden hinnan. Kuolemansa jälkeen Parnell nostettiin – erityisesti James Joycen ansiosta – Irlannin kruunaamattomaksi kuninkaaksi. Hänen äkillinen kuolemansa hämmensi kansalaiset, jotka kohtasivat tulevaisuuden vailla johtajaa. Kuten ruhtinaalle, myös kansanjohtajalle on hyväksi olla sekä rakastettu että pelätty, mutta jos ominaisuuksia on vaikea yhdistää, on parempi olla pelätty. (vrt Machiavelli 1999,71) Parnell muuttui pelottavaksi muodostaessaan uhan itsehallintoesityksen toteutumiselle. Kuollessaan Parnell vei mennessään itseensä ruumiillistaman ja kansalaisten häneen ruumiillistaneen itsehallintoesityksen.

Mielestäni C. S. Parnellia voidaan tarkastella todellisena poliittisena johtajana, joka täyttää myös johtaja-poliitikolle asetetut korkeat vaatimukset. Parnell nousi politiikan riviammatillisesta johtajaksi, koska hän pystyi tekemään itsestään itsehallinnon eli vapauden symbolin, jonka tuhoaminen merkitsisi itsenäisyystavoitteen tuhoutumista. On tunnettua, että poliittisen johtajan tulee luoda kannattajiensa mieliin tulevaisuudenuskoa ja varmuus siitä, että tuo toivottu tulevaisuus on mahdollista saavuttaa vain johtajan avulla ja kannattajien uskollisuudella johtajaansa kohtaan. Hänen tulee kyetä vakuuttamaan kannattajansa kyvystään johtaa heidät haluttuun tulevaisuuteen. (Spencer 1973,346) Parnell ei ollut vain mahdollisuus halutun tulevaisuuden saavuttamiseen vaan itsehallinnon ruumiillistuma.

Parnell pystyi tähän, sillä hän oli luonut itsestään irlantilaisen vapauden symbolin. Hän ei legitimoinut karismallaan yksin johtajuuttaan vaan myös tavoitteen. Tämän symbolisen olemassaolon perustana oli Parnellin muokkaama itsehallintokäsite ja sen innovatiivinen käyttö erilaisia intressiryhmiä yhdistävänä käsitteenä. Itsehallinnon samaistaminen Parnellin persoonaan merkitsi johtajuuden luonnollista keskittymistä ja henkilökohtaistumista. Koska Parnell merkitsi kansalaisille samaa kuin itsehallinto ja vapaus, hänen auktoriteettinsa oli hyvin henkilökohtaista. Hän ei enää ollut vain se, joka johdatti kansalaiset haluttuun tulevaisuuteen vaan tämän tulevaisuuden symbolinen presentaatio. Parnellia seuraamalla kansalaiset olivat lähempänä vapautta ja itsehallintoa. Hyljätessään hänet kansalaiset eivät hylkäisi vain henkilöä vaan vapauden ja mahdollisuuden tavoittaa itsehallinto. Parnellin saama auktoriteetti oli siis luonteeltaan karismaattista, mutta on muistettava ettei Parnell kuitenkaan pyrkinyt pelkkään karismaattiseen kansanjohtajuuteen vaan ennen kaikkea säilyttämään asemansa puolueensa johtajana, jolloin häntä tulee tarkastella ennen kaikkea johtaja-poliitikkona.

Parnellista tuli 'Irlannin kruunaamaton kuningas', koska hän osasi antaa vastauksen siihen, miten itsenäisyys ja vapaus olivat saavutettavissa. Hän muotoili tavoitteensa niin, että mahdollisimman monen irlantilaisen oli mahdollista tuo tavoite hyväksyä ja itsestään hän loi tuon tavoitteen symbolin niin, että yksilöllisiä tavoitteita oli viisainta ajaa yhteisen tavoitteen avulla, jonka ilmentymäksi Parnell muuttui: "for one to succeed, all must succeed; for all to succeed, one must lead; and that leader was Parnell" (Boyce 1982, 209) Hän pystyi myös vakuuttamaan kannattajansa kyvystään johtaa heidät tavoitteeseensa, jolloin tavoite toimi johtajuutta vahvistavasti. Parnellin karismaattisen johtajuuden tärkeimmiksi tarkastelukohteiksi otan tavoitteen muotoilun, jolla en tässä yhteydessä tarkoita vain puhetaitoa, vaan ennen kaikkea tavoitteen sisällöllistä muotoilua, ja toisaalta toimintakentän valinnan, joka on korostetun parlamentaarinen. Parlamentaarisen areenan valinta mahdollisti puoluepoliittisen toiminnan ja johtajuuden, joka perustuu sekä muodolliseen asemaan että johtajan omiin kykyihin. Nämä vaatimukset Parnell pystyi lunastamaan ja saavuttamaan johtajuuden. Todellisen puoluekoneiston johtajan tulee valaista ympäristönsä, mutta=jos kannattajien luottamus tähän valoon hiipuu, on johtaja menettänyt asemansa.(vrt. Pänkäläinen 1992,46)

5. IRLANNIN KRUUNAAMATON KUNINGAS

*The Bishops and the Party
That tragic story made,
A husband that had sold his wife
And after that betrayed;
But stories that live longest
Are sung above the glass,
And Parnell loved his country,
And Parnell loved his lass.*

(W.B. Yeats, 'Come together round me Parnellites', from Last Poems, 1936-39; Lyons 1977, 608)

Runoilija Yeats on pyrkinyt tiivistämään parnellistien tunnot Parnellin kuoleman jälkeen runossaan 'Come together round me Parnellites'. Yeatsille Parnell on paavin ja puolueen hylkäämä traaginen isänmaan (sankari)hahmo, jonka muisto säilyy kirkkaana kannattajien mielissä myös kuoleman jälkeen.

Parnell on ollut yksi niistä harvoista Irlannin johtajista, joka on pystynyt yhdistämään irlantilaisia hajottamisen sijaan. Ryhmien vetäminen yhteen merkitsi Parnellin henkilökohtaisen aseman vahvistumista. Olihan hän linkki näiden erilaisten toimijoiden välillä ja joskus myös ainoa ryhmiä yhdistävä tekijä. Parnellin tavoitteena oli muutoksen saavuttaminen, jolloin hänestä tuli myös muuttuneen yhteiskunnan kuva. Parnellin kuolema jätti irlantilaiseen politiikkaan selvän valtatyhjiön, mutta myös yhteiskunnallisesti laajemman epävarmuuden tunteen. Vaikka Parnellin tavoitteena olikin valtaistaa irlantilaiset itse toimimaan ja saavuttamaan haluamia asioita, toimi hänen näkyvä asemansa myös turvallisuuden tuojana kansalaisille. Parnell johdattaisi irlantilaiset parempaan tulevaisuuteen itsehallintoesityksensä avulla. Ei liene yllättävää, että vuosina 1891–1899, jolloin hänen kuolemastaan oli kulunut muutamia vuosia, Parnellin hahmo alkoi saada raamatullisia piirteitä. Niin eläessään kuin vielä kuolemansakin jälkeen Parnell koettiin ristiriitaiseksi pelastajaksi. Hänen hahmoonsa saattoi yhdistää sekä vanhatestamentillisen ankaran Mooseksen, mutta myös Uuden testamentin tarjoaman rakastavan vapahtajan. (Murphy 1986,52). Parnellin hahmo sai symbolisen muodon muratinlehdessä, joita hautajaisiin osallistuneet irlantilaiset kantoivat rinnassaan. Parnellin kuolinpäivän muistojuhlat saivat tulevina vuosina symbolinsa muratista ja nimen Ivy Day. (kts. Kee 1993)

Parlamenttiroolissaan Parnell edusti yhtenäisen Irlannin mielipidettä. Tietoja hänen toimistaan ja puheistaan luettiin Irlannissa sanomalehdistä tai kuultiin muiden parlamenttiedustajien kertomana. Kansalaiset eivät päässeet kokemaan suoraan miten Parnell parlamentissa toimi. Kollegat parlamentissa eivät pystyneet mittauttamaan Parnellin suosiota tai kannatuksen todellisuutta. Hänen persoonansa kertoi kaiken, mutta jätti vielä enemmän piiloon. Etäisyys kansasta toimi kansanjohtajan eduksi. Parnellin johdossa äänet muuttuivat irlantilaisten aseiksi taistelussa englantilaisia vastaan. (Boyce 1979, 215) Parlamentissa valta ja väkivalta eivät enää toimineet käsitteellisesti yhdessä vaan väkivallan käytöstä muodostuu yhä vahvemmin taakka, mikä osaltaan vaikutti Parnellin luotettavuuteen poliittisena kumppanina. Britannian parlamentissa kapinoinnista oli vain hyötyä (Boyce 1982,198) Parlamenttiareenalla Parnell oli kapinallinen, mutta vallattoman Maaliiton johtajana Bew kuvailee häntä tasapainottavaksi henkilöksi, joka toi maaliittoon kunniallisuutta ja kontrolloidun ja perustuslaillisen toiminnan periaatteet. (vrt. Bew 1982)

Radikaalimpien toimien hylkäämiseen lienee myös käytännön syy; puolueen johdossa hegemoniakamppailu oli käynnissä jatkuvasti ja puolueen edustajat odottivat johtajaltaan herpaantumaton läsnäoloa. Julkisessa tilassa Irlannin parlamenttipuolue henkilöityi Parnelliin, ja kaikki hyvä, mikä koitui puolueen onneksi, koitui ennen kaikkea Parnellin eduksi (vrt. Bryman 1992). Poliittiseen tilaan saavuttuaan Parnell oli pystynyt muutamassa vuodessa määrittämään paikkansa parlamenttiin ja tavoitteeseen itsehallinnon. Kiinnittyminen perinteiseen poliittiseen tilaan ei merkinnyt Parnellin kohdalla perinteiden omaksumista, vaan päinvastoin, useiden erilaisten poliittisten tilojen haltuunottoa.

Liittolaisten hankkimisen syytä voidaan etsiä myös reaali politiikasta; parlamenttipolitiikan vaikutusvalta ei ollut riittävä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan tukijoiksi oli saatava kansa, ei pelkkä äänestävä kansanosia. Liittolaiset muodostavat Parnellin poliittisen suurimman ongelman. Laaja liittouma oli yhtä aikaa ehdoton vahvuus, mutta samalla heikkous, jonka merkitystä Parnell ei pystynyt ennakoimaan. Niin tiivistä tavoitteiden ja toimijoiden yhteen sitomista ei irlantilaisessa politiikassa ollut ennen koettu – ei myöskään tavoitteen henkilöitymistä vain yhden henkilön harteille. Hänen luomansa vähemmistön valtaoikeus oli hetken aikaa niin voimakas poliittinen toimija, ettei sen toimintaa voinut ohittaa missään poliittisessa tilassa. Hänen toimintansa kahdessa eri maassa ja useilla tasoilla mahdollisti poliittisen toiminnan väljyyden ja useampien

johtajuuksien olemassaolon. Tärkein niistä oli kuitenkin asema Irlannin kruunaamattomana kuninkaana, mikä oli metafora horjumattomalle johtajuudelle.

Erityisesti Britanniassa Parnell oli yhtenäisen Irlannin kansanjohtaja. Parlamentille hän on Irlannin kruunaamaton kuningas, sillä hänellä on siellä tarpeeksi tilaa sekä kannattajiinsa että parlamenttiedustajiin nähden. Hänessä yhdistyvät kaikki ne pelot ja toiveet, joita englantilaisilla Irlannin suhteen oli. Toimillaan hän vahvisti brittien pahimpia pelkoja, symboloiden vaaraa ja hajaannusta. Samalla hän oli jatkuvasti läsnä niin, ettei irlantilaisia ollut mahdollista unohtaa. Parlamentin ala- ja ylähuoneelle Parnell edusti yhden miehen ja puolueen johdettavissa olevaa Irlantia, mutta tilanne oli erilainen irlantilaisen politiikan näkökulmasta. Irlannissa kansalaiset rakastivat Parnellia, joka oli valmis taistelemaan englantilaisia vastaan heidän omilla aseillaan ja oli valmis uhraamaan itsensä irlantilaisten tähden. Hänen valtansa oli absoluuttista vain parlamenttipolueen sisällä.

Ristiriitojen ja erilaisten vaatimusten yhteensovittaminen alkoi jo Parnellin omasta persoonasta jatkuen läpi hänen poliittisen toimintansa. Monimutkaisen poliittisen tilan hallitsijaksi sopi parhaiten aidosti monimutkainen, mutta toimissaan johdonmukainen henkilö. Parlamentin fyysinen etäisyys kansasta antoi tilaa toimia, samoin tiedonvälityksen viive. Tilanteet eivät tulleet salamannopeasti eteen vaan strategioita oli mahdollista miettiä etukäteen. Toisaalta politiikassa oli sisään kirjoitettu väkivallan mahdollisuus, mikä muutti tilanteiden vaikuttavuusastetta suuresti. Poliittiset murhat ja aseelliset boikotit kohtasivat myös parlamentaarisesti asennoituneen politiikan.

Parnellin henkilössä yhdistyivät hienostuneisuus ja vallanhalu. Hänen persoonansa ja yksityiselämänsä säilyivät sopivan salaperäisinä ja poissa kansalaisten ulottumattomissa, joten kiinnostus häneen saattoi olla pysyvää. Parnellissa oli salaperäisyyteen perustuvaa vetovoimaa, mikä mahdollisti toimimisen useilla erilaisilla poliittisilla tasoilla. Hän ei ollut persoonaltaan öykkäri vaan lähempänä brittiläistä herrasmiestä. Hänen persoonansa ei hallinnut poliittista näyttämöä vaan hänen asemansa vallan ja voiman ilmentymänä. Samalla hän oli ihminen, mutta hiukan enemmän kuin muut - aktiivinen yhteiskunnallisessa elämässä ja valmis toimintaan, sekä halukas kiinnittämään katselijoiden huomion itseensä. Monelle irlantilaiselle hän oli kauan kaivattu vahva johtaja, voimakas jopa väkivaltaisuuksien saakka.

Vallanhalusta on tehty poliittisen nerouden erottamaton osa. (Beckett 1981,394). Hyvän poliitikon on haluttava valtaa, mutta myös vallan laadulla on merkitystä. Parnellin luoma valtakunta oli vaikea. Hänen johtajuutensa erityisyys muodostuu neljän liittolaisen sitomisesta yhteen niin, etteivät tavoitteet voineet toteutua erikseen vaan yhteistyöllä ja vain yhden johtajan alaisuudessa. Parnell pystyi näennäisesti poistamaan vaihtoehdot poliittisesta tilasta; hän itse muuttui ainoaksi mahdolliseksi ratkaisuksi kaikkiin ongelmiin. Irlannissa Parnell muutti oman tavoitteensa yhteiseksi muuttamalla se osaksi yhteisiä tavoitteita ja lopulta valtaamalla koko poliittinen tila omalle tavoitteelle. Tavoitteiden yhdistämistä sosiaalisesta ongelmasta toiseen voidaan verrata Murray Edelmanin ajatuksiin. ” These various constructions and uses of social problems typically act together rather than as single influences. They evoke each other, or they complement, rationalize, displace or qualify one other. (Edelman 1988,36). Ongelmien retorinen ’luominen’ rakentaa kansalaisten käsitystä yhteiskunnasta ja kuvaa todellisuudesta. Ongelmien liittäminen toisiinsa sinällään kertoo Parnellin kehittyneestä poliittisesta retoriikasta, mutta itsensä nimittäminen luodun ongelman ainoaksi ratkaisijaksi vie ratkaisun astetta pidemmälle. Poliittisen tilan täydellinen haltuunotto onnistuu vain monopolisoimalla ongelmat ja ratkaisut henkilöön itseensä. Tässä tehtävässä Parnell onnistui hetkellisesti.

Parnellin poliittisen ura päättyi dramaattisesti hänen menettäessään asemansa puolueen ja kansan johdossa. Vain vuosi poliittisen aseman menetyksen jälkeen Parnell sairastui vakavasti ja kuoli vuonna 1891. Parnellin kuolema merkitsi erään poliittisen kauden loppua Irlannissa. Parnellin yllättävä poistuminen Irlannin poliittisesta elämästä merkitsi valtatyhjiön syntymistä

Parnellin äkillinen kuolema yllätti irlantilaiset ja kannattajia yhdisti vahva menetyksen tunne. Sekasortoinen erottaminen oli jättänyt Irlannin poliittiseen tilaan valtatyhjiön, jota kukaan ei pystynyt heti Parnellin kuoleman jälkeen täyttämään. Maa oli ilman johtajaa, joten ei liene yllättävää, että Parnell alkoi pian kuolemansa jälkeen muuttua myyttiseksi pelastajaksi. Kuolema vapauttaa henkilömyytin kasvumahdollisuudet täyteen kukoistukseen. Alkaa aika, jolloin jokainen yksilö voi luoda kohteesta oman tarinansa ja samalla rakentaa yhteistä tarinaa. Henkilö inhimillisine virheineen ohenee antaen tilaa muistoille ja toiveille. Kuolema katkaisee inhimillisen heikkouden rajan, muiston ja palvonnan tehdessä johtajasta kuolemattoman. Lopulta kuolema häivyttää johtajasta

inhimilliset heikkoudet ja antaa tilaa yhteiselle muistille, joka lopulta rakentaa johtajastaan myyttisen – säilyvän – muiston.

Parnellin johtajuuteen liittyy kiinteästi myös petturuuden teema. Vahvojen vastustajien mukaan Parnell petti konsensuspolitiikallaan irlantilaiset kannattajansa, jotka luovuttivat päätösvaltansa Parnellin käsiin ja joka puolestaan käytti asemaansa liittoutumalla pahimpien vastustajiensa kanssa. Toisaalta Parnellin kannattajat syyttivät irlantilaisia petturuudesta johtajaansa kohtaan. Terävin kriitikko oli kirjailija James Joyce, jonka novelli ”Ivy Day in The Commitee Room” kuvaa yhteiskunnallisen tilan tyhjyyttä Parnellin yllättävän kuoleman jälkeen. Novellin päättää pitkä runo, joka lausutaan pateettisin painoituksin Irlannin kruunaamattoman kuninkaan muistoksi.

The Death of Parnell
6th October 1891

*He is dead. Our Uncrowned King is dead
O, Erin, mourn with grief and woe
for he lies dead whom the fell gang
Of modern hypocrites laid low.*

*He lies slain by the coward hounds
He rose to glory from the mire;
And Erin hopes and Erin dreams
Perish upon her monarch's pyre.*

*In palace, cabin or in cot
The Irish heart where it be
Is bowed with woe for he is gone
Who would have wrought her destiny.*

*He would have had his Erin faned
The green flag gloriously unfurled,
Her statesmen, bards and warriors raised
Before the nations of the world.*

*He dreamed (alas, 'twas but a dream!)
Of liberty: but as he stove
To clutch that idol, treachery
Sundered him from the thing he loved.*

*Shame on the coward caitiff hands
That smote their Lord or with a kiss
Betrayed him to the rabble-rout
of fawling priests – no friend of his.*

*May everlasting shame consume
The memory of those, who tried
To befoul and smear th'exalted name
of one who spurned them in his pride.*

*He fell as fall the mighty ones.
Nobly undaunted to the last,
And death has now united him
With Erin heroes of the past.*

*No sound of stifle disturbs his sleep!
Calmy he rests: no human pain
Or high ambitions spur him now
The peaks of glory to attain.*

*They had their way: they laid him low.
But Erin, list, his spirit may
Rise, like the Phoenix from the flames,
When breaks the dawning of the day,*

*The day that brings us Freedom's reign.
And on that day may Erin well
Pledge in the cup she lifts to Joy
One grief – the memory of Parnell.*
(James Joyce, Dubliners 1914, 122-123)

Joyce kuvaa Parnellin traagiseksi sankarihahmoksi vailla virheitä ja epäonnistumisia. Joyce nostaa Parnellin kiistattomaksi koko kansan johtajaksi - asemaan, jota Parnell ei pystynyt todellisuudessa koskaan saavuttamaan. Parnellin kuolema merkitsee myös vapaan Irlannin kuolemaa, vaikka unelma vapaudesta ei kadonnut. Runon Parnell on karismaattisen johtajuuden ruumiillistuma yhdistäessään arkisen ja saavuttamattoman tason toisiinsa. Runon Parnell on jo ajan myötä muuttunut harpun, apilanlehden tai muratinoksan kaltaiseksi symboliksi. Joyce kuvaa ansiokkaasti irlantilaisen surun ja syyllisyyden kietoutumista toisiinsa. Poliittinen tila on auki uusille johtajille ja uudentyyppiselle johtajuudelle, mutta kansalaiset eivät näe ketään, jonka puoleen kääntyä. Kuolleen johtajan kaipaus kertoo turvattomuuden tunteesta ja kaipuusta menneeseen. Jälleen kerran irlantilaisten on kohdattava tuntematon tuleva vailla tien näyttäjää ja varmuutta valitusta suunnasta.

6. PÄÄTÄNTÖ

Vaikka Parnell ei saavuttanut parlamenttityöskentelyllään itsehallintoa, ei hänen poliittista uraansa voi pitää epäonnistumisena. Parnell antoi puoluepoliittiselle toiminnalle suunnan ja tarkoituksen irlantilaisen parlamenttipuolueen uudistuksessa. Väkivaltainen oman käden oikeus sai vaihtoehdon puoluetoiminnasta, jossa aseina toimivat äänet ja tavoitteita oli mahdollista saavuttaa myös neuvottelujen kautta. Koska Parnell valitsi toimintakentäkseen parlamentin alahuoneen, hänen tuli vakuuttaa myös brittipoliitikot tavoitteidensa laillisuudesta. Parnell käytti keinonaan itsehallintokäsitettä, jonka merkityssisällön Parnell piti tarkoituksellisen laajana, jotta hänen oli mahdollista säilyttää yhteistyömahdollisuudet molempien parlamentin suurpuolueiden kanssa. Parlamentissa Parnell ei pystynyt saavuttamaan karismaattisen johtajan hegemonista asemaa vaan Irlannin parlamenttipuolue joutui toimivaan muuttuvien voimasuhteiden ja jatkuvien äänestysten kentällä. Parnell pystyi omaksumaan useamman ´pelin säännöt´ eli toimimaan sekä parlamentaarisessa järjestyksessä että kansanjohtajan tavoin. Oman lisänsä poliittiseen toimintaan toivat Parnellin henkilökohtaiset ratkaisut, joita hän ei pystynyt pitämään poissa poliittisesta elämästä. Yksityinen ja julkinen elämä sotkeentuivat tavalla, jota Parnell ei ollut ennakoanut.

Olen tulkinut Parnellin poliittista uraa sekä Max Weberin poliittisen karisman että johtaja-poliitikko-esitysten kautta. Mielestäni Parnellia voidaan tulkita johtamaan kykeneväksi poliitikoksi, jolla oli riittävästi henkilökohtaisia taipumuksia, joiden avulla puoluejohtajuus oli saavutettavissa. Tarkastelussani Parnell on vakaumuspoliitikko, jolle tavoitteen saavuttaminen oli merkittävintä. Tästä syystä Parnellin poliittista toimintaa on arvioitu myös vastuuttomaksi. (vrt. Boyce 1982) Johtajuuden oikeutus perustuu ennen kaikkea Parnellin oman henkilön ja hänen poliittisten tavoitteiden ympärille.

Parnell saavutti johtajuuden ja legitimitetin toimilleen luodessaan itsestään itsehallinnon symbolin. Karismaattinen henkilö erottuu muista, hänellä on jotain sellaista mitä muilla ei ole, mutta minkä he tunnistavat haluttavaksi ominaisuudeksi. Parnellilla oli kyky yhdistää irlantilaisuuden eri puolia yhden tavoitteen taakse, hänellä oli kyky tehdä itsehallinnosta konkreettinen tavoite, antaa tulevaisuus ja keinot tuon tavoitteen toteuttamiseen. Ei ollut

itsehallintoa ilman Parnellia, eikä myöskään vapaata Irlantia ilman Parnellia. Kannattajat antoivat hänelle johtamisen oikeutuksen, koska Parnell ei antanut heille muita vaihtoehtoja. Koskaan Parnell ei pystynyt yhdistämään kaikkia irlantilaisia itsehallintotavoitteensa taakse, joten hänen asemansa ei ollut täysin hegemoninen Irlannissa. Puolueessa, itsehallintoliikkeessä ja katolisen kirkon mielipiteen mukaan oli hän Irlannin kiistaton johtaja.

Karismaattinen puolueen johtajuus vaatii kuitenkin jatkuvia onnistumisia, koska epäonnistumiset eivät ole vain henkilökohtaisia ja poliittisia pettymyksiä vaan ne murentavat jatkuvasti myös johtajuuden legitimitettä. Parlamenttipolitiikan jatkuva voimasuhteiden vaihtelu merkitsi lopulta sitä, ettei itsehallintoesitys voittanut parlamenttiäänestystä. Yksityiselämän tapahtumat ja heikkenevä terveys ravistelivat Parnellin asemaa Irlannin johtajana ja lopulta hän menetti kansalaisten luottamuksen kykyynsä johtaa heitä kohti vapaata tulevaisuutta. Parnell ei enää ollut puolueensa ja liittolaistensa mielestä sopiva symboloimaan itsehallintoa ja lopulta myös kansalaiset käänsivät hänelle selkänsä. Parnell oli menettänyt karismaattisen johtajuutensa. Kesken katkeran valtataistelun Parnell menehtyi ja kannattajat menettivät johtajansa lopullisesti.

Parnell ei unohtunut kansalaisten mielistä ja viimeistään W. B. Yeatsin ja James Joycen tekstit kirjoittivat hänen muistonsa pysyvästi osaksi Irlannin poliittista historiaa. Irlannin kruunaamaton kuningas Parnellista tuli vasta kauan kuolemansa jälkeen ja keskustelu hänen poliittisesta merkityksestään jatkuu.

Lähteet:

- Arthur Paul (1984): *Government & Politics of Northern Ireland*. Longman: London
- Beckett J.C (1981): *The Making Of Modern Ireland 1603-1923*. Faber & Faber: London
- Beetham David (1974): *Max Weber and the Theory of Modern Politics*. Basil Blackwell: Cambridge
- Bell Richard S. (1986): *Charisma and Illegitimate Authority*. In Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut, 57-70
- Bendix Reinhard (1986): *Reflections on Charismatic Leadership*. In Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut 17 - 25
- Bensam Joseph & Givant Michael (1986): *Charisma and Modernity: The Use and Abuse of a Concept*. In Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut 27 - 56
- Bew Paul (1982): *The Land League ideal: achievements and contradiction*. In P.J. Drudy (eds.): *Irish Studies 2: Ireland: Land, Politics and People*. Cambridge University: Cambridge. 77-92
- Bew Paul (1987): *Conflict and conciliation in Ireland 1890-1910. Parnellites and Radical Agrarians* Clarendon: Oxford
- Bottigheimer Karl S.(1982): *Ireland and the Irish. A Short History*. Columbia University: New York.
- Boyce, D.George (1982): *Nationalism in Ireland*. Croom Helm: London
- Breiner Peter (1996): *Max Weber and Democratic Politics*. Cornell: Ithaca
- Cavalli Luciano (1987): *Charisma and Twentieth-Century Politics*. In Sam Whimster and Scott Lash (eds.) *Max Weber, Rationality and Modernity*. Unwin & Allen: London, 317- 333.
- Coocan Tim Pat (1991): *Michael Collins. A biography*. Arrow: London.
- H.O. Arnold – Forster (1889): *An English View of Irish Secession*. *Political Science Quarterly*. Vol. 4. No: 1. 66 -103
- Garvin Tom (1987): *Nationalist Revolutionaries in Ireland 1858-1928*. Clarendon: Oxford.
- Glassman Ronald M- Swatos William H.(1986): *Introduction*. In Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut, 3-8

- Glassman Ronald M.(1986): *Manufactured Charisma and Legitimacy*. In Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut, 115-128
- Hayward Fred M. –Dumbyah Ahmed R. (1983): *Political Legitimacy, Political Symbols and National Leadership in West Africa*. *The Journal Of Modern African Studies*. Vol 21:4. 645-671. Myös teoksessa: Ronald M. Glassman and William H. Swatos, Jr.: *Charisma, History and Social Structure*. Greenwood: Connecticut, 27-56
- Johnson Paul (1980): *Ireland. A Concise History from the twelfth Century to the Present Day*. Academy Chicago Publishers: Chicago
- Kee Robert (1993) : *The Laurel and the Ivy. The Story of Charles Stewart Parnell and Irish Nationalism*. Hamish Hamilton: London
- Kurunmäki Jussi (2001): *Käsitéhistoria. Näkökulma historian poliittisuuteen ja poliittisen kielen historiallisuuteen*. *Politiikka* 43:2. 142-155.
- Kyntäjä Timo (1983): *Oligarkia ja demokratia – Robert Michelsin oligarkiateorian tarkastelua*. *Sociologia* 20:2, 134-140
- Larkin Emmet (1979): *The Roman Catholic Church in Ireland and the Fall of Parnell 1888 1891*. Liverpool University: Liverpool
- Leinonen Hannu ja Lyytinen Eino (1993): *Iso-Britannia-imperiumista Euroopan reunalle*. Painatuskeskus:Helsinki
- Lewis I. M. (1986): *Religion in Context cults and Charisma*. University Press: Cambridge
- Lindholm Charles (1990): *Charisma*. Basil Blackwell: Cambridge
- Lyman Stanford M. (1984): *The Science of History and the Theory of Social Change*. In Ronald M. Glassman and Vatro Murvar: *Max Weber's Political Sociology*. Greenwood: Connecticut, 189-199
- Lyons F.S.L (1977): *Charles Stewart Parnell*. Collins: London.
- Lyons F.S.L (1973): *Political Ideas of Parnell*. *The Historical Journal* Vol:16 No: 4 749-775
- Liotard Jean-Francois (1989): *Notes on Legitimation*. Teoksessa Reiner Schürmann (ed.) *The Public Realm, Essays on discursive types in political philosophy*. State University of New York: New York. 167-180
- MacDonagh, Oliver (1979): *Ireland - the Union and it's aftermath*. G. Allen & Unwin: London.

- Machin, G.I.T (1987): *Politics and the Churches in Great Britain 1869 to 1921*. Clarendon:Oxford.
- Madsen Douglas-Snow Peter G (1983): *The Dispersion of Charisma*. *Comparative Political Studies*, Vol 16:3. 337-362.
- Mommsen Wolfgang J. (1974): *The Age of Bureaucracy. Perspectives on the Political Sociology of Max Weber*. Oxford University: Oxford
- Mommsen Wolfgang J. (1989): *The Political and Social Theory of Max Weber*. Polity Press: Oxford
- Murphy William Michael (1986): *The Parnell Myth and Irish Politics 1891- 1956*. Peter Lang: NewYork
- Nancy Jean-Luc & Lacoue-Labarthe Philippe (2002): *Natsimyytti*. Tutkijaliitto: Helsinki. 7-49.
- Oikarinen Sari (1994): *Constance Markeieviczin ajattelu ja toiminta Irlannin itsenäistymiskehityksessä 1908–1927*. Yleisen historian lisensiaattityö. Tampereen Yliopisto: Tampere .
- Palonen Kari (1994): *Max Weber's rhetorical construction of the politician as an ideal type in Kari Palonen: Politics, Rhetoric and Conceptual History*. *Studia Politica Jyväskyläänsä* 6. Valtio-opin laitos: Jyväskylän yliopisto. 84–101.
- Pankkonen-Rentola Anitta (1992): *Karismaattinen poliittinen esiintyminen*. Puheviestinnän pro gradu- tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto
- Pekonen Kyösti (1982): *Onko parlamentaaristen puolueiden aika ohi?* Teoksessa Palonen Kari & Pekonen Kyösti (toim.): *Robert Michelsin oligarkiateoria ja modernin politiikan kriisi*. Jyväskylän yliopiston valtio-opin laitos. Julkaisuja 44: Jyväskylä
- Pekonen Kyösti (1990): *Karismaattinen politiikka demokratian demokratisoitumisena*. *Politiikka* 32:3, 157-166
- Pekonen Kyösti (1991): *Symbolinen modernissa politiikassa*. *Nykykulttuurin Tutkimusyksikön julkaisuja* 25. Jyväskylän Yliopisto: Jyväskylä
- Pekonen Kyösti (1996): *Elävä metafora antiautoritaarisen karisman retoriikkana*. *Politiikka* 38:2, 98-110
- Pekonen Kyösti (1999): *Max Weber's Concept of Charisma*. In Pertti Ahonen & Kari Palonen (eds.) *Dis-embalming Max Weber*. SoPhi: Jyväskylä, 84-111
- Porttikivi Janne (2002): *Keskeytetty myytti*. Teoksessa Philippe Lacoue-Labarthe ja Jean Luc Nancy (2002) *Natsimyytti*. Tutkijaliitto:Helsinki.67-89

- Prager Jeffrey (1986): Building Democracy in Ireland. Political Order and Cultural Integration in a Newly Independent Nation. Cambridge University: Cambridge.
- Pänkäläinen Tellervo (1992) : Poliittika professsiona - Ekskurssi Max Webrein poliittikkokuvaan. Valtio-opin pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto
- Pänkäläinen Tellervo (1994): Poliitikon ammatti Max Weberillä. Teoksessa Jari Hoffren & KariPalonen: Vai pelkää retoriikkaa 2. Politologisia tutkimuksia klassikoista, käsitteistä ja kartoista. Jyväskylän valtio-opin laitos julkaisuja 67: Jyväskylä, 37-47
- Rantala Esa (1998): Ulster, Irlannin kansakunta ja nationalismi 1886. Yleisen historian pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto: Tampere
- Ricoeur Paul (2000): Tulkinnan teoria. Diskurssi ja merkityksen lisä. Tutkijaliiton julkaisu 98. Tutkijaliitto: Helsinki.
- Schluchter Wolfgang (1985): Value neutrality and the ethic of responsibility in Guenther Roth & Wolfgang Schluchter (1985): Max Weber's Vision of History. Ethics and Methods. University of California: California.
- Schmid William Franklin (1987): The Charismatic: A Model of Effective Communication. Michigan: California School of Professional Psychology.
- Weber Max (1968): On Charisma and Institution Building (Edited by S.N. Eisenstadt) Chicago University: Chicago
- Weber Max (1978): Economy and Society. Volume One and Two (Edited by Guenther Roth & Claus Wittich) University of California: Berkley
- Weber Max (1980): Wirtschaft und Gesellschaft (1922) Grundriß des verstehenden Soziologie. 5. Studienausgabe Tübingen 1980b
- Weber Max (1994): The Profession and Vocation of Politics. In Max Weber: Political Writings (Edited by Lassman Peter and Ronald Speirs) Cambridge University: Cambridge, 309-369

